

MİMAR SİNAN

Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının

Araştırma ve Yayın Organıdır

ISSN 1301-2762

4. Büyük Üstat Mesajı Asım AKİN
7. Message from the Grand Master Asım AKİN
11. Büyük Mahfil Umûmî Hey'et Toplantısı No: 10
29.09.1952 Derleyen: Suha UMUR
25. Murad Mahfelinden Dört Belge.....Transkripsiyon: Aziz AZMET
35. Tekâmül Faruk ERENGÜL
50. İran'daki Hürmasonluk Tamer AYAN - Ali VERBAS
74. Sütunlar ve Mitler Onur ÇINAR
87. Sokrates Cemil DÖNMEZ
105. Localardan Haberler Mimar SİNAN
119. Aramızdan AyrılanlarMimar SİNAN

YIL : 2006

NO : 140

MİMAR SİNAN

Gevşemeyin, endişe etmeyin.

İnancınız sağlamsa, mutlaka başarılırsınız.

Şâni Yüce Kur'an (III:139)

Kapak Kompozisyonu : ŞİNASİ BARUTÇU
Y E N İ L İ K B A S I M E V İ
Tel. 243 55 72 - 245 32 48 ☆ İSTANBUL - 2007

MİMAR SİNAN

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının
araştırma ve yayın organıdır.

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına

İmtiyaz sahibi : ASIM AKİN

Yazı İşlerini fiilen idare eden : TAMER AYAN

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.

ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR.

ISSN 1301-2762

SAYI : 140 Nuruşya Sokağı 25, 80050 – Beyoğlu Tel: 0 212 251 26 50 EYLÜL 2006

4. Büyük Üstat Mesajı Asım AKİN
7. Message from the Grand Master Asım AKİN
11. Büyük Mahfil Umûmî Hey'et Toplantısı No: 10
29.09.1952 Derleyen: Suha UMUR
25. Murad Mahfelinden Dört Belge..... Transkripsiyon: Aziz AZMET
35. Tekâmül Faruk ERENGÜL
50. İran'daki Hürmasonluk Tamer AYAN - Ali VERBAS
74. Sütunlar ve Mitler Onur ÇINAR
87. Sokrates Cemil DÖNMEZ
105. Localardan Haberler Mimar SİNAN
119. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

BÜYÜK ÜSTAT MESAJI

Aziz Kardeşlerim,

Masonluğun tek hedefi olan "İnsanlığın Yüceltilmesi"ne katkı için bu çatı altında toplanmış bulunuyoruz. Doğrudan hedefimiz birey, dolaylı amacımız toplum ve evrensel boyutta tüm insanlıktır. Akılcı erdemleri özümlemiş olan bizlerin insanlığın yücelmesine katkısı, ancak her birimizin özgür düşüncemizle oluşturduğu görüş ve fikirlerin aramızda diyalektikle geliştirilmesiyle olanaklıdır. Düşünce yeteneği varken düşünmemek insanı insan yapan en önemli gücün yok edilmesidir.

Bu nedenle Masonluk üyelerine; gerek bireysel, gerekse toplumsal alanda özgürlük ilkesinin öğretimini de üstlenmiştir. Ancak özgürlük amaçsız, keyfi davranışlarla değil, amaca, insanlığın gelişimine yönelen çabalarla anlam kazanır. Özgürlük yalnız insanlığın yüceltilmesi konusundaki düşünceleri, tartışmaları ve uygulamaları içermelidir. Masonluk bu tip özgürlüğün koruyucusu ve uygulayıcısıdır. Masonluk, özgürlüğü böyle gören kardeşlerin potansiyel düşünme ve etkinlik gücünü açmasına yardımcı olmak amacıyla kurulmuş bir düzendir. Bu düzen olgunlaşma ve yetkinleşmeyi gönülden isteyen kişilerin akılcı düşünme pratiğini artırmaya ve davranış yönünden de sağlam bir değişim ve olgunlaşmaya yönlendirir. Bu nedenle bir haricinin kabul edilmesine karar verilmenden önce kararlılığı, kişiliği, nitelikleri uzun ve sıkı incelemelerden geçirilir. Herkes inisiye edilemez. İnişiye olacak haricinin kişiliğinin değeri olması gerekir. Çünkü inisiyasyon işlemi kabul edilenin kişiliğinin var olma alanına girmesini başlatmaktır. Kar-

değerlerimizi aramıza alırken ve nafakalarını artırırken çok iyi değerlendirmeliyiz.

Denir ki; düşünme özgürlüğü yoktur; çünkü düşünme kendiliğinden özgürdür; isterseniz de onu kısıtlamazsınız; insanın düşünmesi, insan hapiste olsa bile engellenemez. Ancak maalesef özgürce düşünmeye engel olacak durumlar vardır. Bilgisizlik, cehalet, taassup, boş ve batıl inançlar, kendi şahsi çıkarlarına ulaşmak için özgürlüğü araç olarak kullanmak, dogmatizm, fanatizm gibi. Bunlar insan aklını, yaratıcı gücünü ve vicdanını tutsak ederek dar kalıplara sokarlar.

Oysa düşünme özgürlüğü kişiyi geliştirip bireysel doyuma ulaştırır. Bunu idrak eden kişi mutlaka düşünce özgürlüğünün bulunduğu bir ortam arar ve bunu bulmak ya da yaşadığı toplumda bunu gerçekleştirmek için savaşı. Çünkü özgür düşünceli olabilmek, hakikati arayabilmek, akıl yoluyla görebilmek için şarttır. Bunu elde edebilmek için ise iki ayrı engelle savaşmak gerekir.

Birincisi kendi kendimizle savaşmaktır. Çünkü kişi çevresinden, ailesinden, okuldan aldığı geleneksel eğitim ve telkinlerin, başkalarının kendi çıkarları için yaptığı dayatmaların etkisi altındadır. Bu etkilerden kurtulmak için kendi kendisiyle savaşmak zorundadır.

İkincisi dış etkenlerle savaşmaktır. Tarihte bir çok düşünür doğru bildiklerinden şaşmamış, batılla, boş görüşlerle, bilgisizlikle, fikir ve vicdan özgürlüğünü engelleyenlerle, taassupla, şahsi çıkarlar için dayatılan önerilerle mücadele etmiş, bir bölümü ölümle cezalandırıldıkları halde, görüşlerini zaman içinde toplumlara kabul ettirerek bu savaştan galip çıkmışlardır. Çünkü özgürlük ve özgür düşünce zalimlerin isteklerine uzun süre bağlı kalmaz. Bununla beraber insan zekasının önündeki her baskı, her engel özgür iradenin ve bilimsel ve bağımsız aklın ortadan kaldırılmasına yol açabilir. Bunlar özgürlüğe giden yol üzerine döşenmiş mayınlar gibidir. Mason, kendini bilen, aklını özgürlük anahtarı olarak kullanan, ka-

rarlılığını aklıyla birleştiren özgürlükçü bir önder olmalıdır.

Bizlerin Masonluğu düşünsel ve kurumsal doku kaybına uğratmamak için düzenimizi özenle korumamız gerekir. Kanımca bu konuda en başta gelen çabamız "Kulüpçü Masonluğun" bırakılması yolunda çalışmak olmalıdır. Bunun yolu da; masonluğun zamanla örtülmüş veya tahrip edilmiş ezoterizm ve sembolizmini esas alan özünü ortaya çıkarmak, arındırmak ve 21. Yüzyıl görüşlerine göre yorumlamakla olanaklıdır. Çünkü 20. Yüzyılın teknoloji Çağı sadakat, vefa, yurtseverlik gibi bir çok insani değer erozyonuna, hatta kaybolmasına yol açtı. İnsan düşünmeyi yavaş yavaş unutmaya başladı. Çeşitli sorulara yanıt bulamadığından, sorunlardan kaçmayı yeğleyerek, sadece günlük olayların akıl dışı çalkantılarıyla beslendi. İnsan ve toplum, yaşamında ahlaki ve erdemsel değerlerin de, bilimsel değerler kadar önemli olduğunu çok acı deneyimlerle öğrendi.

Konu üzerine bütün Kardeşlerimin eğilmesi gerekiyor. Aksi takdirde, Masonluğu tam anlamıyla temsil ve temessül edememiş Kardeşlerimizin, Masonluğun ezoterik niteliklerini ortadan kaldırarak, hizmet kulüpleri veya sosyal dernekler gibi harici imaj kazandırma çabaları, Masonluğun özünü çürüterek telafi edilemez kayıplara yol açacaktır. Dolayısıyla özgür ve yapıcı görüşler üreterek Masonluğu ezoterik çizgisine yönlendirmek zorundayız. Böyle davranmazsak içimizde gelişebilecek örgütlenmeler Masonluğu çarpıtacak ve zayıflatacaktır. Masonluğun yerini hoşca vakit geçirmek için üyelerin toplandığı kulüpler, ideolojik, sabit amaçlara ulaşmak için çalışan dernekler, kerameti kendinden menkul psikopatlar, konuya yalnız dinsel açıdan bakan örgütler, Masonluğu gösteriş içgüdüsunü tatmin etmek için kullanmak isteyenler alabilecektir.

Kardeş Sevgilerimle...

Asım AKİN
Büyük Üstat

MESSAGE FROM THE GRAND MASTER

Dear Brethren,

We have all gathered under this roof to contribute to the unique target of Freemasonry; to work for the "Elevation of Mankind". Our direct objective is the enlightenment of the individual and furthermore the elevation of our society and, in the universal dimension, the whole mankind. Our contribution to the elevation of the mankind can only be achieved by means of our intellect adorned by our rational virtues and by sharing our views and ideas, which we have created by our own free will, and by improving them within a dialectic formed among us. To avoid thinking while you have a capability to think is the destruction of the basic power to make a human a human being.

Therefore, Freemasonry has undertaken the duty of teaching its members the principals of freedom in personal and social or communal levels. On the other hand, freedom must not involve meaningless or arbitrary actions but the development and improvement of the mankind. Freedom must contain only thoughts, discussions and practices towards the elevation and enlightenment of humanity. Freemasonry is the builder and protector of such freedom. Masonry is such an order that all its members carry a similar idea of freedom and use their potential for freethinking for the applications to achieve this elevation. This order consists of volunteered members who desire perfection and maturity for themselves to work for the welfare and benefit of the whole society. Therefore, before deciding the initiation of a non-member his deecisiveness, personality and other qualities must be checked thoroughly. You can not initiate everyone into Masonry. The personality of a candidate must be of value. His initiation will start the procedure of his existence into a being. Strict evaluations must be performed for such initiations or for passing and raising decisions of brethren to higher degrees.

It is believed that there is no such thing like freedom of thinking, because thinking is self-free; you can not limit your thoughts even if you want to. You can not avoid thinking even if you are in a jail. Unfortunately, there are many obstacles to freethinking. Ignorance, bigotry, dogmas, fanaticism, superstitions, using freedom to reach his own personal benefits, are some of the examples. All these oppress human intellect, enslave the innovative power and conscious of mankind and imprison them into limited patterns.

However, freethinking improves an individual and give him a personal satisfaction. Someone who realizes this fact always searches for an environment to improve his abilities or struggles to create such an

environment within the society he lives in. For him, freethinking is an essential for his never ending quest to find the Divine Truth and a tool to open the eye of his mind. To reach this goal, a person must fight two different strong barriers.

The first obstacle is the person's one-self. We have to fight with our own being. Every individual is under the influence of his environment, his family, the traditional education he received from school and the suggestions of others. He has to make enormous efforts to free himself from all these effects.

The second obstacle is the external effects. Throughout history many philosophers and freethinkers have drawn their own path and have always fought against ignorance, bigotry and fanaticism. They struggled against persons who were thinking for their own benefits, and fought for freedom and enlightenment although sometimes they were even condemned to death penalties. Freedom and freethinking have always succeeded against tyranny and oppression. However, there have been oppressions to destruct free and rational thinking, knowledge, wisdom and science. History is full of such examples. These have always been like mines laid on the pathways to freedom. Therefore, a Freemason must be a person who knows himself, who can use his mind as key to freedom and must be a leader of freedom, who can integrate his mind with resoluteness.

In order to avoid losing all the virtues we have gained we have to keep the stability of our Order. Freemasonry has to overcome the concept of being a "Club of Middle Class Members". To achieve this purpose we have to look into the depths of the symbolism and esotericism, core of Masonry that was covered and ruined in the course of time. Also we should interpret Masonry in accordance with the realities of the Twenty First Century.

Unfortunately, the Twentieth Century corrupted many virtues like faith, loyalty, solidarity and patriotism. People started to forget thinking. Because he could not find solutions, he started neglecting problems and lived with daily routines and struggles. People learned that the virtues and moral values and knowledge were equally valuable after many bitter experiences.

All my brethren have to seriously deal with this matter. Otherwise, some of our brethren who have not gained the fundamental virtues of Freemasonry will keep on corrupting the esoteric qualities of Masonry and will try to turn it into an exoteric order which will not go further than a service club or a social association. Such efforts may decompose the essence of Freemasonry and may lead to irreparable damages.

For this reason, it is important that we form free and constructive ideas to bring back Masonry into its ancient esoteric nature. If we do not act accordingly such organisations may easily sprout amongst us that would distort and weaken our craft. Consequently, persons who aim to entertain themselves or spread their ideology or some religious fanatics and show-off masons may replace true Freemasons.

Fraternal regards,

Asım AKIN
Grand Master

BÜYÜK MAHFİL UMÛMÎ HEY'ET TOPLANTISI NO: 10 29.09.1952(*)

Derleyen: **Suha UMUR**

GRAND OFFICERS' MEETING NO: 10, SEPTEMBER 29, 1952

SUMMONS AND AGENDA:

The minutes of the Grand Officers' Meeting held on September 29, 1952 are published due to their historical importance. These minutes should be kept as an important document as a guideline of the history of Turkish Freemasonry.

DAVETİYE VE GÜNDEM :

Aziz Üs.:

Tepebaşındaki yeni Lokalimizin açılma resmî için 29 Eylül 1952 Pazartesi günü saat 18 de Yeni Lokal binasında yapılacak Bü.: Mah.:

(*) 29.09.1952 tarihindeki onuncu Umûmî Hey'et Toplantısı Tersimatını tarihi önemi ve belge niteliği dolayısıyla aynen yayınlıyoruz. 1982 yılında o dönemin Bü. Sek.'i Pek Muh. Suha UMUR K.'in derlediği şekliyle eldeki mevcut tek nüshadan faydalanılmıştır. Tersimat'ın orijinali şu ana kadar Büyük Loca Arşivinde bulunmamıştır.

MİMAR SİNAN

Toplantısına teşrifinizi reca eder, K.: sevgi ve saygılarımızı sunarız,
Aziz Üs.:

Muayyen Sel.:
Bü.: Kâ.:
Tarık Ziyal

* *
*

Bü.: Mah.: 'in 29.9.1952 yeni Lokalin
açılışı tarihindeki 10cu Toplantısı
Tersimatı :

TERSİMAT :

Yü.: Şû.: 'ya bağlı Bü.: Mah.: , 29.9.1952 Pazar günü, yeni Lokalin
resmî küşadı münasebetiyle Yü.: Şû.: tarafından merasimi mahsusa
ile akdedilen oturumu takiben, Beyoğlu vâdisindeki malûm noktai
hendesiyede Bü.: Üs.: Mustafa Hakkı Nalçacı B.: 'in riyasetinde top-
landı.

Bü.: Üs.: Mua.: Dr. Fethi Erden B.: 'in huzuru ile Bü.: 1. ci Nâ.: Celâl
Öğet, Bü.: 2. ci Nâ.: Dr. İsmail Kenan Sunal, Bü.: Hât.: vekâleten H.
Nuradonkiyan, Bü.: Kâ.: Tarık Ziyal, Bü.: Muhak.: vekâleten Mua.:
Galip Hamdi Tekyeli, Bü.: Em.: Hz.: Jak Esseyan, Bü.: Em.: Hs.: Ar-
mand Mosse, Bü.: Teş.: Cevdet Caculi, Bü.: Muha.: Dah.: Dimitri Gri-
goryadis BB.: mevkilerini işgal ettiler.

Hâk.: Bü.: Â.: Pek Mün.: ve Pek.: Muk.: M. Kemâl Öke Üs.: 'ımızla
Hâk.: Bü.: Â.: Kaymakamı Pek Mün.: ve Pek Muk.: Ferit Zühtü Örü-
cü Üs.: ve Umumî Bü.: Müf.: Üs.: 'lar ve remzî Mahafil Üs.: Muh.: 'leri
şarkı tezyin ediyorlardı.

Bü.: Üs.: 'ın emri işaretiyle yoklama icra kılınarak 44 delegenin hazır
ve nisabı müzakerenin mevcut olduğu anlaşılmakla, sütunları tezyin
eden ve imzaları defteri mahsusunda mukayyet bulunan ziyaretçi
BB.: 'in de iştirâkiyle celse usulü dairesinde açılarak çalışmalar baş-
landı:

Bü.: Üs.: Mustafa Hakkı Nalçacı B.: söze başlayarak; yeni lokalimizin açılması münasebetiyle toplanmış olan bugünkü celsede ilk sözün, bu lokali, Türk Mason Derneğine maddî ve manevî yardım ve gayretleriyle hediye eden KK.: 'e ve bunların başında Hâk.: Bü.: Â.: 'e teşekkürden ibaret olması lâzım geldiğini belirtti. İzahatına devamlı; M. Kemâl Üs.: 'ımızın, tam ve mükemmel bir Mas.: ruhu ile sönmez bir enerji ve sonsuz bir vukuf, çok defalar da operatif bir amele gibi fiilen ve bedenlen çalışarak, Mah.: 'in kuruluşuna ve tezyinatına nasıl nezaret etmiş olduklarını şükranla yad etti. Bütün KK.: 'i şerefine bir müselles alkışa davet etti ve alkış ifa olundu. Bâdehu gerek teberrü ve ikraz yollarıyla, gerek fi'lî alâka, yardım ve hizmetleriyle bu Mas.: evinin kurulmasına yardım etmiş olan KK.: 'e ayrı ayrı camianın teşekkürlerini arz ettikten sonra sözü Bü.: Kâ.: 'e verdi.

Bü.: Kâ.: , ritüel tatbikatında şimdiye kadar yanlış bir tefsir neticesi olarak, nâtamam cereyan etmekte olan âdât ve teamülleri, Yü.: Şû.: 'nın işaretine müsteniden, tashih etmek üzere, Da.: Hey.: sözcüsü olarak kaleme aldığı muhtırayı okudu.

Müteakiben Hâk.: Bü.: Â.: söz alarak; evvela Bü.: Mah.: 'ce şahsı hakkında bezledilen hissiyata teşekkürlerini sunduktan sonra Bü.: Kâ.: 'in ritüel tatbikatı hakkındaki tettebbuunun isabetini beyan ile buna tevfiği hareket olunmasının çok şayanı arzu olduğunu belirtti.

Bu muhtıranın bütün mahafili remziyeye tamîmen bildirilmesi ve metninde izah edildiği şekilde tatbikine dikkat edilmesinin tavsiye olunması kararlaştırıldı.

Menafii umumiye hakkında söz verildikte;

Ali Galip Taş B.: , muhtıranın bütün BB.: 'e ulaştırılabilmesinin faideli olacağı mutaleasını dermeyan etti.

Reşat Mimaroglu B.: 'in alkış ve nida tarzlarına temas ederek söz alması üzerine Müp.: alkışının 9 değil 3 darbeden ve nidanın da bir tek Hüzey'den ibaret olduğu işaret edildi. Ve bu hususlarda Yü.: Şû.: 'nın resmî iş'arına intizar edilmesi muvafık görüldü.

Bunu müteakip sütunlarda sükût cari olduğundan sadaka kesesi dağıtılarak şarka (3175) tuğla getirdiği ilân ve muhteviyyatı Bü.: Hz.: Em.: B.: 'e tevdi olundu.

Mesainin tam, mükemmel ve kanunlarımız dairesinde cereyan etmiş olduğu hususunda Bü.: Hat.: B.: 'in kanunî mütaleası alınarak Bü.: Mah.: toplantısı usulü dairesinde muvakkaten tâtîl edildi ve ketûmiyete riayet vaadini teyid eden delege Üs.: 'lar sulhü selâmetle ayrıldılar.

Bü.: Üs.:
Mustafa Hakkı NALÇACI
(imza)

Bü.: Hat.:
Şükrü Hazım TİNER
(imza)

Bü.: Kâ.:
Tarık ZİYAL
(imza)

* *
*

Murahhaslar Toplantı Tarihi: 29.9.1952

Adı ve Soyadı		(İmzası)
İDEAL	: Sadık Bigat B.: Reşit Çavdar B.: Y. Ziya Erdem B.:	(imza)
KÜLTÜR	: Cevdet Caculi B.: Ruhi Vâmık B.: Celâl Öğet B.: Necdet Ekrem B.:	(imza) (imza) (imza) (imza)
ÜLKÜ	: Reşat Mimaroglu B.: İ. Memduh Altar B.: Jak Esseyan B.:	(imza) (imza)
İZMİR	: Hamza Rüstem B.: Hakkı Türegün B.:	

- UYANIŞ** : Mecit Duruiz B.:
Mümtaz Tarhan B.:
Tahsin Hamdi Özyazıcı B.:
- KARDEŞLİK** : Ferit Up B.:
H. Noradonkiyan B.: (imza)
Dr. Abravanel B.:
- HÜRRİYET** : Ali Galip Taş B.: (imza)
İ. Kenan Sunal B.: (imza)
Şükrü Hâzım B.:
Fahri Arel B.:
- SEVGİ** : Hüsamettin Sunol B.: (imza)
İsmet Somer B.: (imza)
Necip Hancı B.: (imza)
- ATLAS** : Cemil İpekçi B.: (imza)
Edouard Lebet B.:
Armand Mosse B.:
- DOĞUŞ** : Dr. Saip Özer B.: (imza)
Mümtaz Somer B.:
Sezai Konukgil B.:
- MÜSAVAT** : Nazmi Dühani B.:
Tarık Ziyal B.: (imza)
G. Hamdi Tekyeli B.: (imza)
- YÜKSELİŞ** : Muhip Kuran B.: (imza)
Hilmi Bilgimen B.: (imza)
- NUR** : Hasan Yusuf Başkam B.:
Osman Yunus B.: (imza)
Sedat Abut B.: (imza)

BİLGİ : M. Yöney B.: (imza)
 Selâmi Işındağ B.: (imza)
 Cafer Ergin B.: (imza)

İNANIŞ : Alattin Mizanoğlu B.: (imza)

PROMETHEE: Muzaffer Uras B.: (imza)

M. Hakkı Nalçacı B.: (imza)
 Dr. Fethi Erden B.: (imza)

* *
 *

Üs.: Muhteremler Toplantı Tarihi: 29.9.1952

Adı ve Soyadı	(İmzası)
İdeal M.: M.: : Mecdettin Ali Akasya B.: (imza)	
Kültür M.: M.: : İbrahim Hoyi B.: (imza)	
Ülkü M.: M.: : Edip Seydi B.: (imza)	
Kardeşlik M.: M.: : Cevdet Oşan B.: (imza)	
Hürriyet M.: M.: : Vedat Başar B.: (imza)	
Sevgi M.: M.: : Kaludi Laskari B.: (imza)	
Atlas M.: M.: : Marcel Louat B.: (imza)	
Müsavat M.: M.: : Ferit Ramiz Öker B.: (imza)	
İzmir M.: M.: : Dr. Mustafa Sakarya B.: (imza)	
Nur M.: M.: : Muzaffer Uras B.: (imza)	
Promethee M.: M.: : Ernest Feri B.: (imza)	
Uyanış M.: M.: : Rıfat Köknar B.: (imza)	
Yükseliş M.: M.: : Mithat Akdora B.: (imza)	

Doğuş M.: M.: : Ahmet Salih Korur B.:
Bilgi M.: M.: : Fikret Çeltikçi B.:
İnanış M.: M.: : Dr. Kâmil Sokullu B.:

* *
*

Murahhas Mülazimleri

Adı ve Soyadı	(İmzası)
İDEAL : F. Fındıkoğlu B.: Yakup Çelebi B.: Hüseyin Salor B.:	(imza) (imza)
KÜLTÜR : Sedat Aziz Erim B.: F. Günergin B.: Saffet Rona B.: Refet Hakul B.:	(imza) (imza) (imza)
ÜLKÜ : M. Zühtü İnhan B.: Jak Menâşe B.: Yaşar Ali B.:	
İZMİR : Zühtü Kâmil Ergin B.: Mithat Güldü B.:	(imza) (imza)
UYANIŞ : Muammer As B.: Nüzhet Tüfekçi B.: Asım Köknar B.:	(imza)
KARDEŞLİK : Tevfik Kâmil B.: Ali Hikmet Baykal B.: İ. Hakkı Kırgız B.:	(imza) (imza)

- HÜRRİYET** : S. Sırrı Tümer B.:
H. Bezmi Ötkeren B.: (imza)
Reşat Tığrak B.:
Muhsin Nusret Türen B.: (imza)
- SEVGİ** : E. Sandalcıoğlu B.:
Hüsamettin Reha Çalı B.:
D. Grigoryadis B.:
- ATLAS** : Affan Balzar B.:
Raul Rozental B.: (imza)
Antoin Chiappe B.:
- DOĞUŞ** : Safa Feyzi İksel B.:
Ömer Omay B.:
- MÜSAVAT** : S. Güvendiren B.: (imza)
Kemâl Salih İren B.:
A. Faik Yüce B.:
- YÜKSELİŞ** : Arif Rüştü Görgün B.: (imza)
Servet Alko B.: (imza)
- NUR** : Suat Arpad B.: (imza)
M. Sadullah Sander B.:
Suat Gürel B.: (imza)
- BİLGİ** : Vasıf Arna B.: (imza)
Ali Haydar Kermen B.:
Dr. F. Çeltikçi B.: (imza)

(xmi)

(xmi)

* *

*

SECRET

* * *
*
* * *

Lokalin Küşadı merasimi

Yoklama Cetveli 29.9.1952

Adı ve Soyadı		(İmzası)
İdeal M.: M.:	Sadık Bigat B.:	
	Reşit Çavdar B.:	(imza)
	Yusuf Ziya Erdem B.:	
	F. Fındıkoğlu B.:	(imza)
	Yakup Çelebi B.:	(imza)
	Hüseyin Salor B.:	(imza)
Kültür M.: M.:	Cevdet Caculi B.:	(imza)
	Ruhi Vamık B.:	(imza)
	Celâl Öget B.:	(imza)
	Necdet Ekrem B.:	(imza)
	Sedat Aziz Erim B.:	
	Fahri Günergün B.:	
	Saffet Rona B.:	
	Refet Hakul B.:	
Ülkü M.: M.:	Reşat Mimaroglu B.:	(imza)
	İsmail Memduh B.:	(imza)
	Jak Esseyan B.:	(imza)
	M. Zühtü İnhan B.:	
	Jak Menase B.:	
	Yaşar Ali B.:	
İzmir M.: M.:	Hamza Rüstem B.:	
	Hakkı Türegün B.:	
	Zühtü Kâmil Ergin B.:	(imza)
	Mithat Güldü B.:	(imza)
Uyanış M.: M.:	Mecit Duruiz B.:	
	Mümtaz Tarhan B.:	
	T. Hamdi Özyazıcı B.:	

- Muammer As B.:
Nüzhet Tüfekçi B.:
Asım Köknar B.: (imza)
- Kardeşlik M.: M.: Ferit Up B.: (imza)
H. Noradonkiyan B.: (imza)
M. Abravanel B.: (imza)
- Tevfik Kâmil B.: (imza)
Ali Hikmet Baykal B.:
İsmail Hakkı Kırgız B.:
- Hürriyet M.: M.: Ali Galip Taş B.: (imza)
İsmail Kenan Sunal B.: (imza)
Şükrü Hâzım Tiner B.:
Fahri Arel B.: (imza)
- S. Sırrı Tümer B.: (imza)
H. Bezmi Ötkeren B.:
Reşat Tığrak B.:
Muhsin Türen B.:
- Sevgi M.: M.: Hüsamettin Sunol B.: (imza)
İsmet Somer B.: (imza)
Necip Hancı B.: (imza)
- E. Sandalcıoğlu B.:
H. Reha Çalı B.:
Grigoryadis Güner B.:
- Atlas M.: M.: Cemil İpekçi B.: (imza)
Edouard Lebet B.: (imza)
Armand Mosse B.: (imza)
- Affan Balzar B.:
Raul Rozental B.:
Antoin Chiappe B.:

Doğuş M.: M.: : Dr. Saip Özer B.: (imza)

Mümtaz Somer B.:

Sezai Konukgil B.: (imza)

Sefa Feyzi İksel B.:

Ömer Omay B.:

Müşavat M.: M.: : Nazmi Dühani B.:

Tarık Ziyal B.: (imza)

Galip H. Tekyeli B.: (imza)

S. Güvendiren B.: (imza)

Kemâl Salih İren B.:

A. Faik Yüce B.:

Yükseliş M.: M.: : Muhip Kuran B.: (imza)

Hilmi Bilgimen B.: (imza)

Arif Rüştü Görgün B.: (imza)

Dr. Servet Alko B.:

Nur M.: M.: : Hasan Yusuf Başkam B.: (imza)

Osman Yunus B.: (imza)

Sedat Abut B.:

Suat Arpad B.: (imza)

M. Sadullah Sander B.:

Suat Gürel B.:

Bilgi M.: M.: : Muslihiddin Yöney B.: (imza)

Selâmi İşındağ B.: (imza)

Cafer Ergin B.: (imza)

Vasıf Arna B.:

Ali Haydar Kermen B.: (imza)

Dr. F. Çeltikçi B.:

İnanış M.: M.: : Alâaddin B.: (imza)

Promethee M.: M.: : Muzaffer B.: (imza)

* *
*

L Ü G A T Ç E

(KÜÇÜK SÖZLÜK)

âdât: (a) âdetler, görenekler, usuller, alışkanlıklar
a'dâd: (a) adedler, sayılar
akd: (a) bağ, bağlama; sözleşme, kararlaştırma; (akid), *akdedilen:* sözleşmeye bağlanan
alâka: (a) ilgi, ilişki
amele: (a) işçi, ırgat
B.: (Birader), Kardeş
BB.: (Biraderler), Kardeşler
ba'dehû: (a) ondan sonra
beyân: (a) anlatma, açık söyleme, bildirme
bezl: (a) bol bol verme, saçma; *bezledilen:* çok mertçe söylenen
Bü. Em. Hs.: (Büyük Emin-i Hasenat), Büyük Hasenat Emni
Bü. Em. Hz.: (Büyük Emin-i Hazine), Büyük Hazine Emni
Bü. Kâ.: (Büyük Kâtip), Büyük Sekreter
Bü. Muha. Dah.: (Büyük Muhafız-ı Dahili), Büyük Koruyucu
Bü. Teş.: (Büyük Teşrifatçı), Büyük Tören Üstadı
Bü. Üs.: (Büyük Üstad)
Bü. Üs. Mua.: (Büyük Üstad Muavini), Büyük Üstat Yardımcısı; Büyük Üstat Kaymakamı
Bü. Mah.: (Büyük Mahfel), Büyük Loca
Da. Hey.: (Daimi Heyet), Büyük Görevliler Kurulu
der-miyân: (f) ortada, arada; *der-miyân etmek:* ortaya koymak, ileri sürmek, öne sürmek

fi'len: (a) hakikatte, gerçekten, işleyerek
Hâk. Bü. Â.: (Hâkim Büyük Amir)
Hissiyyât: (o) (Arapça hiss: duygu'dan) duygular, seziler
Huzur: (a) hazır bulunma
İfâ: (a) bir işi yapma [iyi bir iş yapmada kullanılır]; bir işi görme; ödeme, yerine getirme
İka': (a) yapma [kötü bir iş yapmada kullanılır]
İkrâz: (a) borç verme
İntizâr: (a) bekleme
İsâbet: (a) yerini bulma, doğru bir fikir söyleme
İş'âr: (a) yazı ile bildirme
İşâret: (a) gösterme
İzâhât: (a) açıklamalar
küşâd [güşâd]: (f) açma; bir yapının ilk kez açılması, açılış
ma'lûm: (a) bilinen, belli
menâfi-i umûmiyye: (a) genel yararlar
merâsim: (a) resm'in çoğulu, resmî törenler; *merâsim-i mahsûsa:* özel tören(ler)
mevcud: (a) var olan, bulunan, hazır bulunan
mevki': (a) yer; [burada] görev yeri, makam
M. M.: (Mahfel-i Muhterem) Muhterem Mahfel, Muhterem Loca
Mua.: (Muavin) Yardımcı(sı)
Muayyen Sel.: (Muayyen Salâhiyyet); belirli yetki

Muhteviyât: (a) içindikiler, içerik [doğru-
su: muhtevyât]

Muhtıra: (a) hatırlatmak üzere yazılan ve
sunulan tezkere

Mukayyed: (a) kayıtlı; deftere geçmiş

Murahhas: (a) izinli; delege

murahhas mülâzimi: (a) yedek delege

muvaakkaten: (a) geçici olarak

münâsebetiyle: (a) dolayısıyla

Müp.: (Müptedi), Çıkar

Müselles: (a) üçlü

Müsteniden: (a) dayanarak

Müteâkıben: (a) sonra, ardı sıra

nâ-tamam: (a.f) tamamlanmamış, bitme-
miş

nidâ: (a) bağırma, ses verme; ünlem

nisâb: (a) istenilen had; *nisâb-ı müzakere:*
görüşme yeter sayısı

nokta-i hendese: (a) geometrik nokta

remzî Mahâfil: (a) sembolik Localar

resm (resim): (a) (çoğulu: rûsûm) [burada]
alay, tören [bu anlamında çoğulu:
merâsim]

resm-i güşâd [küşâd]: (o) açılış töreni

resmî: (a) devlet tarafından veya adına olan;
alayla, merasimle olan, törensel

resmî iş'âr: (a) resmî yazı ile bildirilme

riâyât: (a) sayma, saygı

riyâset: (a) reislik, başkanlık

salâhiyyet: (o) yetki

şark: (a) doğu

ta'mîm: (a) genelge; *ta'mîmen:* genelge ile

tashîh: (a) sağlığını düzeltme, iyileştirme;
doğrultma, yanlış düzeltme

teâmül: (a) iş; bir işin oluşu; öteden beri ola-
gelen muâmele; yerleşmiş olan örf, adet;
yapılabilen

teberru': (a) bağış, bağışlama

teşrif: (a) şereflendirme; gelmesiyle şeref
verme

tetebbu': (a) bir şeyi etraflıca inceleme

tevdî: (a) bırakma, emanet etme

tevfik: (a) uydurma, uygunlaştırma; *tevfik-i*
hareket: hareketi uydurma, o surette ha-
reket etme

tezyîn: (a) süsleme, süslenme

Umumî Bû. Müf.: (Umumî Büyük Müfet-
tiş), Büyük Umumi Müfettiş

Vukuf: (a) [burada] bilme, öğrenme, haberli
olma
(a): Arapça

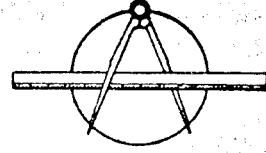
(f): Farsça

(a.f): hem Arapça hem Farsça kelime[ler] içe-
ren

(o): Osmanlıca [Arapça ve Farsça'da olma-
yıp, bu dillerden alınan kelimelerle bazen
Türkçe kelime/ek de katılarak türetil-
miş]

KAYNAKLAR

Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, 1998
Şevket Rado, *Hayat Büyük Sözlük*, *Hayat Mecmuası Yayınları*, t.y.

MURAD MAHFELİNDEN DÖRT BELGE

Transkripsiyon : Aziz AZMET

FOUR DOCUMENTS FROM THE WL MURAD

In this article we continue to publish forgotten documents from the archives of the Grand Lodge of Turkey. The documents date before 1929 are difficult to access for the public because they are in arabic script.

These four documents covered in this article are among the corresponding of the WL Murad. WL Murad was founded in 1921 with the roll number 39 and had its first meeting on December 1921. Two of the founders, Servet Yesari and Muhiddin Osman will later be the Grand Master of the GL. WL Murad was closed in 1935.

The first document is the proposal of the candidate Ali Naci. Ali Naci was a newspaper publisher at that time and in the future Bro. Ali Naci will be one of the milestones of the Turkish journalism.

Second document is the obligation signed by Bro. Ali Naci on January 20, 1924.

In the third document EA Fahrettin Kerim demands to admit to the WL Murad. Bro. Fahreddin Kerim which was an Associate Professor at the famous Topkapi Hospital for the mentally Distorted at that time will later be the Mater of WL Murad during the 30s. Prof. Dr. Fahrettin Kerim, will also be very famous as a psychiatrist and later will become the mayor of Istanbul.

In the third document, Bro. Suat Hayri writes to the Master of the Lodge to be excused. He explains that his wife is at the hospital and he is not able to attend the meetings. Those days absent Brethren were used to demand "excuse" from the Master of the Lodge in written when they are absent. Bro. Suat Hayri, will be the prime minister of Turkey in the 60s.

İstanbul'da kurulan Murad Locası, kuruluş toplantısını 16 Temmuz 1337 [1921] günü yapmıştır. Kurucuların başvurusunu değerlendiren Büyük Loca, 27 Teşrinisani 1337 [Kasım 1921] tarihinde Murad Locasına 39 matrikül numarası ile berat vermiştir. İlk resmi toplantı, 4 Kânunuevvel 1337 [Aralık 1921] günü yapılmıştır.

Murad Locasının kurucuları Servet Yesari, Muhiddin Osman, Ferit Asseo, Ahmed Rıza, Sadreddin Şükrü, Fehmi İsmail, Hakkı Şinasi, Arif Etem, Marko Elnekave, Cevad Abdürrahim ve Kenan Ömer; kurucu (1921 yılı) Üstadı Muhteremi ise Dr. Arif Etem'dir.

Loca kurucularından Servet Yesari, Büyük Loca'da 1921 yılında Büyük Hatip'liğe seçilmiş, 1924 ve 1930 seçimlerinde de Büyük Üstatlığa seçilmiştir. Muhiddin Osman, 1933'te büyük Üstatlığa seçilmiştir; Büyük Loca faaliyetini 1935'te tatil ederken bu makamdaydı. Ferit Asseo, 1930'da Büyük Hazine Eminliğine seçilmiş; 1933 yılına kadar Servet Yesari, Mim Kemâl ve Mustafa Hakkı'nın Büyük Üstatlıklarında görevini sürdürmüştür. Dr. Marko Elnekave, 1921 yılında Büyük Kâtip Muavinliğine seçilmiş, daha sonra Ali Refik'in ayrılmasıyla Büyük Kâtip (*Büyük Sekreter*) olmuştur. 1924-1927 döneminde de Büyük Kâtip Muavinliğinin boşalması üzerine yeniden bir süre bu görevi üstlenmiştir. Cevat Abdurrahim, 1930 yılında Mim Kemâl ve onun istifası üzerine 1932'de seçilen Mustafa Hakkı'nın Büyük Üstatlıkları zamanında 1933 yılına kadar Büyük I. Nazır olarak görev yapmıştır. Kenan Ömer, 1927-1930 döneminde Büyük Üstat Muavinidir. Nihayet, Sadi Rıza, 1933-1936 devresi için Büyük Hatip'liğe seçilmiş, ancak görevi bir müddet sonra Cevat Nizami'ye bırakmıştır.

Murad Locasında 1922'den 1928'e kadar Servet Yesari, 1929-1931 arasında ve 1933 yılında Sadi Rıza, 1932 ile 1934 ve 1935 yıllarında Fahreddin Kerim [Gökay] Üstadı Muhteremliği yürütmüşlerdir. Buna göre, Murad Locasının 15 yıllık tarihinde 4 Kardeş Üstadı Muhteremliği üstlenmiş; zamanın tüzüğüne göre çalışma döneminin bir yıl ile sınırlı olduğu ve her yıl seçim yapıldığı bir ortamda Arif Etem 1 kez, Fahreddin Kerim 3 kez, Sadi Rıza 4 kez, Servet Yesari 7 kez Üstadı Muhteremliğe seçilmiş ve Locaya başkanlık etmişlerdir.

1935 yılı Eylülünde Büyük Loca faaliyetini tatil ederken Murad Locasının Üstadı Muhteremi Fahreddin Kerim Gökay idi. Sekreter Saffet Yılmaz Önce'nin el yazısıyla tuttuğu nota göre Locada 13 Eylül 1935 günü 110 muntazam üye bulunuyordu..

Murat Locası tarihinden dört belgeyi Lâtin harflerine aktararak veriyoruz.

BELGE : 1

Belgenin transkripsiyonu:

" Dersaadet Maşrıkı 26 Teşrinisâni 1339
numro /

Daire-i Kâtib-i Â'zam

Murad Mh.: M.: 'ine

Üs.: Muh.: ve A.: KK.:

Akşam gazetesi sahiplerinden Ali Naci nam harici Mh.: M.: 'inize dahil olmak için talepname vermiş olduğu beyanıyla Türkiye Meş.: Â.: na göndermiş olduğunuz 22 Nisan 1339 tarihli/ numaralı levhayı uhuvvetkâraneniz alındı.

Led ül tetkik red, tard ve imhal olanlar meyanında ismi mevcut olmadığından tahkikat-ı veçhile muamele ifasını ve selâm-ı biraderanemizin kabulünü rica ederiz.

Kâ.: Â.:

imza mühür"

Belgenin bugünkü dille özeti:

İstanbul Vadisi 26 Ekim 1923

numara (verilmemiş)

Büyük Sekreterlik

"Üstadı Muhterem ve Aziz kardeşler,

Akşam gazetesinin sahiplerinden Ali Naci adındaki haricinin Muhterem Locanıza katılmak üzere talepname vermiş olduğunu belirterek Türkiye Büyük Locasına göndermiş olduğunuz 22 Nisan 1923 tarihli levhayı aldık. İncelemeden sonra, adı red, çıkartma ve ertelenenler arasında bulunmadığından hakkında tahkikat işlemi yapılmasını ve Kardeşçe Selâmlarımızın kabulünü rica ederiz.

Büyük Sekreter."

İlk belge Akşam gazetesi sahiplerinden Ali Naci'nin teklifinin işleme konmasında sakınca olmadığını belirten, altında Büyük Sekreterin imzası ve Büyük Sekreterlik mührü bulunan Büyük Sekreterlik yazısıdır.

BELGE : 2

Belgenin transkripsiyonu:

"Bana tevdi olunacak Fr. Ma. 'luk sırlarımı hakikî bir Ma. 'dan başkasına ve usul ve kavaidine muvafık olarak teşekkül etmiş bir Mh. 'den gayri mahalde ifşa etmeyeceğime; K. 'lerimi seveceğime, muavenetlerine koşacağıma, ihtiyaçları zamanında kendilerine yardım edeceğime, onların ve Ma. 'luğun müdafaası için icab ederse canımı feda eyle-

ص ۲ ا ع ۲ ک ۲ ش ۲ ج

ی م ی ن ص و ر ت

بقا نودیع اولدیم فریه مایه لری سرلری عقیقی برما دله شقنه واسول و قواعدیه موافقه اولری
شکل انیسده برنج ده غیری کله افشا انیدیمک ؛ ق ۲ لری سوه جیمک ، معاونتیه توریه جیمک ،
امتیازلری زمانده کندیلدی باریم ایدیمک ، اولدیک و ما ۲ لیک مدافعی ایچون ایجاب ایدیم
جیمکی قدا ایدیمک ؛ بجایه لره معاونت ، هرکده نایسی عادلانه حرکت ، عاندر و وطن قدا لری
ایدیمک و جیمکی نفسی محافظه ایدیمک ؛ تورکیا سده ۲ ا ع ۲ لیک قانون اساسیه و نظامات
عمریه سده ۲ دینی سده ۲ قبول ایدیم شکریم مح ۲ لیک تقاضات خصوصیه سده ۲ عایت ایدیمک ص ۲
ا ع ۲ لیک ۲ لیک و شکریم ما ۲ جمعیتک مصوریه کندیلدی و واده مدیسی و کمال معلوم جیمک
بیمه ایدیم و و عدیمک و و نکدن ، بیمده خلف ایدیمک و بیلدیکی نیمیج ایدیمکی بیان ایدیم .

محرر : م ۲
مرا ۲ :
تاریخ : ۲۲/۲/۲۲
امضا :

yeceğime; biçarelere muavenet, herkese karşı adilâne hareket, aileme ve vatanıma fedakârlık edeceğime ve haysiyet-i nefsimi muhafaza eyleyeceğime; Türkiye Meş.: Â.:nın kanun-u esasisine ve nizâmat-ı umumiyesine ve beni sînesine kabûl eden şu muhterem mahfelin nizâmat-ı hususîyesine riayet edeceğime Sa.: Â.: Kâ.:ın ve şu muhterem Ma.: cemiyetinin huzurunda kendi arzu ve irademle resmen ve kemâl-i hulûs ve samimiyetle yemin eder ve vaadimden dönmekten, yeminimde hulf eylemekden ise ölmeyi tercih edeceğimi beyan eyleyim.

Mah.: Muh.:

Murad.:

Tarih: 20 Kânun-u Sanî 341

İmza: Ali Naci"

İkinci belge, ilk belgede talepnameşini gördüğümüz Ali Naci B.:in imzaladığı (zamanının dilini yansıtmak dışında bilinen ve çevirisini yapmaya gerek görülmemeyen) Çırak yeminişir.

İstanbul 1908 doğumlu olan Ali Naci (Karacan) 20 Ocak 1924 günü tekris edilerek 45 matrikül numarasıyla Murad Locasına katılmıştır. Tekris edildiğinde Akşam gazetesinin sahiplerinden olan Ali Naci Karacan bilindiğı gibi daha sonra Milliyet Gazetesinin imtiyaz sahibi olacaktır.

BELGE : 3

Belgenin transkripsiyonu:

"Murad Mh.: Muhteremine

İlk Nur-u Ziya aldığım mahfel-i muhteremimde irtibatım kalmak üzere mahfil-i muhtereminizden tebenni etmek pek samimi emelim olduğundan zat-ı üstadâneleriyle muhterem biraderlerim tarafından Murad'ın münevver halkasına kabulümü rica ederim. pek muhterem üstadım.

17 Mayıs 1925

Selâmet Mh.: Muhteremi
Müptedi biraderlerinden
Doktor Fahreddin Kerim

Üs.: Mh.: ve A.: KK.:

Mahfelimizde ahz-ı nur etmiş ve ettiği günden beri muntazaman me-saimize iştirak ederek kudret-ü meziyet-i ilmiye ve islâhiyesi ile ken-disini sevdirmiş işbu biraderimizin, mahfelimizden infikâk etmemek üzere mahfelinize kabulünde bir manî bulunmadığını arz eyler ve tak-dim-i hürmet ederim üstadım.

Üs.: Muh.:

Doktor

İmza 31"

Belgenin bugünkü dille özeti:

"İlk nura kavuştuğum Muhterem Locamla ilişkim kalmak üzere Muh-terem Locanıza katılmak pek samimi emelim olduğundan Murad'ın aydınlık halkasına siz Üstadı Muhterem ve Kardeşlerim tarafından kabul edilmemi rica ederim.

Selâmet Muhterem Locası Çıraklarından Doktor Fahrettin Kerim.

Üstadı Muhterem ve Aziz Kardeşlerim, Locamızda nura kavuşmuş ve o günden beri çalışmamıza düzenli olarak katılarak bilimsel yeteneği ve kendini geliştirme gücü ile kendini sevdirmiş bu Kardeşimizin Lo-camızdan ayrılmamak üzere Locanıza kabulünde bir engel bulunma-dığını belirtirim.

Üstadı Muhterem

Doktor

(imza) 31"

Üçüncü belge 1924 yılında Selâmet Locasında tekris edilmiş olan Çı-rak Fahreddin Kerim'in o dönemde Doçent Doktor olarak şeflik gö-revinde bulunduğu Topkapı Bimarhanesi antetli kağıda ve Murad Loca-sına hitaben yazdığı, katılma talebidir. Yazı anlaşıldığı gibi Murad Lo-cası tarafından Selâmet Locasına gönderilmiş, Selâmet Locasının (yi-ne doktor olan) Üstadı Muhteremi yazının altına bu katılmada sakın-ca olmadığını belirten bir şerh koymuştur. Selâmet Locası Üstadı Muhtereminin, o günlerde âdet olduğu üzere imzasının yanına dere-cesini yazması dikkati çekiyor.

Toptaşı Bimarhanesi (*daha sonra Bakırköy'e nakledilecek ve Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi adını alacak olan Akıl Hastanesi*) dok-torlarından Eskişehir 1900 doğumlu Fahreddin Kerim (Gökay) 17 Mayıs 1925'te 69 matrikül numarasıyla Murad Locasına katılmış; da-ha sonra bu Locanın Üstadı Muhteremliğini yapmıştır.

Fahreddin Kerim Gökay, ilerki yıllarda Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinin yöneticiliğinde ve getirildiği İstanbul Vali ve Belediye Başkanlığı görevinde popüler olmuş ve toplum hayatında renkli bir şahsiyet olarak tanınmıştır.

BELGE : 4

Belgenin transkripsiyonu:

"

10.6.934

Pek Muhterem Üstadım !..

Refikam büyük tehlikeler ile ancak hayatını kazanabildi. Henüz hastahanede muztarıbdır. Ancak akşamları bir iki saat kendisini teselli etmeye muvaffak olabiliyorum.

Mazeretimin kabulünü istirham ve sadakamı takdim ediyorum.

10.6.934

بسم الله الرحمن الرحيم
رفیقم برادر زاده آغجه حیاتی قانا بیدی . هله خدمتده
مقلد . آغجه آقاده . ایتمه کتبه کتبه ایتمه موقه
ایلا بیلیم
مندی قبیله ایتمه ر صدقه تقدیم ایلم
مقلده مقلده مقلده مقلده مقلده مقلده مقلده مقلده مقلده مقلده
ایسلام

Suad Hayri

BELGE : 4

Son celseden mahrumiyetin verdiği teessüre itimadınızı rica ederim muhterem üstadım.

Suat Hayri .:"

Belgenin bugünkü dille özeti:

"Eşim, büyük tehlikeler geçirdikten sonra hayatta kalabildi. Henüz hastanede ıstırap çekmektedir. Kendisini ancak akşamları bir iki saat teselli etmeyi başatabiliyorum. Mazeretimin kabulü ile kese katkımı iletiyorum. Son toplantıdan mahrum kalmamın ne kadar üzüntü verdiğiğine inanmanızı rica ederim Üstadı Muhterem.

Suat Hayri .:"

Murad Locası üyelerinden Suat Hayri, eşinin rahatsızlığı nedeniyle toplantıya katılamadığı için mazeretini bildiriyor.

Şam 1909 doğumlu olan, Şeyhülislâm ve Mason Hayri Efendi'nin oğlu Suat Hayri (Ürgüplü), 12 Haziran 1932 tarihinde Murad Locasında tekris edilmişti ve Locanın 132 matrikül numaralı üyesiydi.

Altmışlı yıllarda Başbakan'lık yapacak olan Suat Hayri Ürgüplü, harf inkılâbının üzerinden beş yıl geçmiş olmasına karşılık, dönemin okur yazarlarının çoğu gibi hızlı yazabildiği eski yazıyı kullanmakla birlikte, tarihi ve imzasını Lâtin harfleriyle atmış. Yine 19. yüzyıldan kalma bir âdete (Fransız âdetine) uyarak imzası "uç noktalı".

KAYNAKLAR

Kemalettin Apak, *Ana Çizgileriyle Türkiye'deki Masonluk Tarihi*, İstanbul, 1958

M. Renan Mengü, *Belgelerle Murad & Murat*, İstanbul, 2005

_____, "1933 Yılında Muh.: Ma.:e Seçilen Üstadı Muhteremler ve Adresleri" **Büyük Şark**, sayı 8-9, Şubat-Kânunusani 1933.

_____, *Türkiye Milli Büyük Meşriki'nin 25inci Yıldönümü Münasebetile Fevkalâde Celsede Okunan Nutuklar ve Neşideler*, Türkiye Büyük Meşriki Yayını, 1934

_____, "Mah.:lerimizde 1934 İntihabatı Neticesinde Seçilen Ü.:ı Muh.:ler ve Adresleri" **Büyük Şark**, sayı 14, İkincikânun-Şubat 1934, s: 48-49

_____, "Muh.: Mah.:lerimizin 1935 İntihabları Neticesinde Seçilen Muh.: Üs.:lar ve Adresleri" **Büyük Şark**, sayı 18, S. Kânun-Şubat-Mart, 1935, s: 47-48

TEKÂMÜL

Faruk ERENGÜL

EVOLUTION

We, freemasons of the world, have accepted the principle that we chose to become freemasons to enhance our personal development and have adopted it as a life style. Our belief is that 'our good deeds or sins as the consequences of our actions will respectively give us a heavenly peace or the suffering of hell. This' is in line with our belief in the immortality of soul. Because our self, our ego is represented by the electrons where the memories of our sins and good deeds are coded, whereby leading to eternal reminiscence of them.

Those who are on this development path have understood their cosmic mission and having accomplished it within their ability will experience eternal peace. Most living organisms participate indirectly in auto-conservation by their mere presence, however it is a small minority who act as leaders in the development process.

The Grand Architect of the Universe has endowed these beings with intelligence, insight, knowledge, virtue and inspiration to contribute to the accumulation of knowledge and love so that they can assist in His universal development program and enlighten those who pursue this path.

Evrenin Ulu Mimarı'na ve Ruhun Ölmezliğine gerek dinî ve gerekse masonik inançlarımızın doğal gereği olarak nasıl inanıyorsak, tüm evrenin de şaşmaz bir tekâmül programı ile yaratıldığına ve sürdürüldüğüne aynı tutku ile inanmamız gerekir. Sebeplerini; mikrokozmostan makrokozmosa kadar, ancak birkaç alanda ve ilkel safhada, daracak bir özete sığdırmağa özen göstererek açıklamaya çalışacağım. Önsöz olarak belirtmek isterim ki; metafizik mahiyette olan bir çok olguların fiziksel yorumlanması çabalarım; benim şahsî ve kaçınılmaz spekülâtif arayışlarıma dayanmaktadır, dinlerimizin, ritüellerimizin, bilimsel gerçeklerin ifadesi değildir, bu hususlarda zaten söz bile etmemişlerdir. Amacım; insanı hayvandan farklı kılan en bâriz vasıf olan metafizik düşünceye sahip aydın insanlara ve bu metafizik muammalara cevap arayışı ihtiyacı hisseden mason kardeşlerime düşünce ufukları açmak ve samimiyetle inanabilecekleri, kendilerine has inanç kaynaklarını yaratmaya özendirmekten ibarettir. Her zaman söylediğim gibi; sizlerin düşünce ve inançlarınız benimkilerden farklı, hattâ tam tersi olabilir. Böyle oluşu çok daha makbuldür. Zira düşüncelerin aynı olduğu yerde araştırma ve konuşma bitmiş ve tekâmül yolu kapanmış demektir. Halbuki, bu konular belki

ilâhi sırlar olarak ebediyete kadar sürecek mahiyettedir ve bu konuların en rahatça ve huzur içinde konuşulabileceği, tartışılabilceği ortamlar ancak bizim mâbetlerimizdir. İnsanoğlu; bilimsel araştırmalar ve bulgular sayesinde, erişilen gerçeklere ancak idrak yeteneği nispetinde yaklaşarak metafizik sırlara yorum üretir ve gereğini yaparak yaratılış sebebi olan kozmik misyonunu yerine getirmiş olur.

Evvelâ, belki de hiçbir zaman açıklanamayacak olan "Nereden gelip, nereye gittiğimiz" sorusunu irdeleyelim. Yirminci yüzyıl başlarından beri ortaya atılan Hilbert'in ütöpik süper uzayından naklen gelen "Atom primordial"ın Big-Bang patlamasından sonra bu yaşadığımız evrenin oluşmağa başladığı savı, yüzyılın sonlarına yaklaştıkça çok gelişen "Radyoteleskop" sistemleri tarafından Big-Bang'ın foton ışımalarının kalıntılarını tespit etmeleri üzerine iyice kesinlik kazandı. Bu "atom primordial nereden hâsıl oldu, içeriği neydi, patlaması için gereken milyarlarca santigrat harareti doğuran 41 rakamlı, adeta sonsuza yakın elektron-volt kudret nasıl oluştu? "soruları belki ilânihâye fiziksel cevaba kavuşamayacak. Fakat bilime yol gösteren felsefî düşüncelerin membaı da insanoğlunun hayal gücü olduğuna göre, masonik toleransa güvене-

rek bazı ütöpik ve spekülâtif dü-
şüncelerimizi burada söyleyebi-
liriz.

Evveleminde inanmalıyız ki;
Tanrı her şeye kadirdir, her dile-
diğini anında yapar. Yine biliyo-
ruz ki; Tanrı her olayı bir illiyet
(nedensellik = causalité) prensi-
bine bağlamıştır, bilimsel sebep-
leri muhakkak vardır. O halde,
bu atom primordial ne olabilirdi?
Ruhun ölmezliğine inancımızla
sorabiliriz: Ölmeyen ruhun, öl-
meyen bir taşıyıcısı olmalı. Son-
suz süreli bu taşıyıcı, acaba
elektronlar olabilir mi? Elekt-
ronlar gerek kuantik yapıları ve
aynı zamanda dalga oluşları
sâyesinde bilginin de taşıyıcısı-
dır. En basit örneği, TV görüntü-
lerinde olduğu gibidir. Bir insan-
da bulunan 28 rakamlı sayıda
elektronların, saniyede 23 ra-
kamlı sayıda etkileşme ile, de-
mek ki toplam 51 rakamlı sayıda
spin interaksionları sayesinde
bilgi ve sevgi birikimini artırdığı
düşüncesi ile, Big-Bang da patla-
yan primordial atom; sonsuzlara
uzanan bilgi ve sevgi yüklü bir
elektron hazinesi mi idi? Durup
dururken bir primordial atomun
milyarlarca santigrat hararet
kazanmasının illiyetti ne olabi-
lirdi? Evreni oluşturan toplam
kitle ve enerji miktarının ancak
% 3'ünün görünen galaksiler,
yıldızlar, gezegenler, uydular vs
gök cisimlerine ait olduğu ve geri
kalan % 97 sinin ise karanlık

maddenin kitle ve enerjisinden
ibaret olduğu en son gözlemlerle
ortaya atıldığına göre bir çok sır-
lar da oralarda mı saklı?

Görünen âlemimizin tâbi oldu-
ğu: dört çeşit temel etkileşme
güçleri olan, en kuvvetlisinden
başlamak üzere: kuarkların,
hadronları oluşturmalarını sağla-
yan ve çekirdekleri bir arada tu-
tan nükleer güç, ardından elekt-
romanyetik ve zayıf güç ve niha-
yet en zayıfı olan kütle çekim
güçlerine mukabil; henüz sırrına
vâkıf olamadığımız karanlık
maddenin itici güçleri mi var ki;
bize göre en uzak galaksilerin bir
ivme ile bizden uzaklaşmalarını
ve yaşamakta olduğumuz evre-
nin hudutlarını devamlı büyüt-
melerini gerçekleştiriyor olsun-
lar? Ya da, karanlık madde atom
altı parçacıklarının ve belki gö-
rünen âlemimizin yapısını kuran
atom altı parçacıkların karşıt
parçacıklarının (anti-matière)
ters işaretli elektronları, yâni po-
zitronların da oluşturduğu bir
"karşıt atom primordial" mi var
ki, zamanı E.U.M. tarafından
ayarlanmış bir çarpışmaları ile
hâsıl olan fission enerjisinden
Big-Bang patlaması meydana
gelmiş olabilsin?

Kutsal kitaplarımızda Tanrı'nın
evreni bilgi ve sevgiden yarattığı
bildirildiğine göre, Tanrı'nın
parçacıkları adı verilen "Higgs
Bosonları"; yaratılan ilk lepton

ve hadron kuantlara, evvelki evrenlerden tevarüs eden bilgi ve sevgi yükü programını aşılamış olmalı. Onlar da yeni bir evren ve zaman başlatarak, ancak üçyüzbin yılda oluşturdukları hidrojen atomlarının sürekli "fusion"larla helyum başta olmak üzere diğer elementlere dönüşümlerini gerçekleştirsinler ve yüz milyarlarca galaksi ve her birinde yüz milyarlarca yıldız ve gezegenleri ve de tüm gök cisimlerini, takriben 15 milyar yıldan beri süregelen belirli bir tekâmül programı içinde yaşama soksunlar. Yaşamakta olduğumuz evrenin temel maddesi olan hidrojenin tükenme süresi 80 milyar yıl hesaplandığına ve bunun da takriben 15 milyar geçtiğine göre, geri kalan 65 milyar yıl zarfında, gittikçe ivme kazanan tekâmül süreci içinde bilgi ve sevgiden ibaret yeni atom primordial; "Big-Crunch" adı verilen yeni bir kara deliğe çöküşten sonra, E.U.M.'nın ,daha mütekâmil bilgi ve sevgi ile mücehhez, daha mütekâmil tabiat kanunlarının sürüp gideceği yeni bir evreni yaratma programı safhası yer alacak ve yeni bir Big-Bang ile yeni bir evren ve yeni bir zaman başlayacaktır" inancımın doğmasıyla; "nereden gelip, nereye gittiğimiz" sorularına bir cevap yaratabilmenin huzuruna yaklaşıyorum. İnsan ömrünün takriben 80 yıllarda bir yeni kuşaklara aktarılarak, insan nesli-

nin tekâmülünün sağlandığı gibi, evrenlerin tekâmülünün de böyle 80 milyar yıllarda bir yeni evrenlere dönüşümlerle sağlandığı düşüncesi hayal gücümüzü etkilemektedir. Ama, bu evrenlerin doğuşunun nasıl ve ne zaman olduğu ve de sonunun ne olacağı hususu; hayal gücü ufuklarımızın da çok ötesine uzanmaktadır. Bu konulara dalmanın en büyük faydalarından biri de: insanı, günlük hayatın gailelerinin asla abartılmaya değmez olduğu bilincine erdirmesidir.

Bütün bu düşüncelerimizi bir anda geçersiz sayacak bir düşünce akımı da bilhassa bilimsel çevrelerde mevcuttur. Onlar, yaşadığımız bu evreni açık bir sonsuz evren olarak kabul etmektedirler ve gerekçe olarak; açılım devresinde olan ve gittikçe çapı büyüyen evrende, madde yoğunluğunun giderek azalacağı hesabı ile, evrenimizin çekim gücünün, açılımı sürdüren kinetik enerjiye hiçbir zaman galebe çalamayacağı düşüncesini ve açılım (expansion) sürecinin daima devam edeceğini savunurlar. Belki bu gün için doğrudur, ama bu savunma, başlangıç sırlarına uzanmaktan çok uzaktır. Benim görüşüm: her insanın, samimiyetle inanacağı kendi düşünce ve inançlarını yaratarak bu muamma ve bilinemez (enigmatik ve agnostik) metafizik sorula-

ra bir cevap araması ve buldukları ile huzura kavuşmasıdır. Ben, evrenimizin kapalı olduğu inancımın düşünce kaynaklarını numaralayıp sıralayacağım:

1. Kutsal Kitabımızda Evrenin Ulu Mimarı için Hadid sûresinde: "Hüve alâ külli şey'in kadyr Hüvel'evvelü vel âhirü vezzâhirü vel bâtin ve hüve bikülli şey'in alıym" (= Her şeye kadir, Her şeyin evveli ve sonu, Görüneni ve görünmeyeni, Her şeyi bile-nidir) olarak bildiriliyor. Başlangıcı ve sonu olan bir nesne kapalı demektir. O halde "evrenimiz kapalı olmalıdır" inancı, Tanrı kelâmı olan Kutsal Kitaplara inancın bir gereğidir. Bu inançla sürdürülecek bilimsel çalışmalar daha verimli olabileceğinden ağırlık kazanmalıdır.
2. Big-Bang gerçek olduğuna göre, başı olan bir şey çaresiz sonlu da olur.
3. Evet, açılım döneminde madde yoğunluğu azalmakta ve açılımı ivmelendirmektedir. Fakat, izotop olarak kabul ettiğimiz evrende mutlak sıcaklık -273.16 santigradı bulup "ısı duvarı"na çarptığı zaman, madde ve enerjinin bildiğimiz tarifleri

geçerliliğini korur mu? Termodinamik yasaları tersine döner mi? Negatif ağırlıklı madde olabilir mi? Daha ne bilinemezlikler ortaya çıkabilir?

4. Hâlen, saniyede yüzellibin kilometreyi bulan ve gittikçe artan hızlarla galaksiler uzaklaşırken, belirli bir süre sonra 300.000 km olan "ışık hızı" duvarına çarpacak madde ne olur? Geri dönmeğe başlayabilir mi?
5. Evrenin %97 madde ve enerjisine sahip olan "karanlık madde ve enerji"nin rolü ne olabilir?
6. Bütün gök cisimleri bir kara delikte (black hole = trou noir) toplanma sürecinde olduğuna göre, hidrojen yakıtı biten gök cisimleri de artık füsion (füzyon) yapamayacak, novalar, beyaz cüceler, siyah cüceler, nötron yıldızları, kuasarlar, pulsarlar, galaksiler, nebulalar ve de kim bilir, belki karanlık madde dahil bütün gök cisimleri bir karadelikte toplanacaktır. Biliyoruz ki, *karadelik*'lerde zaman durur ve hattâ geri dönmeğe başlayabilir ve başlangıç noktasına geri gelebilir. Bu da *big-crunch*, dolayısı ile Evrenin kapanması demektir.

7. Maddenin ışık altı *tardiyon* hızları, ışığın *lüksön* hızlarına, onlar da "bilgi ve sevgi birikimi olan esprit'nin sonsuz tachyon hızlarına dönüşeceğine göre: "bilgi ve sevgi ve derin düşünce (*istiğrak*) ve anımsama" (*bunların yabancı dil karşılıkları: connaissance - amour - méditation - réminissance*) hasletlerinin taşıyıcısı olan *esprit*; tüm evrene hâkim olacak ve E.U.M. daha mütekâmil doğa yasalarının hüküm sürdüğü yeni bir evrenin "bilgi ve sevgi"den tekrar yaratılmasını programlamağa başlayacaktır. Einstein'ın "Bu evrenin arkasında bir bilen vara benziyor" sözü , hayal gücümüze ışık tutmaktadır.

8. En derin hayal gücümüzle; havaya bırakılan bir taşın -Newton kanununa göre- kendisinden çok büyük kitleli yeryüzüne, kitlelerinin çarpımıyla doğru orantılı, fakat aralarındaki mesafenin karesi ile ters orantılı bir kuvvetle çekilerek gittikçe artan bir hızla, ivmeyle düştüğü gibi, küresel kabul edeceğimiz tüm evrenin de, kendisinden çok daha büyük kitleli ve onu küresel biçimde saran bir varlığa doğru yine bir ivme ile düşmekte midir diyebilir miyiz? Bizi bu dü-

şünceye iten fizik kanunudur; çünkü *Big-Bang* ile doğan fırlatma gücü, hiçbir direnç görmez ise, gök cisimleri ancak kazandığı sabit bir hızla yoluna devam eder. Halbuki galaksiler, şişirilmekte olan bir balonun üzerindeki noktaların gittikçe birbirinden uzaklaştığı gibi, daha büyük çaplı bir küreye doğru her yönden ivme ile düşmektedirler. Bu gerçek; 1924 yılında Edwin Powel Hubble tarafından Galaksi tayflarının Doppler Fiseau etkisiyle kırmızıya kaçmasının tespitiyle kanıtlanmış oldu. Hayal gücü bitmiyor: Bu sonsuz kitleli dış küre: Evrenin Ulu Mimarı'nın ta kendisi mi, ya da tezahürlerinden biri mi? Evrenin yeterli bilgi ve sevgi birikiminin, açılım dönemi bölümünde yeterli olduğu noktada, E.U.M. kendi sonsuz kitlesini tekrar bir merkeze alıp, kapanma dönemini başlatarak, yine bilgi ve sevgi birikimlerinin toplanma süreci sonunda yeni bir atom primordial oluşumu ve yeni bir Big-Bang patlamasıyla daha mütekâmil bir evreni mi yaratacak?

9. Daha bilemediğimiz ve hayal dahi edemediğimiz nice âmillere, evrenimizi kapanma sürecine sokabilir ve yeni evrenler yaratabilir mi?

Evet, düşünmeğe devam edelim: Ben, şahsen, yaşamakta olduğumuz evrenin kapalı olduğu inancındayım. Ama, "açık evren" kavramı acaba; 80 milyar yıllarda bir yenilenen, geçmiş ve de gelecek tüm evrenler için söz konusu olabilir mi? Bu da ancak E.U.M.'nın açık ve sonsuz olduğu anlamına gelir.

Kendi evrenimize dönelim: "Nereden geliyoruz, nereye gidiyoruz?" Yolumuz sonsuz; Evrenin Ulu Mimarı'na kadar. Her erişilen gerçeğin ardında çok daha ufku genişleyen bilinmezlerle doğru yolumuza azimle devam edelim! Yaratılış sebebimiz ve kozmik misyonumuz: ***Tanrı'nın bize bağışladığı cüzi irade ve akılla katkıda bulunarak, Tanrı'nın tekâmül programında bizden istediği yardımı yerine getirmek olmalıdır.***

Mikrokozmetik tekâmül sürecine de çok özet bir göz atalım. Takriben 11 milyar yıl önce oluşan güneşimize bağlı, ilâhî yaşam özellikleri ihsan edilmiş dünyamız; takriben beş milyar yıl önce protoplânet döneminden tam bir gezegene dönüştü ve gezegen olarak sırası ile: kambriyen öncesi, Ordovisyen, Siluryen, Kambriyen, Devoniyen, Karbonifer, Permien, Trias, Jura, Kretase, Tersiyer evrelerinden sonra, 11 milyar yıldan bu yana bu günkü Kuvaterner dönemine geldi. Sı-

caklık onbinlerce santigrattan yaşam koşullarına yaklaşıncı takriben 3 milyar yıl önceleri ilk organik maddeler oluşmaya başladı ve 2 milyar yıl önceleri denizlerde tek hücreli olarak hayat doğdu. Onların da genlerinde, DNA ve RNA hücrelerinde, temel amino asitlerinde; yaşam bilinci, nev'in bekası, oto konservasyon içgüdüsü, oto epürasyon yeteneği ve tekâmülün kaynağı olan "kontrol ve geri tepme mekanizmaları" vardı. Bu sayede, çevreye uyum ve hayatta kalabilme aramaları en ilkel canlılardan itibaren başkalaşım evreleri (transmütasyon) ile daha mütakâmil canlılar oluştu. Türler de kendi aralarında farklılaşarak ayrı tekâmül evreleri yaşadılar. Meselâ at nesli; fenakodüs, orohipus, mezohipus, miohipus, hiparion evrimlerinden geçerek, başkalaşımın sonunda bu günkü durumuna geldiği gibi, insan nesli de evrim sürecinde, bulunan fosillere göre; 15 milyon yıl önceleri Kenya'da ilk primatlar Kenyapitek; 800.000 yıl önceleri Australopitek; ardından Homo faber, Homo habilis, Homo erectus, Pythecantropus erectus, Sinantropus, Eoantropus'lara başkalaştı ve dünya üzerinde her kıtada, iki ayakları üzerinde dolaşmağa başladılar.

Bu evrim sürecinin bir aşamasında bu insanımsılardan (hominides) bir kısmı taşlar arasından

seçtiği keskin bir taşı, gerektiğinde bir sopanın da ucuna bağlayarak düşmanın ya da avının kafasına vurmaya akıl etti, böylece yeryüzünde canlı yaşam, tekâmülün zirvesine yaklaşmış ve akıl mazhariyetine kavuşmuş oldu. Nihayet 400.000 yıl öncele-ri, insanı hayvandan farklı kılan en kesin vasıf olan, metafizik düşünce ihsan edilmiş *Homo sapiens*'ler, *Neanderthal*'lar, *Cromagnon*'lar çok az tarih farkları ile dünyanın her tarafında zuhur ettiler, nereden ve neden geldiklerini, ölünce nereye gideceklerini düşünüyorlar ve esirgenmek ve de bağışlanmak için kutsal kavramlara sığınıyorlardı.

İşte bunlardan Mezopotamya'da yaşayan bir çiftin adı, Adem ve Havva sembolü ile bütün Kutsal Kitaplara geçti. Ashında kutsal kitapların bildirileri, bütün zamanlar ve de tüm insanlar için gönderildiklerinden, bu gün bizler de, Adem ile Havva gibi, cennetin yasak meyvesinden yiyecek kovulup, Levh-i Mahfuz'dan bir takım kelimeler alarak dünyaya gelmiyor muyuz ve meşakkat içinde çalışarak dünya yaşamını sürdürmüyor muyuz? Bu alegorik sembollerin kriptolojik sırrına ve batınî anlamına erişemeyip, her canlının olduğu gibi yaratıldığı savında direnen kilise, bu evolution'u kabul etmeyip, Spencer, Lamarck, Darwin gibi insanlığın medarı iftihar olan

bilim insanlarını küfürle suçladı. Bunlara inanan bazı cahil halk, fanatik dinciler, hâlâ bu tekâmül sürecine karşı çıkmaktalar. Zavallılıklarını ayıplamak değil, doğru bilgilerle gidermek gerekir. Yorulmuş olan dikkatinizi bir an dinlendirmek için, Darwin'in bir kilise mensubu ile diyaloglarından bahsedeceğim: Bir kardinal, 1871 yılında İnsanın menşei (*Descent of Man*) kitabı yayımlandıktan sonra Darwin için diyor ki: "Hiç insan gibi şerefli bir varlık, maymundan türemiş olabilir mi? Olsa olsa, Darwin'in kendisi türemiştir". Bir başka din adamı Darwin'e soruyor: "Maymun ile insan arasında çok büyük fark var. Arada başka bir yaratık var mı?" Darwin cevap veriyor: "Var, işte bizler". Kutsal Kitaplarda alegori ve sembollerle en cahil insanların idrak edebileceği basitliğe, olayın zâhirine indirgenen Yaratılış (Tekvin) Bölümüne ters düşen açıklamalarıyla Kilisenin büyük tepkisine uğramış olmasına rağmen, sevinmek gerekir ki, neticede 1882 yılında Charles Darwin öldüğü zaman, İngiliz hükümeti ve kilise onun en seçkinlerin gömüldüğü Westminster Abbey'de toprağa verilmesine izin verdiler.

Aynı şekilde, Kutsal Kitapların zahirî ifadeleri içinde gizlenmiş batınî manalarına nüfuz edemeyen kimseler, böyle pek çok ya-

nılgılar içinde bocalarlar. Bunlardan sadece bir tanesini açıklamakla yetineceğim: En kısa ifadesi ile Kutsal Kitaplarda , Nuh Tufanı olduğu, Tufanın kırkıncı gün sonunda suların çekilip Nuh'un Gemisinin Ağrı Dağı'nın tepesinde karaya oturduğu ve içindekilerin kurtulduğu bildirilmiştir. Akıl süzgecinden geçiren yarı aydınlar; atmosferimizdeki tüm su buharının bir anda Mezopotamya'nın Şuruppak kasabasına düşmesi halinde, yeryüzünü kaplayan su seviyesinin bir metre bile yükselemeyeceği düşüncesi ile, daha bir sürü imkânsızlıkları hesaba bile katmadan, Nuh'un Gemisinin Ağrı Dağı'nın beş bin küsur metre yükseklikteki tepelerine çıkamayacağını bilir ve Kutsal Kitaplara inancını yitirerek dinden, imandan olur. Akıl süzgecinden geçirmeyen saf inanç sahipleri ise; hattâ dernekler kurarak kâfileler hâlinde Ağrı Dağının tepelerinde Nuh'un Gemisinin enkazını aramağa çıkarlar. Her iki düşünce sahipleri de hatalıdır. Halbuki bu ilâhî güzellikteki bildirinin bătınına nüfuz edenler; Kutsal Kitapların bütün zamanlar ve bütün insanlar için indirilmiş olduğu bilincine erişmişlerdir. O halde ben, Nuh'un bizzat kendisiyim. Kastedilen Tufan; etrafımı saran: kin, garez, haset, iftira, riya, yalan, zimmet, rüşvet, zina gibi kötülükler tufanı olup, bunlardan kurtulmak için

Nuh'un Gemisini, tıpkı masonik ideal insanlık mâbedi gibi kendi vicdanımın içinde inşa edeceğim ve bu tufan azgınlaştığı zaman içine sığınacağım. Tanrı'nın da bu geminin kapaklarını bizzat kapayacağı inancı ile manevî mertebem, bölgenin en yüksek dağı olan Ağrı Dağı'nın tepelerine yükselecek. Kutsal Kitaplarda Ağrı Dağı'nın tepeleri bu manevî mertebeyi belirtmek için seçilmiştir. Oralara gemi çıkarmak için ya da beş bin yıldan beri zerresi kalabilirmiş gibi ahşap enkazını aramak için değil!

Bilgisayarların elli yıl önceleri ortaya çıkmasından bu yana boyut ve hız tekâmül rekorları kırarak devasa boyutlardan, bu günün ufacık boyutlarda, saniyede trilyonlarca enformatik işlem yapan elektronik bilgisayarlara ulaşması, tekâmülünü ivmelen-direrek saniyenin milyarlar da biri ile çalışan "nano bilgisayara" doğru koşması ve bunlarla da yetinmeyerek saniyenin trilyonlarda birlerine indirgenmiş "piko" sürelerde ve hatta saniyenin katrilyonlarda biri "sürelerle indirgenmiş "femto saniye" sürelerde ve de organik maddelerle, hatta genlerimizle entegre olmuş "psiko bilgisayar" araştırmaları; her alanda bilimsel ve sağlık hususlarında tekâmül ufuklarımızı devamlı geliştirme yolundadır. Daha henüz gelişme devresinde iken bu aşamalara gelmiş bilgi-

sayarlar bu denli işlem ve kayıtları yapabiliyorken ilâhî bir güce sahip olan vicdanlarımızın; cennet veya cehennemimizi oluşturacak olan sevap ve günah kayıtlarımızı tutarak bize ebedi huzur veya azâbı yaşatabileceği inancı: kutsal kitaplarımızın ve ritüellerimizin amaçladığı; bizlerin "iyi insan" olma yolunda tekâmülümüzün yolunu açar, cennet ve cehennemi, uzayda bir yerlerde arama yerine, vicdanımızın içinde buluverme olanağını sağlar.

Bu güne kadar bulunan fosillerin incelenmesi ile canlıların başkalaşım teorileri gittikçe kuvvet kazanırken, bu gün artık, dünyamızdaki tüm canlıların aynı genetik koda sahip oluşunun kesinlikle saptanmasından sonra, ilk tek hücrelilerden bu günün insanına kadar morfolojik evrim basamaklarından başkalaşa başkalaşa, tekâmül zirvesinde günümüzün insan türü olduğu ispatlanmış oldu. En ilkel bakteri cinsinden bir canlının bile, inorganik yollarla fotosentezlenen basit şekerleri, yaşam enerjisine çevirmek için; mikrometrik boyutlardaki mitokondrilerde ATP (adenosintrifosforikasit) üreterek, yaşam gücünü temin etmesi; bilim ve teknolojilerimizin beceremediği, hattâ sırrına bile tam vâkıf olamadığı mucizelerden ancak biridir. Bu en basit misalden sonra kesinlikle diyebiliriz

ki: beyin yeteneklerimiz, fizyolojik bilgilerimizin çok altındadır ve tekâmül yolunda daha çok ilerlememiz ve aydınlanmamız gerekmektedir. Canlılarda tekâmülün sırrı; öncelikle fizyolojik kontrol ve geri tepme mekanizmalarının bu erişilmez başarı ve mesailerinde gizlidir.

Canlı evrimi ve başkalaşımının en güzel ifâdesi "temel amino asit" oluşum sürecinde bulunmaktadır. Başlangıçta ancak 20 kadar olan temel amino asit sayısı bu günün insanında 141 'i bulmuştur. Çok takribi, basit ve tartışmaya açık bir hesapla; her bir yeni temel amino asit sayısının oluşması için on milyon yıl tekâmül süreci yaşanmış olmalıdır. "Homo sapiens'ten bu yana ancak yarım milyon yıl geçtiğine göre, 142. temel amino asitin oluşması için daha milyonlarca yıl beklemek gerekecektir. Fizyolojik kontrol ve geri tepme mekanizmalarının hız ve yeteneklerini ivedilikle artırması sonucu, ortaya çıkacak geleceğin insanı; belki bu günün insanına, bizim maymun nesline baktığımız gözle bakacaktır. Görünüşünde, vücut yapısında, kol, bacak ve parmak boylarında, anatomisinde, fizyolojisinde büyük farklar olabileceği gibi, bilhassa umalım ve dileyelim ki: beyin kapasitesi, ESP (extra sensory perception) yetenekleri çok artsın, bu gün için, beyin hücrelerimizin %10

oranında olduğu söylenen enfor-
matik hücre sayısının çok daha
yüksek oranlara yükselmesi ile
gelişecek telepati ve telekinezi
yetenekleri sâyesinde; evrende
bulunması muhtemel pek çok ya-
şam kazanmış gezegenlerin uy-
gar varlıkları ile iletişim kurabil-
sinler. Böylece zaman, ulaşım, li-
san, eşkal ve daha bir çok prob-
lemler bahis konusu olmadan
kâinat ailesine dahil olalım ve
"Kâinat Vatandaşı" kimliğini ka-
zanalım ve de Atatürk'ün öngör-
düğü "Yurtta sulh, cihanda sulh"
vecizesini "dünyada sulh, evren-
de sulh" boyutlarına taşıyalım.
Henüz, dünya dışı uygarlıklara
ulaşmak için uzaya gönderdiği-
miz mesajlardan ve de oralardan
gelebilecek mesajları alabilmek
için teşkilâtlandırıdığımız SETİ
(searching for extra-terrestrial
intelligence) programlarından
hiçbir sonuç alamamış olmamıza
rağmen, E.U.M.'nın evrenimiz-
deki tekâmül programına uygun
olabilmek için, uzaya gönderdi-
ğimiz her şeyin mikrop-lardan
arındırılmış olmasına dikkat et-
memiz; "kâinatın iyi vatandaşı
olmak" emellerimizin ilk belirti-
leridir. Ve inanırım ki: dünyamı-
zın varoluşundan milyonlarca,
hattâ milyarlarca yıl evvel varol-
muş ve gerek bilim ve teknolojile-
ri; gerekse ESP melekeleri biz-
lerden çok daha tekâmül etmiş,
bu sayede kâinatın vatandaşı
olabilmiş varlıklar, E.U.M.'nın

tekâmül programına uygun ola-
rak, ailece birbirlerine her hu-
susta yardım etme gayreti için-
dedirler. Bu itibarla, nesnel ula-
şımı binlerce, milyonlarca yıl sü-
recek UFO ziyaretlerinin ve kur-
gu düşünce ürünü kötülük
amaçlarının mümkün olamaya-
cağı inancı ile, tek ulaşım ümidi
olan ESP yoluyla dünya dışı
varlıkların ziyaretlerinin;
tekâmülümüze faydalı olmak
amacı taşıyacağı ilâhî bir vecibe
olmalıdır. Bu arada belirtmek is-
terim ki: güneşimizden gelen ışık
dünyamıza yedi buçuk dakikada
gelir ve takriben iki saat içinde
güneş sistemimizin dışına çıkar
ve ancak dört buçuk yıl sonra en
yakın yıldız olan Proxima Centa-
uri'ye ulaşır. Bizim takriben sani-
yede on km olan evasion hızı-
mız, 300.000 km/saniye olan ışık
hızından 30.000 kat daha azdır.
O halde biz oraya ancak $30.000 \times 4.5 = 135.000$ yılda gidebiliriz.
Kaldı ki oralarda hayat emaresi-
ne rastlanmamıştır. Hubble te-
leskopunun uzaydan saptadığı-
na göre dünya benzeri yapıya sa-
hip olan en yakın gezegen; doğu
ufkumuzda ancak teleskopla gö-
rebildiğimiz Pegasus konstelas-
yonunda bulunan Osiris gezege-
ni, bizden 150 ışık yılı uzaklıkta
olduğuna göre oraya ancak dört
buçuk milyon yılda gidebiliriz.
Spektroskopik tespitlerde, Osi-
ris atmosferinde H, O, C, N bul-
guları görülmesi, orada bir hayat

olabileceği ümidini doğurmaktadır. Fakat sıcaklık 1000 santigrat civarında olduğundan yaşam tarzı bize benzemeyebilir. Bizden binlerce, hattâ milyonlarca yıl önce yaşam başlamış ve uygarlık çok gelişmiş ise, her halde, UFO'cuların iddia ettiği gibi, dünyamızda bir tarlaya inip, köylülerin kovalaması ile kaçımazlar. Gerekirse bütün etkinliklerimizi tesirsiz hâle getirebilirler ve bizleri Kâinatın Vatandaşı olmaya lâyık duruma yönlendirirler. Dileyelim ki; Evrenin Ulu Mimarı, Levh-i Mahfuz'da, dünya insanının alın yazısına bu günleri görmeyi yazmış olsun!

Kur'anı Kerîm'in bir çok sûrelerinde; insanoğlunun manevî güçlerinin, günü gelince kâinat âlemine katılıp, bütünleşeceği müjdesini taşıyan âyetler vardır ve bunlar: *"tedricî tekâmül ile kâinatın vatandaşı olma"* düşünce ve ümitlerimizin kaynağını oluşturmuştur. Mistik bir yaklaşımla diyebiliriz ki: E.U.M. tekâmül programını bu yolda düzenlemiştir. Elle tutamadığımız, gözle göremediğimiz, aklımızla çözemediğimiz, bilimlerimizle ispatlayamadığımız halde inancımız budur, yoksa adı değişir; inanıyor değil, biliyor olurduk.

Bu arada şüpheci ve karamsar kimselerin şu sorusu daima var

olagelmıştır: İnsanlık tarihinin başlangıcından bu yana hiç eksik olmayan, harpler, âfetler ve daha bir çok olumsuz gelişmeler; Evrenin Ulu Mimarı'nın bu tekâmül programına ters düşmüyor mu? Bu soruya cevap aramadan önce, her olgunun bir sebebi hikmeti olabileceğini hatırdan çıkarmamak gerekir. İnsanların; muhtelif uluslara, dillere, dinlere bölünmesi; yaşam savaşında üstünlük kazanma hırsını yaratmış, bu da tekâmülün baş unsuru olmuştur. Hiç harpsiz bir dünyada yaşıyor olsaydık, binlerce, hattâ yüzlerce ve hattâ onlarca yıl önceki bilim, teknik ve teknolojik düzeyimiz bu günkü aşamasına gelebilir mi idi? Keza, hastalıklara, âfetlere karşı alınacak tedbirler ve tedavi yolları da aynı gelişmelere mazhar olmadı mı? Her türlü yarışmalar, rekorlar; bilgi ve vücut yapımızda inkişafı hızlandırmıyor mu? Tekâmül sürecine etkili olan bütün olumsuz olaylara karşı, her ülkede ve de uluslararası alanlarda; yardımlaşmayı, adaleti, inanç ve sevgiyi amaç edinen hayırsever kurumların yaratılması ve yaşatılması; bilgi ile birlikte sevgi birikimimizin artmasına destek olmuyor mu? 32 Dereceli mason olan Edwin Aldrin kardeşimizin 1969 yılında ilk ay yolculuğundan dönüşte söylediği: "Uzaydan dünyamız çok güzel görünüyordu ve ülkeler arasında hiçbir hudut görünmüyordu" sözleri; uzaydan

dünyamıza atılan bir sevgi tohumu idi. Keşke yeşertilebilseydi! Karanlık düşünceler her zaman olduğu gibi yine var ve nifak tohumları saçıyor. Evrende her şeyin tekâmül sürecinde bir aksi ile beraber yaratıldığı bilincini benimsemiş olan Masonlukta, mâbet zemininin siyah ve beyaz karelerle bezenmiş olması bu inancın bir ifadesidir.

Bu aşırı ütöpik hayal ve ümitlerden sıyrılıp, günümüzün yakın geleceğini kurtarmak için bence en önemli bilimsel, teknik ve teknolojik başarılardan birisi olarak; okyanuslarımızı dolduran hidrojeni, füzyon ile enerjiye çevirerek ve doğacak onbinlerce santigrat sıcaklığı *tokamak* denilen manyetik duvarlar içinde hapsederek ya da başka çâreler bularak kontrol altında tutulup kullanılabilmesi olacaktır. Bu sâyede, kullanmakta olduğumuz fosil yakıtların zamanla tükenmesi kaçınılmazlığına ve bu arada hava kirliliği, global ısınma gibi mahzurlarına karşı; kaynağının tükenmemesi ve zararlı radyoaktif atıklarının bulunmaması dolayısıyla, küresel geleceğimizin en büyük problemi hal yoluna girecektir. Evrenimizi dengede tutan ve sürdüren hidrojen füzyonunun sırrından dünyamızda da yararlanmayı bizzat başardığımız zaman, tekâmül mertebemizi evrensel en üstün seviyelere çıkarmış ola-

cağız kanaatindeyim. Pek güncel olan, altın nano parçacıklarla hidrojenin üretilmesi, saflaştırılması, depolanması imkânlarının araştırılmakta oluşu ve Jura dağlarında, yüzeyden 80 metre aşağıda inşa edilen, CERN laboratuvarının 27 km uzunluğundaki hadron hızlandırıcıları yoğun çalışmaları bu ümitlerimizi artırmaktadır.

Biz Masonlar, "Şahsî tekâmülümüzü geliştirmek için Masonluğa kabul edilmeği diledik" ve bunu gerçekleştirmeyi bir yaşam tarzı olarak benimsedik. İnandırıldığımız sevap ve günah kavramlarına göre işleyeceğimiz amellerin, asıl benliğimizin, egomuzun temsilcisi olan elektronlarımızdaki kayıtlarının ebedî yaşamımızdaki hatırlanma (reminisans) hallerinde bize cennet huzuru ve cehennem azabını yaşatacağı inancımız, ruhun ölmeliğine inancımızla intibak etmektedir. Bu tekâmül yolunda olanlar, dünyaya geliş sebebini iyi algılamış olarak, kozmik misyonunu, kendi çapları çerçevesinde yerine getirmiş olmanın ebedî huzuru içinde olacaklardır. Bütün canlılarda olduğu gibi yaratılanların çok büyük bir kısmı ancak nev'in bekasına figüran sıfatı ile dolaylı olarak katkıda bulunmakta ve sadece çok ufak bir kısmı her türlü tekâmülün baş rollerini oynamaktadırlar. Yine toleransınıza güvenerek, yazımı

ütopik ve fazla cesurca bir düşünçenin ve duygunun ürünü şu kelimelerle bitirmek istiyorum: Evrenin Ulu Mimarı; zekâ, basiret, irfan, erdem ve ilhamlar bahşederek dünyaya gönderdiği seçkin bazı kişileri, "Bilgi ve sev-

gi birikimi" hazinesine katkıda bulunarak, kendisine amaçladığı evrensel tekâmül programında yardımcı olmaları için göndermiş olmalıdır ve bu yolda olanların yolunu daima nurla aydınlatmıştır.

KAYNAKLAR

Kutsal Kitaplar,

Ritüellerimiz,

Jean Charon: *L'esprit c'est inconnu,*

Teilhard de Chardin: *Le Phénomène Humaine,*

Chklowski: *Univers, vie, Raison,*

Raymond Ruyer: *La Gnose de Princeton,*

Roland Omnes: *Evren ve Dönüşümleri*

Einstein; *Relativité - Genel ve Özel İzafiyet*

Faruk Erengül: *Opus Magnum - Opus Futurum*

MİMAR SİNAN DERGİLERİNDE YAYINLANMIŞ FARUK ERENGÜL YAZILARI:

Sayı 17- Evrenin Sırları Nereelerde Saklı?

Sayı 31- Esprit'nin Fiziği

Sayı 33- Mevlâna ve Sihirli Flüt Operası

Sayı 36- DNA Mucizesi

Sayı 38 ve 39- Evren'in ve İnsan'ın Yaratılışı Hakkında Bilimsel Gerçekler ve Kutsal Kitaplar I ve II

Sayı 45 ve 46- Evrende Zekâ I ve II

Sayı 48- Yeryüzü Uygarlığının Üçüncü Dalga'ya Geçiş Döneminde Masonluğun Rolü

Sayı 52- Tefekkür Hücrelerinden Tefekkür Evrenine

Sayı 56- Kozmos'ta İnsanın Yeri ve Görevi

Sayı 61- Sevginin Boyutları

Sayı 63- Zekânın Psikolojisi ve Psikometrik Yöntemlerin Masonik İlkelerle Karşılaştırılması

Sayı 65- Ruhun Ölmezliğine İnanç

Sayı 72- Nereden Geliyoruz? Nereye Gidiyoruz?

Sayı 75- Masonluğu Seviyorum

Sayı 76- Metakozmogoni'den Parakozmoloji'ye Masonik Esprit ile Yaklaşım

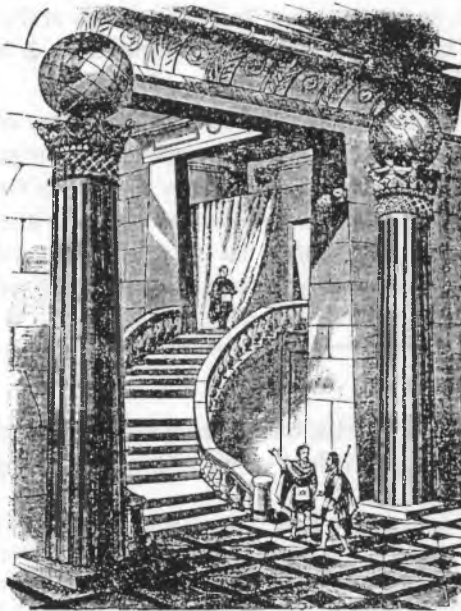
Sayı 78- Rebis

Sayı 92- Siyah-Beyaz

Sayı 95- Audi Vide Tace

Sayı 96- Landmarklar

Sayı 100- Evren ve İnsan

İRAN'DAKİ ⁽¹⁾ HÜRMASONLUK

Tamer AYAN - Ali VERBAS

FREEMASONRY IN PERSIA ⁽²⁾

This famous fraternal order, bound by rituals and secret oaths, was introduced to Persia and adopted by Persian notables in the 19th century. It developed in the early 20th century and burgeoned in the period from 1950-78. Its practice still continues among some middle- and upper-class Persians in exile at the turn of the 21st century. The topic will be treated in five parts: **1. Introduction. 2. The Qajar period. 3. The Pahlavi period. 4. The 1979 Revolution. 5. In Exile.**

This interesting and rather exciting study reflects the history of Freemasonry in Persia with all its striking events, adventureous happenings, intrigues and betrayals. The despotism of the Islamic Sheria has not only terminated the Freemasonry in Persia but has given an end to the bourgeois and the noble and elit  class of the nation. History has proven that tyranny has never been successful to thoroughly diminish enlightenment and this reality once more repeats itself with the nourishing Persian Freemasons in the United States of America.

GİRİŞ

Kardeşlik nizamı 19. yüzyılın başlarında İranlı aydınlarca benimsererek, gizli yeminleri, işaretleri ve ritüelleri ile sarılıp sarmalanmış

(1) İran (Ayrı), 1935'de Şah Rıza Pevlevi tarafından Fars güney bölgelerini kapsamak üzere değiştirilmiş adıdır. Aynı, Osmanlılardan sonra, 1923'de Türkiye Cumhuriyeti adı gibi. 1979'da İran krallık rejimi yıkılmış ve Ayetullah Humeyni tarafından İran İslâm Cumhuriyeti kurulmuştur. İranlıların dili Farsçadır.

(2) <http://iranica.com> (Hasan Azinfer-M.T. Eskandi-Edward Joseph)

olarak hayata geçirildi. Gelişmesini 20. yüzyılda sürdürerek 1950 ilâ 1978 yıllarında en gelişmiş mertebesine ulaştı. İranlı Masonların faaliyetleri günümüzde sürgündeki burjuva ve asil üyeler arasında sürdürülmektedir. Bu ilginç konu aşağıdaki bölümlerde incelenecektir : **1. Giriş, 2. Kaçar Dönemi, 3. Pehlevi Dönemi, 4. 1979 Devrimi ve 5. Sürgünde.**

İran Masonluğu, Hindistan ile yakından bağlantılıdır. Hindistan'ın masonik tarihi East India Company (Doğu Hindistan Şirketi) ve İngiliz Ordu mensupları ile yakından ilişkilidir. Bu bölgedeki ilk Mason Locaları, Benga, Madras ve Bombay'da 1728 ve 1758 yılları arasında İngiliz sömürgeciler tarafından kurulmuştur. 1844 yılında ise, Bombay'da üst sınıf Hintlilerin de üye olabildiği bir loca kurulmuştur. Bu tarihten sonra, birçok Hintli race ve yöneticisi Masonik Nizamın üyesi olmuş ve yukarı derecelere tırmanmışlardır. 19.Yüzyılın başlarında da Osmanlı İmparatorluğu, Mısır ve İran Masonlukla tanışmıştır. **Encyclopedia Americana** verilerine göre 1990'lı yıllarda tüm dünyada beş milyonun üzerinde mason bulunmaktadır. Bunların üç buçuk milyonu Amerika Birleşik Devletleri'nde, bir milyonu İngiltere'de, üçyüz elli bini Kanada'da, elli bini Fransa, elli bini Güney Amerika ve kalan elli bini ise çeşitli ülkelere dağılmış vaziyettedir.

Hürmasonluğun evrensel özgürlükçü doktrin ve fikirleri, tarih boyunca muhafazakârlar, milliyetçiler, radikal gruplar ve köktendinciler tarafından büyük tepkilerle karşılanmıştır. Ruhban sınıfını reddetmesi nedeni ile Katolik Roma Kilisesi tarafından aforoz edilmiş, mitolojik kökeninin Süleyman Mâbedine dayanması dolayısı ile antisemitik grupların nefretini kazanmış, ketûmiyeti ve İngiltere ile olan bağlantısı nedeni ile de bir çok insanın, Masonluğun Anglo-Siyonist bir örgüt olduğu izlenimine sahip olmasına yol açmıştır. Nasyonal Sosyalizm ve Komünizm gibi totaliter rejimler daimi surette Masonluğu yasaklayarak baskı altında tutmuşlardır.

İran Masonluğu hakkındaki kaynakların arasında 1966 yılından beri Berkeley Üniversitesi öğrenim görevlisi olan Prof. Dr. Hamid Algar'ın eserleri de vardır.⁽³⁾

(3) H. Algar "An Introduction to the History of Freemasonry in Iran," **Middle Eastern Studies** 6, 1970,

H. Algar, "Participation by Iranian Diplomats in the Masonic Lodges of Istanbul," **Les Iraniens d'Istanbul**, eds., T. Zarcone and F. Zarinebaf-Shahr, Paris, Tehran, and Istanbul, 1993, pp. 33-44. A.

H. Algar, **Mirza Malkum Han: A Study in the History of Iranian Modernism**, Berkeley and Los Angeles, 1973

İRAN'DA MASONLUĞUN TARİHÇESİ

Osmanlı Devletinde, Erzurum'da, 1818 yılında, Pers Felsefi Riti adı altında yedi dereceli bir Mason Locası bulunduğu, bu loca'nın da 1819'da Fransız Masonluğu ile bağlantı kurduğu, ancak daha sonra üye azlığı sebebi ile kapandığı bilinmektedir.

İran Masonlukla 1850 ve 1860 yılları arasında tanışmış ve 1860 yılında ilk ama düzensiz bir loca olan Feramüşhane (*Faramoosh Khaneh = Unutma Evi; bu isim Hürmasonluğa 18. yüzyılda Hindistan'da verilen isimle aynıdır*) paramasonik loca kurulmuş ancak pek uzun ömürlü olamamıştır. Bu locanın temeli, o dönemin önde gelen reformistlerinden olan Mirza Malkum Han Nazım-al-Davla (1833 -1908) tarafından atılmıştır. Locanın yeniden derlenip toparlanması çalışmaları ise halefi Abbas Han Kazvin Adamiyat tarafından 1907 yılındaki Anayasa Devriminden hemen sonra yapılmış ve yine kısa ömürlü bir Mecma'a-i Âdamiyyet (League of Humanity - İnsanlık İttifakı) adında bir loca kurmuştur.

Le Reveile de l'Iran (Tahran Locası) ise 12 Nisan 1908 tarihinde kurulmuş ve varlığını 1920'li yıllara kadar sürdürmüştür. Tahran Locası, dışarıdaki bir jürisdiksiyona bağlı ilk locadır. L'Ordre Grand Orient de France'a bağlı olarak çalışmıştı. Ancak, bilindiği gibi bu Grand Ordre, Anglo-Amerikan sistemi olan Kadim, Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar jürisdiksiyonu tarafından düzenli addedilmemektedir. 1950'li yılların başlarında ise, yani ilk locanın kuruluşundan otuz sene sonra Pehlevi (ya da Hümayun) adı altında, bu kez de Mısır'da kurulmuş bir Büyük Locaya bağlı bir loca kurulmuştur. Pehlevi Locası üyeleri, Muhammet Musaddık hükümetine karşı girişilen faaliyetlerde önemli roller oynamışlardır. Böylece, 1970'li yıllarda Anglo-Amerikan sistemi içerisinde Eski ve Kabul Edilmiş Masonlar jürisdiksiyonu şemsiyesi altında yer alan kırk üç adet İskoç, Alman ve Fransız localarının yanında İngiltere Büyük Locası tarafından tanınan ilk İran locası 1950 yılında kurulmuş ve 1970 yılına geldiğinde 1700 üyesi oluşmuştur.

Her zaman büyük bir şüphe ile karşılanan Hürmasonluk, 1979 Devrim'inde Devrim Konseyi tarafından derhal reddedilerek kapatılmış ve tespit edilebilen üyeler şiddetli cezalara çarptırılmış, bazıları da idam edilmiştir. Devrimden kaçabilen masonların bir kısmı Amerika Birleşik Devletlerine yerleşmiş ve burada bir loca kurmuşlardır.

KAÇAR DÖNEMİ

İranlılar aslında Hürmasonlukla İran dışındaki ülkelerde, örneğin Hindistan'da ve daha önemlisi Avrupa ülkelerinde tanışmışlardır. Tanınmış Avrupalı bir obediyanse bağlı olarak kurulan ilk İranlı mason locasının kuruluşu ise 20. yüzyılın başında gerçekleşebilmiştir. Fakat yine de Hürmasonluk 19. yüzyıl İran tarihinde de önemli bazı roller oynamış ve bazı Avrupa başkentlerinde tekris olan İranlı diplomatlar tarih sahnesindeki yerlerini almışlardır. Bunun yanı sıra, bazı İranlı seçkinler de Masonluktan etkilenmişler ve Hürmasonluğun **gelişme** yolunda önemli katkılar sağlayabilecek modern batı toplumlarının olmazsa olmaz bir ideolojisi, bir kurumu, adetâ bir müjdecisi olduğuna inanmışlardır.

İranlıların Hürmasonlukla ilişkisini ilk belgeleyen yazılı kaynak Abdüllâtif Tüccar'ın (1805) Tuhafat ül-Âlem isimli eseridir. Yazar, Hürmasonluğu Avrupalılar arasında oldukça yaygın, tüm dinlerden bağımsız bir anlayış olarak belirtmiş; Hintliler ve Farsça konuşan Hintliler tarafından Feramuşhane olarak bilindiğini vurgulamıştır. Bu Feramuşhane, yani Unutma Evi kavramı, o dönemdeki İran Masonluğuna oldukça uygun paramasonik bir isimdi, zira kendilerine Masonlukla ilgili herhangi bir şey sorulduğunda, "*maalesef, hatırlamıyorum*" cevabını veriyorlardı. Abdüllatif Tüccar'ın yazdıklarına göre bu Masonlar, İngilizler tarafından 1730 yılında kurulan Kalküta Locasının ilk İranlı Müslüman kardeşleriydi ama yazarın kendisinin mason olmadığı bilinmektedir. Feramuş yani Unutma terimi uzun yıllar boyunca Masonluğu tanımlayan bir unvan olarak kullanılmış ve Feramuşhane terimi ise Mason Locası teriminin yerini almıştır. Hindistan'da ortaya çıkan bu terim İran'a sıçramış, oradan da Orta Asya ülkelerine geçmiştir. Buharalı yazar ve devlet adamı Ahmet Dane, Avrupa ve Hint Masonluğunu tanımlarken, hatta mason bir Kardeşi betimlerken Feramuşhane terimini kullanmıştır. Hindistan'a ziyaretler yapan Ebu'l Feth Sultan Vazan da yazılarında Hindistan'daki mason localarından ve İranlıların bu localara gösterdikleri ilgiden sıklıkla bahsetmiştir.

Avrupa topraklarında Masonlukla ilk tanışan İranlı Mirza Ebu Talip İsfehan Han olmuştur. 1800-1802 yıllarında Londra'daki bir Mason Locasını bir çok kez ziyaret etmiş, fakat tekris olması teklifini Masonlar arasında tanıdığı özellikle Ebu Talip'in isyankâr ve uçarı tavırları nedeni ile kabul etmemiştir. Buna karşılık, Aksar Afar Han, Feth Ali Şah gibi kişiler 1808 yılında Napolyon'un Devlet Bakanı Regnault de

Saint-Jean d'Angely'nin de hazır bulunduğu bir törenle Fransa'nın felsefi locası olan İskoç Riti'ne ikaaf olmuşlardır. Bunu, Fransa'da yaşayan diğer diplomatlar takip etmiştir. Yapılan törenlerde Masonluğun kökeninin aslında kayıp Doğu geleneklerinden kaynaklandığı vurgulanmış ve İranlılardan kendi öz geleneklerine sahip çıkmaları istenmiştir. Fransız örneklerini İngiliz örnekleri takip etmiş ve İngiltere Büyükelçisi Mirza Ebu'l-Hasan Han, Sir Gore Ousley tarafından bir locaya teklif edilerek tekris olmuştur. Ousley, ülkeye dönüşünde Mirza Ebu'l-Hasan Han'a eşlik etmiş, kendisini İngiliz Elçisi olarak İran'a tayin ettirmiş ve şayet İran dış politikasını İngiltere'yi sevmeleri ve yakınlık kurmaları istikametinde yönlendirmeleri halinde İran hazinesine her ay yüz bin ruble ödeme yetkisini de almıştır. Sir Ousley ayrıca İran'da kurulacak bir Mason Locasının Bölge Büyük Üstadı beratını da almış, fakat böyle bir locanın kurulduğu yolunda herhangi bir belgeye rastlanmamıştır.

İngiliz Masonluğuna tekris edilen ikinci kişi ise 1815 yılında Abbas Mirza tarafından İngiltere'ye gönderilen beş öğrenciden biri olan Mirza Salih'tir. Mirza Salih, anılarında 4 Kasım 1818 tarihinde gerçekleşen Tekris Töreni'nde ettiği yemini oldukça ciddiye aldığını belirtmiş ama törenin detayları konusuna *"bu tören hakkında ayrıntılı bilgi verilmesine müsaade edilmediği"* gerekçesi ile pek değinmemiştir. Mirza Cafer Farahan Han'ın da İngiliz Masonluğuna tekris olduğu söylenmektedir. Bu iki öğrenciyi Hüseyin Mirza Farmanfarma'nın üç oğlu olan Rezuafol, Najafol ve Teymur takip etmiştir. Bu çocuklar Tahran'daki İngiliz Elçiliğinde çalışan James Fraser tarafından Londra'ya getirilmiş ve 1835 yılının Temmuz ayında bir locada tekris olmuşlardır. İngilizler, Masonluğu bile politik çıkarları için kullanmışlar ve gerektiğinde hükümetler üzerinde bir baskı aracı olarak kullanmak gayesi ile bu genç İran prenslerini masonik bağlarla el altında tutmaya özen göstermişlerdir. Dört yıl sonra bir başka İranlı Abd-al Fettah Garmrud Londra'yı ziyareti sırasında Masonluğa tekris edilmiştir. İngiltere, Fransa ve Avusturya'yı kapsayan diplomatik bir ziyaret sırasında Hüseyin Mukaddem Han'a eşlik eden Abd-al Fettah Garmrud, fırsatı iyi değerlendiren İngilizler tarafından hemen bir locaya bağlanıvermiştir. Kaçar döneminin tipik bir temsilcisi olan ve heyetin lideri konumundaki Hüseyin Mukaddem Han ise, yapılan tekris teklifini, Masonluk hakkında herhangi bir bilgisi bulunmadığı gerekçesi ile geri çevirmiştir.

Tekris edilen bu birkaç kişinin dışında, İran Masonluğunun uzun vadedeki gelişiminde önemli rol oynayacakların başında, 1856 yılındaki

İngiliz-İran savaşının sonuçlarını kontrol etmek amacı ile Fransızların himayesinde Fransa'ya gönderilmiş olan Mirza Faruki Gaffar Han liderliğindeki yedi kardeş gelmektedir. 10 Aralık 1857 günü Paris'teki Grand Orient merkez binasında çalışan Sincère Amitié (*Samimi Kardeşlik*) Locasına tekris olanların başında Gaffar'ın kendisi ve Mirza Malkum Han, Mirza Zaman Han, Narman Han, Muhammet Auga, Mirza Rezua ve Naki bulunuyordu. İleriki yıllarda bu çekirdek kadro çeşitli masonik çevrelerde yer almış ve adeta masonik bir şebeke oluşturmuşlardı. 19. yüzyılın ikinci yarısında Fransa'ya gelen İranlı diplomatlar Fransız Grand Orient'i localarını bir toplantı mekânı gibi kullanmışlar ve bu localarda gerek kendi aralarında, gerekse birçok devlet adamı ile temas kurma olanağı sağlamışlardı. Sincère Amitié Locasına yapılan ikinci grup elçilik mensupları tekrisi 28 Şubat 1860 tarihinde gerçekleşmiş ve Büyükelçi Hasan Garrus Han, sonradan İstanbul Büyükelçisi olan Mirza Muhsin Han, Mirza Sadık Ağa ve ileride Fransa elçisi olacak olan Nazar Ağa tekris olmuşlardı. Mirza Faruki Han'ın da iki yıl evvel tekris olduğu ve Hürmasonluğa olan bağlılığı göz önüne alındığında İran'ın yeniden yapılanmasında ve gelişiminde "Fransa ruhu ve dehası ile dölllenmiş bir akluhikmet" in önemli katkıları sağladığı yadsınamaz bir gerçek olmuştur. Bu ifadeden de anlaşılacağı gibi Fransız Hürmasonluğunun İranlı diplomatlar üzerindeki etkisi ve yarattığı motivasyon sadece politik ve kültürel bir düzeyde kalmamış, gerek emperyalist ve gerekse cumhuriyetçi Fransızların açıkça ifşa ettiği gibi megalomanik bir uygarlaştırma misyonu etkisi yaratmıştır. Bu hususu, 1873 yılının Temmuz ayında yapılan bir loca toplantısının tersimatı açıkça belgelemektedir. Toplantının açılış konuşmasında Mirza Rıza Han ve Narman Han, İran'ın Fransız kültürünü nasıl asimile ettiklerini ve bu gelişmenin oluşumunda masonik tekrisin tanımlayıcı öğelerini ülkenin gelişiminde nasıl kullandıklarını açıkça belirtmişlerdir.

Sincère Amitié Locasına ilk tekris olan grubun içinde yer alan Mirza Malkum Han (1833 -1908) İran topraklarında yer alan ve ilk masonik kurum olan Feramuşhane'yi kurmuş, ancak bu kurum Avrupa'lı hiçbir masonik kuruma bağlı olmadığı için, düzenli bir loca olamamanın eksikliğini her zaman yaşamıştır. Feramuşhane, Mirza Malkum Han'ın 1858 yılında Tahran'a döndüğünde kurulmuş ve ilk başkanlığını aslen bir Ermeni olup İslâmiyeti seçmiş olan babası Mirza Yakup Han üstlenmiştir. Feramuşhane'nin üye sayısı kesin bilinmemekle birlikte Malkum Han'ın ifadelerine göre otuz bin civarında idi. Üyeleri arasında Celââleddin Mirza gibi Kaçar Prensleri olan Sultan Üvey

Mirza, Seyfettin-Allah Mirza, Muzaffer Şah'ın bakanları arasında yer alan Mirza Han'ın babası, reformist bir bilimsel inceleme tezi olan Risale-i Medya'nın yazarı olan Macit el-Mülk, Dar'ül Fünûn'un ilk yöneticisi olan yazar Rızakul Hidayet Han, ki Malkum Han da Dar'ül Fünûn'da bir çok kez dersler vermiştir, gazeteci Mirza Muhammet Taki Lisan Mülk Sefer ve Mirza Muhammed Cafer, Şair Mirza Mahmut Han Saba ve feylesof Mirza Cafer Hakkullah, Mirza Hasan Celva ve Şeyh Hadi Nacmabad gibi ünlüler bulunuyordu. Bunların yanı sıra ruhanî sınıftan da Seyyit Sadık Tabatab, Hacı Mirza Zeynalübbet ve Tahran İmamı Joma da Feramuşhane'nin üyeleri arasında yerlerini almışlardı. Sayılan isimlerden ve etkinliklerinden de anlaşılacağı gibi Masonluk İran'ın asilleri ve seçkinleri arasında da büyük sempati toplayıp ilgi çekmiş ve oldukça yaygınlaşmıştı. Ancak tüm bu inisiyelerin Malkum Han'a bir bağlılıkları olduğu söylenemez çünkü Malkum bunların çoğundan daha gençti ve İran'da hiçbir önemli görev üstlenmemişti.

Mirza Malkum Han'ın Feramuşhane'nin çatısı altına tüm bu seçkinleri toplamış olmasının amacı kendince farklı ifade edilmiş, diğerleri tarafından ise daha farklı yorumlanmıştır. Feramuşhane işlevini sürdürdüğü sıralarda yazmış olduğu bir makalede, Feramuşhane'nin dinin altüst edilmesinin karşısında olduğunu ve dini vecibelerin yerine getirilmesinde önemli katkıları olduğunu belirtmişti. Ketûmiyetin işlevi ve sırların delilinin ölçüler dahilinde açıklanıyor olması Şii İslâmın da bir geleneği idi ve Masonluğun da amacı inananlar arasında Kardeşliğin yaygınlaştırılmasından başka bir şey değildi. Mirza Malkum Han 1872 yılında Tiflis'e yaptığı bir ziyaret sırasında sıkı bir ateist olan ve onu konuk eden oyun yazarı Mirza Feth Akhunaze'ye (ölümü 1878) amaçlarını izah ederken aslında Feramuşhane ile İslâm arasındaki yakınlığı ifade etmesinin de hiçbir önemi olmadığını vurgulamış, asıl amacın doğrudan dünyevî hedefleri olduğunu belirterek modern bilimin, ahlâkî erdemlerin ve sosyal dayanışmanın ön plânda olduğunu izah etmişti. Mirza Malkum Han, Londra'da Wilfred Scawen Blunt'a yaptığı bir açıklamada Hürmasonluğu ve ezoterik kuruluşları artık iyice tanıdığını ve *"Avrupa'nın politik bilgeliği ile Asya'nın ruhanî bilgeliğini harmanlayacak bir plân yapılması"* gerekliliğini vurgulamıştır. Bu açıklamadan da anlaşılacağı gibi, Feramuşhane'nin loca çalışmalarını sürdürdüğü yıllarda Mirza Malkum Han'ın yazdığı reformist yazılardan asıl amacının İranlı seçkinleri, kendi liderliği altında toplayarak Batılı anlamda bir reform hareketi tasarladığı sonucu çıkartılabilir.

Feramuşhane'nin varlığının, amaçlarının ve onu çevreleyen gizemin ve gizliliğin kraliyet ile ilgili nelere mâl olabileceğini çok iyi hesaplayan Nasirettin Şah (1831 -1908) 1861 yılının Ekim ayında yayınladığı bir ferman ile locayı kapatıverdi. Bu öyle bir fermanı ki, Feramuşhane adını telaffuz edenler bile çok ağır cezalara çarptırılacaklardı. Ancak, ülkede şartlar önemli ölçüde değişmiş, istikrar bozulmuştu. Bu nedenle de, Mirza Malkum Han düşmanlarının her türlü potansiyel ara bozucu ideolojinin mutlaka ezilmesi gerektiği hususunda Şah'a yaptıkları baskılar giderek geçerlilik kazanıyordu. Üstüne üstlük, Feramuşhane'nin İslâm karşıtı olduğu, hatta Babi⁽⁴⁾leri koruduğu yolundaki söylentiler de ayyuka çıkmış, üyeleri arasında birçok ulema da bulunmasına rağmen Mirza Malkum Han'ın şeriat karşıtı söylemleri nedeni ile Feramuşhane giderek gözden düşürülmüştü. İşte tüm bu nedenlerden dolayı Feramuşhane'nin yaşamı çok kısa sürmüş, sadece birkaç kişiyi tekris ederek masonik ve reformist ideallerini sürdürebilmişlerdi.

Ancak, İran'daki masonik faaliyetler bununla bitmedi, tüm bu olumsuzluklara karşın hayatiniyetini ülke dışında, Londra, Paris ve önemli ölçüde İstanbul'da sürdürdü. Osmanlı topraklarındaki Mason Localarının üyeleri ülkede yaşayan ecnebilere ve gayrimüslim azınlıklardan oluşuyordu. Fakat, 19. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren devletin yüksek kademelerinde çalışan, hür ve yenilikçi düşünceli Osmanlılar da Mason Localarındaki yerlerini almaya başlamışlardı. Bunlar da, tıpkı İranlı kardeşleri gibi Masonluğa büyük bir istahla sarılıyorlardı. Öyle ki, İstanbul'daki Mason Locaları Osmanlı tarihinde bir devrimi gerçekleştirecek olan Tanzimat hareketinin hazırlandığı buluşma salonları işlevini görüyordu. 1858-1870 yılları arasında İstanbul'da İran Büyükelçiliği görevini sürdüren Mirza Hüseyin Sipahsalar Han İran'ın menfaat ve görüşlerini bu masonik çevrelerde rahatlıkla savunabiliyor ama hakkında mason olduğu yolunda kesin bir kanıt bulunmuyordu. Bunun yanı sıra, Mirza Hüseyin Sipahsalar Han elçiliğinde çalışan ve Şah Nimetullah⁽⁵⁾ dervişi olan Hacı Mirza Safa ise, büyükelçi gibi, Osmanlı üst düzey devlet adamı ve Masonluğa gönülden bağlı olan Mehmet Emin Âli Paşa ve Keçecizade Mehmet Fuad Paşa ile çok yakın ilişki içerisindeydi.

Mirza Hüseyin Han'ın selefi Hasan Garrus Han da Sincère Amitié Locasına 1860 yılında tekris olmuş ve İstanbul'da geçirdiği yıllarda da

(4) Babi: 19.yy'da İran'da doğan dini hareket

(5) Şah Nimetullah: İran'da 14. yüzyıldan beri yaygın bir tarikat

Fransız Grand Orient'ine bağı Osmanlı Loca Kardeşleri ile sıkça görüşmeler yapmıştı. Bir sonraki İran Büyükelçisi olan Mirza Muhsin Mülk Han'ın Masonluğu da 1860 törenine dayanmakta ve İstanbul'a geldiği 1873 yılında, Londra ve Paris localarında edinilmiş on seneyi aşkın bir masonik birikimi bulunmaktaydı. O da hiç vakit kaybetmeden İstanbul'daki masonik çevrelerle yakın ilişkiler tesis etmişti. Ancak, ne hikmetse, sıklıkla ziyarete gittiği Ser Locası üyelerinin tamamını Ermeniler oluşturuyor ve loca Ermenice çalışıyordu. Bağlantıda olduğu bir başka Loca ise I Proodos idi. Bu loca tamamı ile Fransız Grand Orient'ine bağlıydı ve beratını 28 Mart 1868 yılında almıştı. İsminden de anlaşılabilceği gibi üyeleri Rum azınlıklardan oluşuyor ve çalışmalarında Rumca dili kullanılıyordu. 1870 yılında locanın Üstadı Muhteremliğine Cleanthi Scalieri isimli Rum bir bor-sacı getirildiğinde ise Rum olmayan üyeler de locaya kabul edilmeye başlamıştı.

Bunun bir uzantısı olarak, 1878 yılında, sonradan Sultan V. Murat olarak tahta çıkacak, ancak aklı yetersizliği nedeniyle tahttan indirilecek olan veliaht Murat da bu locada tekris oluyor ve Osmanlı hanedanının içinde de masonik bir çekirdek kurulmasının ilk adımı atılmış oluyordu. 28 Ekim 1872 günü veliaht Murat, Louis Amiable adındaki Fransız bir avukatın evinde ve büyük gizlilik içinde masonik yeminini ettiğinde Muhsin Mülk Han'ın da hazır bulunmuş olması kuvvetle muhtemeldir. Veliaht Murat'ı, diğer Osmanlı Prensları olan Nurettin ve Kemalettin takip etmişler ve sırasıyla Eylül 1873 ve Ağustos 1874 tarihlerinde tekris olmuşlardı. Muhsin Mülk Han Ağustos 1873'te İran veliahtı Mirza Muzaffer el-Din'in sekreteri Mirza Ebu'l-Kasım ile İran Elçiliği Birinci Sekreteri Mirza Najet-Al'in tekrislerinde de hazır bulunmuştu. Aralık 1873'te dönemin Antakya Konsolosu Muhsin Antippa I Proodos'ta tekris olurken şehirdeki tüm İranlı masonlar toplantıdaki yerlerini almışlardı. Muhsin Mülk ile Mirza Najet-Al'in yanı sıra, Tahran'dan Londra'daki elçilik görevine giderken uğradığı İstanbul'da iken toplantıya katılan Mirza Malkum Han da sütunlardaki yerlerini almışlardı. Üstadı Muhterem Scalieri yaptığı konuşmada İranlı Kardeşlerini Masonluk yolunda yaptıkları hizmetler dolayısı ile övgüyle yüceltmış ve *"artık Zerdüştlerin anavatanı ve felsefesi ile de Masonluğun önemli bir kökeni olan İran'da yeni bir ateşin yakılması gerekliliğinden"* söz ederek Kardeşleri daha çok çalışmaya ve enerjik olmaya yöneltmişti. Malkum Han da söz alarak, vatandaşlarının Muhsin Mülk Han önderliğinde İstanbul'daki tüm Kardeşlerin hizmetinde olacağına dair söz vermişti.

Sadece üç ay Sultanlık yapabilen V. Murat 1878 yılında tahttan indirilince Scalieri onu tekrar tahta çıkartmak için ziyadesiyle uğraşmış, fakat başarılı olamamıştı. Tüm bu başarısız entrikalar itibar kaybına neden olmuş, locayı yıpratmış ve Yunanlı olmayan üyelerin I Proodos Locasını geçici olarak terk etmesine yol açmıştı. Yine de aralarında Muhsin Mülk'ün de yer aldığı beş-altı kişiden oluşan Türk-İranlı çekirdek bir kadro 1880 yılları başında locaya geri dönmüşlerdi. İran Büyükelçisinin bu tür faaliyetleri I Proodos Locası tarafından herhalukârda kabul görüyordu. Muhsin Mülk 1874 yılında Rose - Croix Şövalyesi (15. derece) olarak Fransız Grand Orient'ine bağlı olarak çalışan İstanbul'daki tüm localara başkanlık görevini sürdüren Hâkim Şapitrin üyesi oluyordu. Muhsin Mülk Han'ın faaliyetleri bunlarla da bitmiyor, İranlı diplomatlar sıra ile sütunlardaki yerlerini almaya devam ediyorlardı. Hasan Mirza 1886 yılında, elçilik sekreterleri Mirza Faraj-Allah ve Sadık Auqa ise 1887 yılında onun teklifi ile Etoile du Bosphore (Boğaziçi Yıldızı) Locası'na tekris ediliyorlardı. Konsolos Yardımcısı Mirza Aman-Allah ise aynı locaya 1890 yılında katılıyordu. Muhsin Mülk Han, 1889 yılında İran'a geri dönene kadar İstanbul masonları arasındaki şöhret ve önemini sürdürmek için elinden ne geliyorsa yapmış, Masonluğa büyük katkılar sağlamıştı.

Mirza Muhsin Mülk Han, sadece bununla yetinmemiş, İtalyan Grand Orient'ine bağlı Italia Risorta Locası ile de ilişkiler tesis etmişti. İtalyanlara verdiği bu hizmetler öylesine takdirle karşılanmıştı ki, Mayıs 1888'de İtalyan Grand Orient temsilcisi Tommaso Geraci ve beraberindeki bir heyet, İran Büyükelçiliğinde kendisini ziyarete gelerek, makamında Muhsin Mülk Han'a 33. Dereceyi vermişlerdi. Etoile du Bosphore Locasının bir toplantı tersimatında locayı ziyarete gelen iki İranlı misafirden birinin Italia Risorta Locası'nın Hâkim Büyük Âmiri olduğundan söz edilmektedir. Bu kişinin de Muhsin Mülk Han olması kuvvetle muhtemeldir. Bir başka İran'lı Hacı Muhammet Sayyah Mahallat da 12 Nisan 1872 günü Italia Risorta Locası'na Muhsin Mülk himayesinde tekris edilmişti.

İranlı diplomatların bu uzun süreli ve kapsamlı masonik faaliyetleri 1900 - 1905 yılları arasında İran'daki İngiliz Büyükelçiliği heyetinin başkanı olan diplomat ve kardeş Sir Arthur Hardinge'in de dikkatini çekmiş ve çeşitli yazılarında da yer almıştı. 6 Eylül 1901 tarihli bir raporunda Hardinge, Muhsin Mülk Han'ın İstanbul'da görev yaptığı yıllarda Müslüman Localarında Üstadı Muhteremlik yaptığından ve 1890 yılında Tahran'a dönüp Adalet ve Dış İşleri Bakanlığı yaptığı dönemlerde de Tahran'da masonik bir loca kurduğundan söz etmektey-

di. Üyeleri arasında Mahmut Mülk Han, Nasır Mülk Hideyat, Kasım Davla, Mirza Nasırettin Allah Han, Musa Davla ve Ali Naci Davla Han gibi şahsiyetlerin bulunduğu bu loca gerek sağlığında, gerekse Muhsin Mülk Hanın 1899 yılındaki ölümünden sonra dahi herhangi bir obediyanısa bağlı düzenli bir loca olamamıştı. Hardinge, açıkça ifade etmese bile, masonik ilke ve prensiplere uygun olmasa dahi birçok loca üyesinin Masonluğu iktidar ve muhalefet arasındaki çekişmelerde kullandığını ve bu tür davranışların, tamamen farklı görüşlere sahip olan aristokratlar ve fanatik islâmcılar arasında hoşnutsuzluğa yol açtığını bazı yazılarında belirtmekteydi. Muhsin Mülk Han Tahran'da düzenli bir loca kuramamıştı ama etrafına topladığı kişiler zaman zaman masonik ilkelere sadık olsalar dahi çoğunlukla Hardinge'in onlara isnat ettiği politik misyonları üstlenmişlerdi. Hardinge'in yazdığı bu raporlar İngiltere Büyük Locası'nı fazlasıyla etkilemiş olmalıydı ki, tamamen İngiliz Dış Politikasına uygun düşen bu olgular nedeni ile bazı İngiliz masonlar tarafından Tahran Locasını "*bizim Büyük Locamıza*" tebenni edelim önerisi gelmişti. Ancak İngiltere Büyük Locası yetkilileri bu öneriyi reddetmiş ve bu Hardinge'de büyük bir hayâl kırıklığına yol açmıştı. Fakat yine de, Oxford'da tekris olmuş güçlü bir devlet adamı olan İngiliz yanlısı Nasır Mülk Üstadı Muhterem olunca bunu iyi bir başlangıç olarak nitelendirmişti. Hardinge'in İran'dan ayrılmasından bir yıl kadar sonra, 1906 senesinde geleneksel Fransız Grand Orient'in İranlı masonlar arasındaki haki-miyeti, Fransız obediyanısına bağlı ilk düzenli loca olan Reveil de l'Iran Locası'nın kurulması ile yeniden tesis edilmiş olmuştur. Bu locanın kurulmasında Clemente Amitié gibi bazı Paris localarında tekris olup üstad derecesine kadar yükselen İranlı ve Fransız masonlarının önemli etkileri olmuştur.

Reveil de l'Iran Locası'nın ilk Üstadı Muhteremi İran Ordusu Mızıka-yı Hümayun'un müzik direktörü olan Jean-Baptiste Lemaire iken, kurucu üyelerin çoğunluğu İranlı kardeşlerdi. Loca henüz Fransız Grand Orienti merkezinden resmî beratını almamış olmasına rağmen derhal faaliyetlerine başlamış ve Anayasal Hareketin önde gelen isimlerini ve güçlü birçok devlet adamını birer birer tekris etmeye başlamıştı. Bunların arasında, araştırmacı-politikacı Hasan Tacizade, gazeteci yazar ve sözlükçü Mirza Ali Ekber Han, ulema sınıfından iki temsilci Sadık Müjdat ve Esmâ Müjdat Behbahan, Meclis Başkanı Nasır Allah, vaiz Cemalettin Esafahan, politikacı-araştırmacı Muhammet Ali Faruk, Mesut Mirza Zell Sultan, Aman Allah Mirza, İbrahim Han Zahr el-Davla gibi Kaçar prensleri ve şair Abdül-Mamalek Fara-

han gibi ünlüler bulunuyordu. Şair Abdül-Mamalek Farahan'ın Fera-
muşhane başlığı altında yazmış olduğu ve birbiriyle kafiyeli 538 beyit-
ten oluşan kasidesi ilk edebî eser olarak İran Hürmasonluğunun ta-
rihsel belgeleri arasında yerini aldı. Abdül-Mamelek, büyük bir usta-
lıkla Kuran'da geçen bazı âyetleri ve terimleri Masonluğa uyarlamış
ve bu eserlerini İran Hürmasonluğuna kazandırmıştı. Örneğin, İslâm
geleneginde Hazreti Muhammed'in aile efradını temsil eden Ehl-i
Beyt terimi "*Loca'nın Üyeleri*" olarak adapte edilmiş ve masonik ter-
minolojideki yerini almıştı.

Haziran 1908'deki Şah darbesi kaçınılmaz olarak loca faaliyetlerine
darbe vurmuştu ama gizli yapılan tekrisler 1910 yılı ve sonralarına
kadar sürmüştü. Birinci Dünya Savaşı'nın getirdiği kargaşa, üyelerin
sürekli yer değiştirmesi ve savaşın getirdiği kıtlık nedeni ile aidatla-
rın düzgün ödenememesi gibi faktörler aslında oldukça iyi giden bu
gelişmeyi olumsuz yönde etkilemiş ve Fransız Grand Orient'inin yıllık
ajandalarında 1923 yılı sonrasında Reveil de l'Iran Locası'na ait her-
hangi bir kayda rastlanamamıştır. Bu tarihten itibaren, başta Hüse-
yin Ala olmak üzere bazı üyeler Reveil de l'Iran Locasının ortadan kay-
bolmasından sonra, Pehlevi dönemindeki masonik oluşumların geliş-
mesinde önemli roller oynamışlardır.

Sonuç olarak, Bidar-e Iran locası gibi iktidardaki anayasal hükümeti
desteklemek amacı ile bu yıllarda iki masonik benzeri kurum hüküm
sürmekteydi. Bunlardan ilki **Encümen-i Uhuvvet** isimli ve Nimetul-
lah tarikatının Sûfi nizamını sürdürmeye çalışan paramasonik bir lo-
caydı. Bu nizam 1899 yılında Saf Ali Şah'ın müridi ve Muzaffereddin
Şah'ın kayınbiraderi olan Mirza Ali Zahr el-Davla Han tarafından ku-
rulmuştu. Sûfi nizamların da masonik nizamlardan esinlenilerek ku-
rulduğu düşüncesindeydiler. Üyelerin hemen hemen tamamı aristok-
rattı ve yeni üyelerin aristokratlar tarafından onaylanması gereki-
yordu. Bir kısmı ise aynı zamanda Bidar-e Iran locasının da üyeleri-
di. Diğer örgüt ise 1904 yılında Abbas Kazvin Han tarafından kurulan
Cami'i-yi Âdemoiyyet (İnsanlık Cemiyeti) paramasonik locasıydı.
Cami'i-yi Âdemoiyyet'in, Malkum Han'ın Feramüşane'sinin bir reen-
karnasyonu olduğu rahatlıkla söylenebilir. Malkum Han akabinde
Mecma'a-i Âdemoiyyat'ı (İnsanlık İttifakı) Kitabçe-yi Gaybî isimli
eserini yayınladığı sıralarda kurmuştu. 1908 yılına kadar faal olan
Mecma'a-i Âdemoiyyat çoğunluğu hükümet ve adliyede üst düzey gö-
rev yapan bürokratlar ve güçlü tüccarlardan oluşan üçyüzden fazla
üye kaydetmeyi başarmıştı. En önemli başarısı ise, reformist hareket-
leri dolayısıyla bir suikaste kurban giden Mirza Asgar Atabey Han'ı

ölümünden sadece bir hafta önce olsa bile desteğini kazanıp tekris etmesiydi.

PEHLEVİ LOCASI: 1951-1955

24 Kasım 1951 tarihinde Suriye ve Lübnan'da ikâmet eden ve "İslâm Birliği" gazetesinin başyazarı olan Muhammet Cevahir, Saray Hanedanı'nın da desteği ile Pehlevi Locası'nı kurmuş ve Hürmasonluk İran'daki faaliyetlerine yeniden başlamıştır. Pehlevi Locası Kahire'de bulunan ve biraz da muğlak bir hüviyeti olan The Worldwide Ideal Grand Lodge (Alemsümül Ülkü Büyük Locası)'na bağlı olarak çalışıyordu. Bu Loca da beratını L'Ordre Grand Orient de France'dan aldığını ileri sürüyordu. 1952 yılında Loca Hafeza Kulübünü kurmuş ve çalışmalarını bu kulüp çatısı altında sürdürmüştür.

Pehlevi Locası kısa bir süre sonra adını Hümayun Locası olarak değiştirmiştir. Ancak, 1955 yılına kadar yapılan bazı yazışmalarda Pehlevi anteti devam etmiştir. İlk dört yıl içerisinde üye sayısı hızla artmış, petrolerin millileştirilmesi hareketleri sırasında bu sayı daha da artmış ve 1951-1953 yıllarında üye sayısı Tahran'da 233, Tebriz, İsfahan, Ahvaz ve Koramahr'da 48 olmak üzere toplam 281 üyeye ulaşmıştır. Üyelerin yüzde ellibirini üst düzey bürokrat ve seçkin hükümet yöneticileri oluştururken diğerleri üst ve orta sınıf vatandaşlardan oluşmaktaydı.

Tahran Amerikan Büyük Elçiliği Sekreteri William Koren 1953 tarihli bir raporunda Pehlevi Locası'nın bariz politik karakterini şu sözlerle açıklamaktaydı: "Elçiliğimiz uzun zamandır bu Loca'nın çalışmalarını izlemekte olup, üyelerinin çok önemli politik şahsiyetler olduğu bilinmektedir. Halk tarafından bu üyelerin perde gerisinde İngiliz çıkarlarına hizmet eden politik bir araç olduğu izlenimi yaygındır ancak Loca'da hâkim olan ketûmiyet ilkeleri nedeni ile politik bir güç olarak nasıl çalıştıkları ise bir muammadır. Üyeleri arasında çok sayıda senatör, eski hükümet üyeleri ve birçok halk liderlerinin bulunması bir kardeşlik çatısı altında önemli bir politik ve ekonomik güç oluşturmaktadır."

Milliyetçi Muhammet Musaddık Hükümeti'nin iktidara gelişinden altı ay sonra başlatılan petrolerin millileştirilmesi harekâtı ve ardından patlayan kriz döneminde kurulan ve gelişen bu Loca hemen hemen tüm İran vatandaşlarının şüphesini çekmiş ve Hürmasonluğa karşı bir düşmanlığın yayılmasına yol açmıştır. Böyle bir düşmanlığın

oluşmasının en büyük nedenlerinden biri Loca'nın adından (Şahlık ve hanedanı hatırlatması nedeni ile) diğeri de kurucuların politik şahsiyetlerinden ve hanedan ile olan bağlantılarından kaynaklanıyordu. Kurucuları arasında Muhammet Rıza Şah'a yakınlığı ile tanınan Ernst Peron ve Adalet Bakanı Ahmet Human'ın yer alması Loca'nın İngilizlerin hizmetkârı olduğuna ve Musaddık karşıtı bir duruş sergilediği inancının yayılmasına yol açmıştı. İngilizlerle çok yakın ilişkisi olduğu düşünülen Hümayun Locası aslında herhangi bir İngiliz Locası'na bağlı da değildi; hatta, Fransız Grand Orient'ine bağlı olmaları İngiliz ve Amerikan Masonlarını gücendiriyordu. Kahire'deki bir Locaya olan bağlılığı ortaya çıktığında ise Bedar Locası kurucuları olan İbrahim Hakm, Hüseyin Ala ve Seyyit Hasan Taqzade'nin de katkıları ile Hümayun Locası hakkındaki şüphe ve güvensizlik giderek artıyor ve haklarında gerek gazetelerde, gerekse Meclis konuşmalarında aleyhte büyük bir propaganda hüküm sürüyordu.

İLK DÜZENLİ MASON LOCALARI: 1955-1978

1955 - 1978 yılları İran ülkesinde Fransız, İskoç ve Alman Büyük Localarına bağlı olarak çalışan düzenli İran Masonluğunun serpilip geliştiği senelerdi. 1960'lı yılların sonunda iki Büyük Ulusal Loca çatısı altında masonik faaliyetlerini sürdüren otuz bir loca ve yüz otuz üye, bunun yanı sıra yedi yüz üyeden oluşan ve Dünya Masonluğu ile ilişki içersinde yirmi yedi loca bulunuyordu. 1970li yılların sonunda ise düzenli locaların sayısı kırk üçe, üye sayısı ise bin beşyüz kişiye ulaşmıştı. Bu dönemde düzensiz localarda pek bir değişiklik kaydedilmemişti.

Fransız Locaları : 13 Ekim 1955 tarihinde, Pehlevi Locası'nın dokuz üstadı, Ahmet Human, Mahmut Human, Amiral Abd-Allah Zell, Abbas Ali Katbar, Mahmut Avukat, Muhammet Said, Raşit Haer, Abdülhamit Sanandaj ve Muhammet el-Emam, Mevlevi 49 Locası'nın kurucu üyeleri olarak Grande Loge Nationale Française' e inisiye oldular. Bu oluşum İran Masonluğunda bir devrim niteliğindeydi, zira Anglo-Amerikan, Fransız ve Alman Masonluğu tarafından asla tanınmayan ve adeta asi bir kurum gözü ile bakılan L'Ordre Grand Orient de France kurumu terkedilmiş ve tüm dünya Masonluğunca kabul gören bir başka kurumun çatısı altında toplanılmıştı. Grande Loge Nationale Française 1960 yılında Sad, Forum ve Hafeza isimli üç locaya daha berat verdi. Mevlevi Locası'nın da katılımı ile bu dört loca bir Bölge Büyük Locasını oluşturdular ve Büyük Üstadlığına da Said Malek (Lokman Mülk) seçildi. 1969 yılında ikinci İran Büyük Locası kurulana

dek Grande Loge Nationale Française nizamına bağlı çalışan loca sayısı ona yükseldi. Fransız Locaları ayrıca dört encümen de kurdular: Encümen-i el-Sina (1959); Encümen-i Koradetaban (1964); Encümen-i Kuava Nassır Tus (1968); Encümen-i Farabi (1960). 1970'li yıllarda, Encümen-i Farabi, ünlü mimar Muhsin Faruk'un hazırlamış olduğu bir proje ile Tahran'ın kuzey bölgesinde yer alan Vanak-Ev mahallinde bir mâbet inşasını başlattı.

İskoç Locaları : 1919 yılında Şiraz'da İngiliz subayları tarafından kurulmuş olan "Light of Iran" (Iran'ın Nuru) Locası İran'da kurulmuş ilk düzenli İskoç locası idi. Her ne kadar bu loca 1921 yılında kapandı ise de 1922 senesinde Tahran'da yeniden kurulmuş ve bünyesinde İran'da görev yapan ecnebileri barındırmış ve faaliyetlerini 1970 yılına kadar sürdürmüştü. 1969 yılında İran Büyük Locası bünyesindeki Kıdemli Loca ünvanını kazanmıştı. İranlı üyelerden oluşan ilk İskoç Locası ise 1957 yılında beratını alan Tahran Locası idi. Bu locanın kurucularını ve görevlilerini Büyük Üstad Hüseyin Agah, Büyük Üstad Kaymakamı Golam-Rıza Han, Büyük Birinci Nazır Muhammet Hesab, Büyük İkinci Nazır Al-Asagar Kayar, Büyük Tören Üstadı General Esmâ-ül Afa oluşturunuyordu. Bundan sonra, 1969 yılında İran Büyük Locası kurulana dek İran'da on üç İskoç Locası kurulmuş bulunmaktadır. İskoç Locaları da 1964 yılında bir Encümen kurarak Encümen-ı Taraftaran Zekeriya Raz adını verdiler.

Alman Locaları : İran Masonluğu Birleşik Alman Büyük Locaları 5 Şubat 1960 tarihinde Tahran'da Mehr (Nur) Locası'nın kuruluşu ile tanışmış oldular. Kurucu üyeler arasında Hüseyin Ala, Seyyid Hasan Takizade, Abd-Allah Entezam, Taki Eskandan, Abu'l-Hasan Hak, Mokotar Mülk Saba, ve Tahran'daki Koch Şirketinde çalışan ve Üstat Mason olan Theodor Vögel bulunuyordu ve Üstadı Muhteremliğini de Hüseyin Ala yapıyordu. Üyelerin büyük bir çoğunluğunu milliyetçiler ve Anayasal Devrime katılmış vatanseverler oluşturunuyordu. Emperyalist İngilizlerin faaliyetlerinin farkındalığında, herhangi bir şüphe çekmemek ve töhmet altında kalmamak amacı ile diğer emperyalist güçlerle hiçbir ilişkiye girmeksizin faaliyetlerini sürdürdüler ve İran'da bağımsız bir masonik nizam kurma hedefinde ilerlediler. Bu hedefleri doğrultusunda tamamen bağımsız bir nizam olarak bildikleri İsviçre Alpina Locası'na bir katılım dilekçesi gönderdiler. Alpina Locası, yurt dışında şimdiye kadar hiçbir locaya berat vermediklerini gerekçe göstererek bu talebi geri çevirdi; bunun üzerine Alman Büyük Locası'na tevcih oldular. Bir Büyük Loca'nın teşekkülü için en az 3 Locanın varlığı gerekmektedir ve bağımsız bir Büyük Loca kurma hedef-

leri doğrultusunda Aftap (Güneş) ve Setara-ye Sahar (Sabah Yıldızı) localarını kurdular ve bağımsızlık taleplerini Birleşik Alman Büyük Locası'na ilettiler. Taleplerinin kabul edilmesi üzerine Aralık 1960 tarihinde bağımsız İran Büyük Locası kuruldu ve Büyük Üstadlığına Hüseyin Ala ve Büyük Sekreterliğine de Taki Eskandan seçildi.

Böyle bir bağımsız locanın kurulması ülkedeki İskoç ve Fransız locaları tarafından büyük bir tepki, direnç ve baskı ile karşılandı. Tüm bu karşı faaliyetlerin sonucunda, Setara-ye Sahar Locası Üstadı Muhterem Cafer Emam ve loca görevlileri Al Araf Ahmet ve Al Amir Hekmat önderliğinde birlikten ayrılıp yeniden Birleşik Alman Büyük Locası'na bağlanma talebinde bulundular. Doğal olarak bu davranış İran Büyük Locası tarafından gayri masonik bir davranış ve bir ihanet olarak nitelendirildi ve Setara-ye Sahar Locası bünyeden uzaklaştırıldı. Bu ayrılıktan sonra, bir karşı hareket olarak Araf Emam 1964 yılında Nahid, 1966 yılında da Keyvan Localarını kurarak bir Bölge Büyük Locası oluşturdu. 1968 yılında bu localar alelacele Anglo-Amerikan, Fransız ve Alman Masonluğu tarafından kabul görerek Bölge Büyük Locası kuruldu, beratını Birleşik Alman Büyük Locası'ndan aldı ve Bölge Büyük Üstadlığına da Araf Emam seçildi.

Setara-ye Sahar Locası'nın ayrılmasından sonra, Büyük Loca statüsünü koruyabilmek amacı ile Bağımsız İran Büyük Locası 1962 yılında Safa ve Vefa Localarını kurdu. Buna karşılık İskoç, Fransız ve Alman Büyük Locaları bu bağımsız İran Büyük Locası'nı tanımamakta ısrar ettiler ve bu locayı düzensiz ilân ettiler. Tüm bu karşı hareketler Bedar Locası gibi locaları güçlendirmekle kalmadı, Muhammet Taki Eskandan gibi sıkı milliyetçileri hırslandırıp güçlendirerek İran'daki Hürmasonluğun dürüst ve bağımsız bir nitelik kazanmasına yol açtılar.

İran Büyük Locası : Tüm bu gelişmeler yaşanırken, 1969 yılında eski başbakan ve Senato başkanı Araf Emam, Fransız, İskoç ve Alman Büyük Locaları ile bir anlaşma sağlayarak on dört İskoç, on Fransız ve üç Alman Locası'ndan oluşan ve Büyük Üstadlığını da kendisinin üstleneceği Kabul Edilmiş İran Büyük Locası'nın kuruluş çalışmalarını başlattı. Kabul Edilmiş İran Büyük Locası'nın kuruluş ve konsekrasyon töreni büyük bir ihtişam içerisinde, Amerika ve Avrupa'nın önde gelen masonlarının, İskoç, Fransız ve Alman Büyük Localarının Büyük Üstadlarının katılımı ile 1 Mart 1969 tarihinde gerçekleştirildi. 1970li yılların sonlarında da Kabul Edilmiş İran Büyük Locası'na bağlı olarak çalışan kırk üç loca ve bin beş yüzü aşkın üye bulunuyordu.

İran Yüksek Şûrası : 1965 yılında İranlı bazı üstatlar Grande Loge Nationale Française'e müracaat ederek 4° ilâ 33° cü derecelerde çalışan bir Skoç Riti kurma talebinde bulundular. Fransız Yüksek Şûrası bu talebi kabul etti ve Mahmut Human 33° Fransa Yüksek Şûrası İran Vadisi Hâkim Büyük Âmir Kaymakamlığına getirildi. 1969 yılında Kabul Edilmiş İran Büyük Locası'nın kurulması ile de İran Yüksek Şûrası resmen kuruldu ve Mahmut Human İran'ın ilk Hâkim Büyük Âmiri seçildi ve bu görevini 1980 yılında ölümüne dek sürdürdü.

"RA'İN'İN GÜZEL İSİMLERİ", ŞAH MABEYİNİ VE HÜRMASONLUK

İran'daki Hürmasonluk faaliyetlerinin kronolojik bir dökümü yukarıda yer almış ve bu bilgiler Esmâ'ül Ra'in'in "E. Ra'in⁽⁶⁾'in Güzel İsimleri" isimli kitaptan alınmıştır. Şah'ın Mabeyini, çeşitli güç odakları, politik çevreler arasında yaşanmış olan bir dizi karmaşık olay bu kitapta yer almakta ve seçkin hükümet çevreleri ile Hürmasonluğun nasıl karşı karşıya geldiği ve Hürmasonluğun nasıl bir karamsarlık, hatta bir düşmanlık ile karşılandığı bu kitapta ayrıntılı olarak sergilenmektedir.

1950li yıllarda Ra'in Ordu İstihbaratı tarafından kurulmuş olan İran İstihbarat Örgütü'nün (COK) bir üyesi idi ve bu bilgiler Harvard Üniversitesi İran'ın Sözlü Tarihi kürsüsünde yapılan çalışmalar sonucunda 21 Ekim 1985 tarihinde gün ışığına çıkartılmıştı. Ra'in, o dönemde Ordu İstihbarat Örgütü başında bulunan ve Pehlevi Locası'nın etkin bir üyesi olan General Hacı al-Ka emrinde çalışıyordu. Ra'in'e tüm bu belgeleri aktaran, Loca'nın kapanmasında da etkin bir rol oynayan, hatta, Ra'in'in Loca'nın posta kutusuna ulaşmasını sağlayan kişinin General Hacı al-Ka olduğu sanılmaktadır.

Şimdiki İran Gizli Servisi SAVAK⁽⁷⁾ yöneticilerinden Manuher Haæem'e göre 1956 yılında İran'ın Fars bölgesinde bir SAVAK şubesi

(6) E. (İsmail) Ra'in, *Faramuşhane wa Feramosoner dar Iran*, 3 rd. ed, 3 vols. Tehran, 1978

(7) **SAVAK:** İran Gizli Servisi, *Sazmeman-a Ettelaat va Amniyet-e Keshvar*, *Organization for Intelligence and National Security*. 1957'de Şah Rıza tarafından CIA'nin desteğiyle ve rejime itaat etmeyen muhalefet kanadına karşı kuruldu. **SAVAK**'ın başı olan generaller; Teymur Bahtiyar, Hasan Bakrarah, Nimetuullah Nasirsi ve Nasir Moghadam. 1979'da iktidar olan Ayettullah Hümeyni tarafından ortadan kaldırıldı, bunun yerine **SAVAMA** ve **VEVAK** adlı yeni gizli servisler kuruldu.

kurulurken Ra'in de bu kuruluş çalışmalarına katılmış ve örgütte etkin roller oynamıştı. Bu çalışmalar sırasında Ra'in, Manuher Haæem'e Tahran'daki Merkez Postanesinde çalıştığını ve bu postanede yer alan Pehlevi Locası'na ait posta kutusunu sürekli gözlem altında tuttuğunu ve örgüte bilgi aktardığını anlatmıştı. 1963 yılında Manuher Haæem SAVAK Başkanı olarak görev yaparken Ra'in Pehlevi Locası'na ait tüm evrakların Muhammet Cevahir'in dul eşinde olduğunu söylemiş ve bu belgeler 2.000 Tümen (İran para birimi) karşılığında satın alınarak tasnif edilmiş ve örgütün masonlarla ilgili departmanına teslim edilmiştir. Manuher Haæem bir ifadesinde, Ra'in bir müddet sonra İran'daki Masonluk üzerine bir kitap yazdığını söylemiş ve kitap basıldıktan sonra muhteviyatının büyük bir bölümünün Cevahir'in evraklarından derlendiğini belirtmiştir.

Bu meyanda, Ra'in'e yakınlığı ile tanınan Mahmut Bahar tarafından kaleme alınan Inheritor of Colonialism (Emperyalizmin Mirası) isimli bir kitap yayınlanmış ve büyük tartışmalara yol açmıştı. Amerikan emperyalizmine karşı çok güzel bir üslûpla yazılmış olan bu kitapta İran'daki Amerikan ajanlarının isimleri tek tek açıklanmıştı. Bu iki kitabın peşpeşe yayınlanması 1960'lı yılların sonunda İran'da büyük çalkantılara neden olmuştu. Çeşitli rivayetler büyük kitlelere yayılmış, Amerika ve İngiltere arasındaki çekişmelerin bir sonucu olarak Ra'in'in kitabının İngilizlere karşı Amerikalıların bir oyunu olduğu, buna karşılık Bahar'ın kitabının ise İngilizlerin Amerikalılara karşı bir komplosu olduğu söylenegelmişti. Gerçi her iki kitap iki yakın arkadaş tarafından yayınlanmıştı ve bu kitapların yayınlanmasındaki Amerikan ve İngiliz etkileri biraz fazla abartılmıştı ama Amerika ve İngiltere'nin İran üzerindeki çekişmeleri yadsınamaz bir gerçeklikti. Zaten Amerikalılar gizli masonik faaliyetler üzerinde birtakım şüphelerin oluşturulması hususunu sürekli körükleyip duruyorlardı.

Yine tam bu sırada Saray Mâbeyini, başta Mâbeyin Bakanı Amir Asad-Allah Alam olmak üzere bu kitaplardan yana bir tavır sergiledi ve Bakan'dan şöyle bir açıklama geldi: "Masonlar hakkındaki bu kitap tam bir skandaldır. Üst düzey tüm politik yönetici ve seçkinlerin tümü masondur. Ancak, Anayasal Devrimin öncüleri olan ben ve Har, Ramazan, Zahhed, Amin hariçtir." (Kraliçe ile yapmış olduğu bir sohbet sırasında Amir Asad-Allah Alam, Kraliçe'nin İran Hürmasonluğu konusundaki bir kitap üzerine konuşurlarken Başbakan Huvayda, Senato Sözcüsü Şarîf-Emami, Ulusal Petrol Şirketi Başkanı Dr. Ekbel, Meclis Sözcüsü Rıza'nın da *onlardan* olduğunu belirtmiş, buna karşılık Kraliçe bu durumun kabul edilemez olduğunu belirtmiş ve Mason-

luğun, dış güçlerin kullandığı güçlü bir silâh olduğunu ilâve etmiş ve Masonlukla ilgili olan her birinin görevinden uzaklaştırılması gerektiğini söylemiştir). Yine bu sıralarda mason olan Başbakan Amir Abbas Huveyda, Ra'in'in tutuklanması için birkaç kez emir çıkartmış fakat her seferinde Şah'ın vetosuna takılmıştı. Amir Asad-Allah Alam 27 Eylül 1969 tarihinde "Şah bana emir vererek Ra'in'i evinde gözaltına almamı ve Başbakan Huveyda'nın neden kendisini tutuklattırmak istediğini öğrenmemi istedi" diye bir beyanatı da bulunmaktadır.

Burada ortaya çıkan en önemli soru: Hürmasonluk İran'da politik, ticari ve kültürel seçkinler arasında hızla yayılırken, bir zamanlar Başbakanlık yapmış olan ve dönemin Senato Başkanı Cafer Araf-Emam, tam da yirmi yedi loca ve yedi yüzden fazla üye ile İran Büyük Locası'nı kuracakken neden SAVAK böyle birdenbire Ra'in'in Masonluğu suçlayan bu kitabının basımına destek olmuştu? Başlıca iki faktörün etken olduğu düşünülmektedir: Birincisi, Şah'ın seçkin politikacıların kendilerini güvende hissetmemelerinin sağlanması, geleneksel halkın gözünde küçük düşürme yöntemleri ve klâsik "böl ve yönet" politikası. Bu yaklaşım Ra'in ve Bahar'ın kitaplarının aynı anda basılmasının bir gerekçesi olabilir. Bunların yanı sıra Şah'ın Masonluğa duyduğu güvensizlik, şüphecilik ve korku da etkin bir rol oynamış olabilir. Bu korkular geriye doğru izlendiğinde ortaya şöyle bir gerçek de çıkmaktadır. 1942 yılında Şah tahta çıktığında ilk işi Adalet Bakanı Muhammet el-Faruki'yi görevden uzaklaştırmak olmuştu. Sebebine gelince, Faruki bir masondu ve bu nedenle de enternasyonalci idi, ülke bütünlüğünün ve kraliyet egemenliğinin tam bir savunucusu değildi. Şah, Ra'in'in kitabının basımı ve Araf Emam'ın İran Büyük Locası'nın başına getirilmesi ile İran Masonları üzerinde tam bir kontrol ve hakiyet kazanmıştı. (Önde gelen masonlardan biri olan Ahmey Human'ın 1980 yılında Evn Hapisanesinde İhsan Naraghi ile yaptığı görüşmede belirttiğine göre) Büyük İran Locası başkanlık seçiminde İranlı Masonlar kendi tercih ettikleri aday olan Saad Malek yerine zımnen de olsa Şah tarafından desteklenen Araf Emam'ı seçtikleri an otonomilerini Şah'a teslim etmiş oldular.

Emir Esad-Allah Alam'ın hatıratı incelendiğinde, Şah'ın Mâbeyin Bakanı olarak en güvendiği kişilerden biri olan Alam'a bir çok kez Şah'ın masonik gücün etkilerinden ne kadar çekindiğini ve her an bir komplo ile karşı karşıya kalmaktan ürktüğünü söylediği görülecektir. Hatta bir seferinde 1963 yılının Haziran ayında köktendinci bir ayaklanma hareketinin arkasında masonların olabileceğini düşündüğünü belirtmektedir. Amerika'daki Watergate skandalı hakkında konuşurlar-

ken Emir Esad-Allah Alam "belki de uluslararası arenada prestiji ve gücü yükselen Richard Nixon'ı beynelmilel masonlar bir komplo ile de-virmeyi amaçlıyor" diye bir fikir ileri sürmüş, buna karşılık Şah da, "Sen Nixon'ın kendisinin de mason olmadığından emin misin?" soru-suna maruz kalmıştır. Şah ve Alam'ın yanı sıra Ardaşir Zahed, mason olmayan seçkinler ve SAVAK yetkilileri de Masonluğu her zaman şüp-heyle değerlendirmişlerdir. Yine bir başka sohbette Alam, masonlar tescilli enternasyonalist olduklarına göre ulusal egemenlik ve monar-şi karşıtı olmaları gerektiğini savununca Şah da masonların ülkeleri-ne ve yasalarına bağlı kalacaklarına dair yemin ettiklerini ileri sür-müştü. Alam ise buna karşılık "O zaman neden XVI. Louis'yi öldürdü-ler?" diye cevap vermişti. 1969 yılında Ra'in'in kitabı yayınlanıp da birçok diplomatın adı açığa çıkınca Dış İşleri Bakanı Ardaşir Zahed iki gizli emir yayınlayarak bu diplomatları görevden almış ve bu kişilerin herhangi bir parti, dernek veya bir başka kurum ile olan ilişkilerini bir ay gibi kısa bir zaman içerisinde koparmıştır.

SONUÇ

İran'daki Hürmasonluk dikkatle incelendiğinde ortaya şöyle bir tablo çıkmaktadır. Diğer tüm ülkelerde masonlar daha çok orta sınıf kişiler-den oluşurken İran'daki üyelerin ezici bir çoğunluğunu seçkinler teş-kil etmektedir. 19. Yüzyılda İran Hürmasonlukla ilk tanıştığında bu nizama katılanların en başında prensler, büyükelçiler ve üst düzey bürokratlar geliyordu. Birçoğunun diplomat olması nedeni ile de İngi-liz ve Fransız Localarından büyük kabul gördüler. 1850'lerde Malkum Han Faramuşhane'yi ilk kurduğunda ise ilk üyeler hanedan mensup-ları ve asillerden oluşuyordu. Daha derinlemesine bir inceleme yapıldığında ise bu sayının 20. Yüzyılda daha da arttığı görülecektir. Şöyle ki; 1906-1978 döneminde başbakanların yüzde kırkı, tüm bakanların yüzde yirmibeşi, senatörlerin de yüzde yirmibeşi, Meclis Başkanları-nın yüzde yirmüçü masondular. Buna karşılık, 1970'lerden sonra üyeler orta sınıf vatandaşlardan ve bir çoğu da sosyal veya politik ko-numlarını yukarılara taşımak isteyen kişilerden oluşmaya başladı. Yine bu yılların üye listeleri incelendiğinde 1700 üyenin ilk yüzde on-luk dilimine mensup bir çok kişinin sadece yarısının İran'ın **Who's Who of Iran** (*Iran'da Kim Kimdir? adlı önemli kişilerin yer aldığı ki-tap*) da yer aldığı ve birçoğunun tanınmış kişiler arasında yer almadığı görülecektir.

Loncalara, esnaf derneklerine, tarikatlara, cemiyetlere hatta hısım ve akrabalıklara olan güven toplum içerisinde azalmaya başladıkça

İranlı seçkinler ve burjuvalaşan orta sınıf üyeleri dış güçlerden gelen tehditlere karşılık sığınacak bir liman aramaya başlamışlar ve çözümünü içerilerde arayıp politik gelişmelere önem vermişlerdir. 1950-1970 döneminde bağımsız politik oluşumlara veya profesyonel derneklere kesinlikle müsaade edilmemiştir. Daha da ileriye gidilerek, hür düşünceli, aydın fikirli politikacılar birer birer elimine edilmiş, yerlerini daha muhafazakâr, daha ılımlı ve söz dinleyenler almıştır. İşte tam bu dönemde, bir uçurumdan aşağı düşercesine politik güç kaybeden seçkinler çareyi Masonlukta bulmuşlar ve diğer tüm derneklerin kapatıldığı veya baskı altında tutulduğu bir sırada bu çevrede bir araya gelmişlerdir. Dünya Masonluğunun da bariz desteği ile İran'daki masonik kurumlar güçlenmiş ve üyelerinin de gücünün artmasına yardımcı olmuştur.

1979 DEVRİMİ

1978 ve 1979 yıllarında ortaya çıkan ilk kargaşalarda İranlı hürmasonlar oldukça zor günler yaşadılar. Devrimin ileri gelen grupları olan İslâmcı köktendinciler, sol örgütler ve liberal milliyetçiler adetâ bir koalisyon modeli içerisinde birleşerek Şah döneminde ülkenin yaşadığı sıkıntı ve dertlerin tümünü Anglo-Amerikan ve siyonist olarak nitelendirdikleri masonların üzerine yıkıverdiler. İran'daki masonik nizamın gizli ve seçkin kişilerden oluşması tüm bu komplo teorileri için son derece uygun bir ortam hazırlamış ve masonların bu işlerde gerçekten sorumlu olduğuna inananların sayısı önemli ölçüde artmıştı. İran Masonluğu öldürücü darbeyi İran Büyük Locası jürisdiksiyonuna bağlı tüm locaların arşivleri ve isim listeleri ele geçirildiğinde yemiştir. Bu belgeler Büyük Üstad Cafer Araf-Emam'ın evine yapılan bir baskında ortaya çıkmıştır. Mason olmak en büyük suçlardan biri addedilmiş ve bu isim listelerini ele geçiren Devrim Komitesi üyeleri tek tek yakalayarak mahkemelere çıkartmış ve ağır cezalara çarptırmıştır.

Şeriat rejiminin gelmesi ile de bir çoğu idam edilmiş, hapse atılmış veya devlet görevinden ya da üniversitelerden uzaklaştırılmışlardır. Bir çoğunun mülküne ve mallarına el konmuş, ülke dışına çıkmaları yasaklanmıştır. Bunlarla da yetinilmemiş, masonlar aleyhine, onları devrim ve İran düşmanı olarak gösteren yüzlerce kitap ve makale yayınlanmıştır.

SÜRGÜN YILLARI

Sürgündeki İran Büyük Locası : Devrim sırasında bir çok Üstat Mason kanunî yollarla ya da kaçak olarak ülkeden kaçmayı başaramamış, Avrupa, Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri'ne sığınabilmişlerdir. 1982 senesinin Kasım ayında onyedinci Önceki Üstadı Muhterem, Araf Emam'a bir dilekçe yazarak Kardeşlik faaliyetlerini yine İran Büyük Locası adı altında sürdürebilmek için izin istemişlerdi. Talep kabul edilmiş ve ilk konvan 22 Aralık 1982 günü New York Büyük Locası Mâbedinde toplanmıştı. Araf Emam yakın dostu ve eski Büyük Loca Sekreteri Hüseyin Defteryan'ı Büyük Üstad Kaymakamı olarak aday göstermiş ve 1 Nisan 1983 tarihinde de Defteryan'ı Sürgündeki İran Büyük Locası'nın Büyük Üstatlığına is'ad etmişti. Büyük Birinci Nazırlığa da Robert Heyyat is'ad olmuştur.

Faaliyetlerine devam edebilmesi için Sürgündeki İran Büyük Locası'nın bir Amerikan Büyük Locası'nın sponsorluğuna gereksinimi vardı. 26 Mart 1985 tarihinde Massachusetts Büyük Locası bu beratı Sürgündeki İran Büyük Locası'na vererek faaliyetlerine Boston şehrinde devam edebilecekleri iznini vermiş oldu. Bir yıl sonra toplam yüzyirmi üyeden oluşan Mevlevî 2, Hafız 8 ve Hâtef 33 locaları kuruldu ve düzenli toplantılar Massachusetts Büyük Locası'nın Boston Mâbedinde düzenlenmeye başladı. Sürgündeki İran Büyük Locası'nın Boston Mâbedi'nde, Hüseyin Defteryan'ın Büyük Üstat kürsüsünde oturarak açtığı ilk toplantı 3 Mayıs 1986 günü gerçekleştirildi. 1992 yılında Muhammet Hasan Moor, ardından 1995 senesinde Muzaffer Jandar Büyük Üstat seçildi ve Jandar 1998 yılında bir kez daha seçilerek görevini bir dönem daha sürdürdü. 1995 senesinde Sürgündeki İran Büyük Locası 35 No.lu Toos Locası'nın kuruluşuna berat vererek jürisdiksiyonuna bir loca daha katmış oldu.

Sürgündeki İran Yüksek Şûrası : 3 Temmuz 1988 tarihinde Kuzey Jürisdiksiyonu Yüksek Şûrası'nın verdiği beratla Sürgündeki İran Yüksek Şûrası Skoç Riti faaliyetlerini yeniden başlatmış oldu.

Diğer Masonik Localar : Sürgündeki İran Büyük Locası'nın Büyük Üstatlığına aday olan Robert Heyyat, 1992 yılında seçimi kaybedince birkaç üye ile birlikte Büyük Loca'dan ayrıldılar. Washington D.C.'de Columbia Bölge Büyük Locası'ndan aldıkları beratla Farsça konuşan 90 No.lu Nur Locasını kurarak faaliyetlerini burada sürdürdüler. Aynı Büyük Loca'nın vermiş olduğu beratlarla Fransızca çalışan La France ve Ermenice çalışan Hayatsan Locaları kuruldu ve tüm bu localar masonik çalışmalarını hâlen sürdürmektedir.

KAYNAKLAR

- A. Alikhani, *The Shah and I: The Confidential Diary of Iran's Royal Court, 1969-1977*, London, 1991.
- A. Donish, *Osori Barguzida*, Dushanbe, 1976.
- A. Waite, *A New Encyclopedia of Freemasonry*, New York, 1970.
- Amanat, *Pivot of the Universe: Nasir al-Din Shah Qajar and the Iranian Monarchy*, Los Angeles, 1997
- B. Jones, *Freemason's Guide and Compendium*, London, 1965
- E. Decker, ed., *The Dark Side of Freemasonry*, Lafayette, 1994
- E. Naraghi, *From Palace to Prison: Inside the Iranian Revolution*, Chicago, 1994.
- F. Richards, "Texas Lodge Contributes to International Masonry," *Texas Lodge of Research* 6, 1970-71
- G. Leazer, *Fundamentalism and Freemasonry*, New York, 1995.
- H. Carr, "The Foundation of the Grand Lodge of Iran," in *Transactions of the Quatuor Coronati Lodge*, 1970
- H. Sadler, *Masonic Facts and Fictions*, ed., J. Hamill, London, 1985.
- J. B. Fraser, *Narrative of the Residence of the Persian Princes in London in 1835 and 1836*, London, 1838.
- J. Bill, "The Plasticity of Informal Politics: The Case of Iran," in *The Middle East Journal*, Spring 1973
- J. Boettjer, "Guardians of Freedom's Flame: The Supreme Council for Iran in-Exile," in *The Scottish Rite Journal*, May 1991
- J. Hamill, *The Craft: A History of English Freemasonry*, London, 1986
- J. Lemaire, *Les origines française de l'intimaçonisme, 1744-1797*, Bruxelles, 1985
- J. Payne, "Freemasonry in Iran," in *Masonic Craftsman*, July 1946
- L. Demenil, *Freemasonry and American Culture, 1880-1930*, Princeton, 1984
- M. Clawson, *Constructing Brotherhood: Class, Gender, and Fraternalism*, Princeton, 1989
- M. de Pace, *Introducing Freemasonry*, London, 1983
- M. El-Amin, *al-Islam, Christianity and Freemasonry*, Jersey City, N.J. 1986
- M. Haæem, *Davar-ı Sekban- dar karnama-ye SAVAK*, London, 1994
- M. Short, *Inside the Brotherhood: Further Secrets of the Freemasons*, London, 1989.
- M. Zonis, *The Political Elite of Iran*, Tehran, 1971
- Mackey, *A Lexicon of Freemasonry*, Philadelphia, 1869

- P. Dumont, "La Turquie dans les archives du Grand Orient de France: Les loges maçonniques d'obedience française à Istanbul du milieu du xix siècle à la veille de la première guerre mondiale," in J.-L. Bacque-Grammont and P. Dumont, eds, *Economie et Sociétés dans l'Empire Ottoman*, Paris, 1983
- P. Sabatiennes, "Pour une histoire de la première loge maçonnique en Iran," *Revue de l'Université de Bruxelles*, nos. 3-4, 1977.
- Pick and G. Knight, *Freemasons' Pocket Reference Book*, London, 1983.
- R. Cottam, *Nationalism in Iran*, Pittsburg, 1964
- R. Gould, *Concise History of Freemasonry*, London, 1923
- R. Lomas, *The Hiram Key, Pharaohs, Freemasons and the Discovery of the Secret Scrolls of Jesus*, Rockport, MA. 1997
- S. Blunt, *Secret History of the English Occupation of Egypt*, London, 1907
- S. Hutin, *Les francs-maçons*, Paris, 1961
- S. Knight, *The Brotherhood, The Secret World of Freemasonry*, London, 1984
- Sir Arthur Hardinge, *A Diplomatist in the East*, London, 1928
- W. Koren, "Grand Orient Lodge Membership in the Majles," *The Department of State, Foreign Service Dispatch*, from American Embassy Tehran, July 16, 1954, no. 788.00/7-1654.
- W. Vaughn, *The Antimasonic Party in the United States, 1826-1843*, Lexington, 1983

SÜTUNLAR VE MİTLER

Onur ÇINAR

THE PILLARS AND MITHOS

Pillars are among of the most ancient symbols in eschatology. It has been widely used by many geographically dispersed cultures, all over the world, including Egyptians, Scandinavians, Israelites, Greeks, Hindus, Chinese, Druids, Mayas, and Incas. More importantly, the meaning of the symbol is the same among all of these diverse cultures. Starting from Enoch, this article explores the evolution of the pillar symbol and its meaning in Stellar, Lunar, and Solar mythologies by making direct connections to Masonic rituals of Entered Apprentice degree to demonstrate that Freemasonry is the purest representation of the Universal Eschatology that is developed in thousands of years.

Sütun Sembolizması –Masonlukta olduğu gibi– çağlar boyu birçok farklı uygarlık ve din tarafından kutsal sayılmış önemli bir sembolizmadır. Önem ve anlamını daha iyi idrak edebilmek için, büyük uygarlık

ve dinlerin tarihlerinde sütuna yüklenmiş olan anlamların bilinmesinin önemi büyüktür.

Enoş Sütunları

Âdem soyundan gelen Yeret⁽¹⁾'in, içi Tanrı sevgisi ile dolu olan,

(1) Yeret (Jared), Âdem soyundan gelen Mahalalel'in oğludur. Âdem'in doğumu 1'inci yıl olarak kabul edildiğinde, Yeret 460 yılında doğup 1422 yılına kadar yaşamıştır. (Yaratılış 5 :15)

Enoş⁽²⁾ isimli bir oğlu vardır. Bir gün Tanrı, Enoş'a rüyasında gözüktür. Şayet Tanrı'nın gerçek adını öğrenmek istiyorsa kendisini takip etmesini söyler. Enoş, Tanrı'yı büyük bir dağa kadar takip eder. Bu büyük dağın içerisindeki mağarada güneş ışınlarını saçan Altın Üçgen ile karşılaşır ve Tanrının gerçek adını öğrenir.

Enoş, ertesi gün uyandığında rüyasında görmüş olduğu dağı aramak üzere yola koyulur. Kanaanit⁽³⁾lerin hâlihazırda yaşamakta olduğu bir şehre gelerek orada bir mâbet inşa ettirir. Mâbedin altına dokuz katlı bir gizli bölme yaptırır ve rüyasında gördüğüne benzeyen bir Altın Üçgen yapıp üzerine Tanrı'nın gerçek adını yazarak onu bu gizli

bölmelerin dokuzuncusunda saklar.

Enoş büyük bir felâketin yaklaşmakta olduğundan haberdardır. Gizlemiş olduğu değerli hazinenin ve o zamana kadar oluşan sanat ve fen bilgilerinin, tüm dünyayı kapsayacak bu felâkette yok olmasından büyük endişe duymaktadır. Bu nedenle iki tane büyük sütun yaptırır. Sütunlardan ilkinin, felâketin bir tufan şeklinde gelmesi durumuna karşılık, suyun üzerinde kalıp felâkette yok olmaması için **Pirinç**'ten; diğer sütunu da felâketin büyük bir yangın şeklinde gelmesi durumuna karşılık, yanıp yok olmaması için **Mermer**'den yaptırır. Mermer sütunun üzerine, tapınağın altına inşa ettirmiş olduğu dokuz gizli bölmenin yerini, Pirinçten yapılmış olan sütunun üzerine o zamana değin oluşmuş olan sanat ve fen bilgilerini yazar. Bu iki sütunu bilginin koruyucusu olarak, yaptırmış olduğu tapınağın girişine yerleştirir.

Thor Sütunları

İskandinav Mitolojisi'nde de sütun kutsal bir semboldür.

(2) *Hanok (Enoch), Âdem soyundan gelen Yeret'in oğludur. 622 yılında doğup 987 yılına kadar yaşamıştır. (Yaratılış 5:18)*

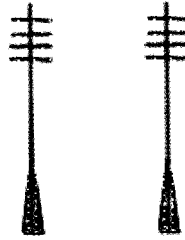
(3) *Kanaan, Kanaanitlerin üzerinde yaşamış oldukları, şimdiki İsrail toprakları ve Lübnan ile Suriye'nin kıyı şeritlerini kapsayan alanı ifade etmektedir.*

Odin⁽⁴⁾'in oğlu olan Thor⁽⁵⁾, İskandinav mitolojisinde koruyucu tanrı olarak bilinir. Eski çağlarda, her İskandinav ailesinin **Thor Sütunu** adını verdikleri sütunları bulunmaktaydı. Denizlere açıldıklarında bu sütunları da yanlarından ayırmayan İskandinavyalılar, İzlanda kıyısına ilk kez ulaştıklarında, gemilerindeki Thor sütunlarını denizin sularına bırakmışlar ve bu sütunları karaya çıktıkları yerlere yerleşmişlerdir. İskandinav mitolojisinde Thor sütunlarını dikmenin anlamı o yerde sonsuza dek yerleşmek anlamına gelmektedir.

Herkül Sütunları

Yunan Mitolojisi'nde de sütun sembolizması kullanılmaktadır. Yunan tanrılarında Herkül⁽⁶⁾ başarılarının bir sembolü olarak

İber Yarımadası⁽⁷⁾ ile Afrika Kıtası arasındaki büyük bir dağı ikiye ayırarak şimdiki Cebel-i Tarık boğazını oluşturur. Bu boğazın bir tarafında sapsarı çiçekler ile bezenmiş ağaçlar, diğer tarafında ise gri renkli kayalar bulunmaktadır. Uzaktan bakıldığında bir tarafı altın diğer tarafı gümüş iki sütunu andıran bu yere Herkül Sütunları da denilmektedir.

Eski Mısır'da, tapınakların ana girişlerinde her zaman iki sütun bulunmaktadır. Bu sütunlardan güneydeki Set⁽⁸⁾ sü-

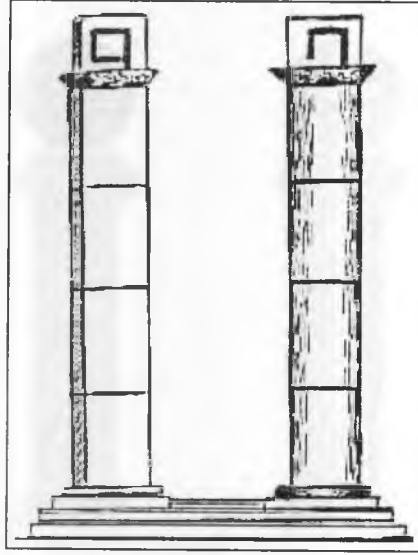
tunu, kuzeydeki Horus⁽⁹⁾ sütunu olarak anılır ve cennetin kuzey ve güney olarak iki parçaya bö-

- (4) Odin, İskandinav mitolojisinde en büyük tanrıdır, diğer tüm tanrıların babası olarak kabul edilir. Savaş ve bilgelik tanrısı olarak da bilinen Odin, Güneş ve Kelt Haçı ile sembolize edilmektedir. Odin kutsal bilgelik çeşmesinden içebilmek için bir gözünü kaybetmiştir.
- (5) Thor, tanrıların babası Odin'in oğludur, İskandinav mitolojisindeki en güçlü tanrı olarak bilinir. Savaş tanrısı olarak da tanınan Thor'un gücü elinde tuttuğu sapı kırık çekiç ile sembolize edilmektedir.
- (6) Herkül, Yunan mitolojisinde, Zeus ile Miken kralının kızı Alkmene'nin oğludur. Tanrısal güçlere sahip olan Herkül, Yunan mitolojisinde kuvveti sembolize eder.
- (7) İber Yarımadası Avrupa kıtasının Akdeniz'e uzanan üç yarımadasından biridir. En güneyinde Akdeniz ile Atlas okyanusunu birleştiren Cebelitarık Boğazı bulunmaktadır.
- (8) Set, Eski Mısır mitolojisinin en eski tanrılarındandır. Aşağı Mısır'ın koruyucusu olarak bilinir ve Güney Kutup yıldızı ile sembolize edilir. Yukarı Mısır'ın aşağı Mısır'ı kontrolüne alması ile birlikte önemini yitirmiştir. Daha sonraları Set kötülük ile bağdaştırılmıştır.
- (9) Horus, Eski Mısır mitolojisinin en önemli tanrılarından biridir. Yukarı Mısır'ın koruyucusu olarak bilinir. İki Mısır'ın birleşmesi ile tüm Mısır'ın baş tanrısı olmuştur. Kuzey kutup yıldızı ile sembolize edilir.

lündüğünü ifade eder. Bu sütunlardan birisi Tatt diğeri ise Tattu olarak adlandırılmış olup, Tattu kelimesi aynı zamanda iki Tatt sütunu anlamını da taşımaktadır. Tatt kelimesi eski Mısır dilinde kurulmak, yerleşmek anlamlarına gelmektedir. Bu bağlamda, her iki sütunu birden ifade eden Tattu sözcüğü sonsuza dek kurulmuş, yerleşilmiş yer anlamını da taşımaktadır.

Hiyerogliflerde, bu sütunların üzerinde dört adet çizgi bulunmaktadır. Bu dört ayrı çizgi bir kareyi ifade eder. O dönemlerde, Eski Mısırlılar perspektif çizim yeteneğine henüz erişememiş olduklarından, kareyi iki boyutlu düzleme ancak dört ayrı çizgi olarak geçirebilmişlerdir. Her iki sütunun üzerinde bulunan bu karelerden birisi yaşamakta olduğumuz **Dünya**'yı, diğeri ise **Cennet**'i temsil eder. Günümüze gelindiğinde, bu iki kavram, sütunlar üzerine yerleştirilmiş olan biri **Dünyevî**, diğeri ise **Semavî** iki küre ile sembolize edilmektedir.

Bu iki sütun Amenta⁽¹⁰⁾'ya açılan kapıdır. Bu kapıdan geçerek ulaşılan yerde, insan ruhu kutsal güç ile karışır ve sonsuza dek бүtünleşmiş ve yerleşmiş olur.

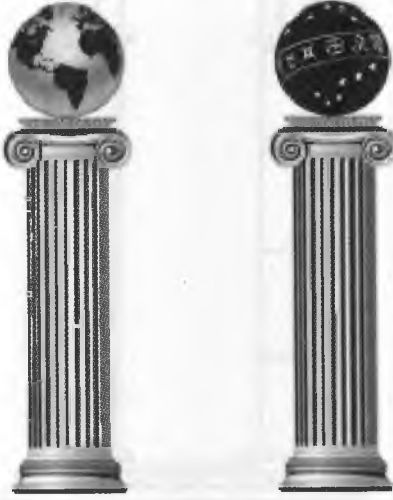

İbrani halkı 430 yıl boyunca Mısır'ın himayesinde kaldıktan sonra 430'uncu yılın bitiminde, Musa'nın önderliğinde Mısır topraklarını terk etmişlerdir. Yolculuklarında Tanrı'nın onlara her gün yol göstermiş olduğu, Tevrat'ın Mısırdan Çıkış bölümünde ifade edilmektedir. Tanrı gündüzleri **Bulut** şeklinde bir sütun, geceleri ise **Alev** şeklinde bir sütun olarak İbrani halkına yolculukları boyunca rehberlik etmiştir.

Süleyman Sütunları

Bu olayın ardından, Davut'un oğlu Süleyman, krallığı dönemin-

(10) Amenta, Eski Mısır lisanında gizli anlamına gelen Amen ve dünya, yer anlamına gelen Ta kelimelerinin birleşmesi ile oluşmuştur. Gizli dünya anlamına gelir, yeraltı dünyası olarak da bilinmektedir. Ölümünden sonra ruhun uzun bir yolculuktan sonra varacağı son noktadır. Güneşin battığı yerde bulunduğu inanılır. Sonraları Nil nehrinin batı kısmı da bu isim ile anılmıştır.

de, ilk mâbet olarak da anılan, **Süleyman Mâbedi**'ni inşa ettirmeye karar vermiştir. İbrani ırkı o dönemlerde yerleşik düzene geçiş aşamasında olduğu için çadırlarda yaşamaktaydı. Plânlanan büyüklükte taş bir yapıyı oluşturabilecek bilgi ve işçilik seviyesine sahip değillerdi. Kral Süleyman, taş işlemeciliği ve taş yapı inşasında çok ilerlemiş olan Sur uygarlığının kralı Hiram'dan bu mâbedin inşasını üstlenmesini ister. Hiram, Süleyman'ın bu isteğini yerine getirmek için, başlarında Sur'un en büyük duvarcı ustası **Hiram Abif**⁽¹¹⁾ ve beraberinde duvarcı ustalarını mâbedin inşası için gönderir. Mâbedin gi-

rişine, İbranilerin Mısır'dan vad edilmiş topraklara olan yolculuklarında Tanrı'nın onlara gündüzleri Bulut, geceleri ise Alev şeklinde yol göstermesini sembolize etmek amacı ile iki adet sütun inşa edilir.

Süleyman Mâbedi ile aynı plâna uygun olarak inşa edilmiş bulunan Mason Localarının da girişlerinde, üzerlerinde J ve B harflerini taşıyan bu iki sütun yer almaktadır. Sütunların konumları ile ilgili olarak kaynaklar farklılıklar göstermekte olup, bazı obediyanlarda bu sütunlar farklı yönlerde bulunabilmektedir.

Masonlukta geometri ve astronominin önemli rol oynaması dolayısıyla, her iki sütun ve mâbedin konumunun astronomik açıdan önemine değinmekte de büyük fayda vardır. Astronomik açıdan incelendiğinde, mâbedin önünden bakıldığında, B ve J sütunları yaz ve kış gün dönmeleri arasında güneşin hareketinin sınırlarını belirlemektedir. Güneş ışınlarının ekvatora dik olarak geldiği ekinokslarda, güneş bu iki sütunun tam ortasından doğmaktadır. Çeşitli tarihlerde Venüs Gezegeni'nin ışığı Güneşten evvel belirip, iki sütunun arasından mâbedin içerisine de girmek-

(11) Hiram Abif, Sur kralı ile aynı ismi taşıyan, bir taş ustasıdır. Süleyman'ın Mâbedinin baş mimardır. Mâbet inşaatının bitiminde, taş ustalığının sırlarını zorla öğrenmek isteyen üç yardımcısı tarafından sırları vermemesi üzerine öldürülür. Masonluk öğretisinde önemli yer teşkil eder.

tedir. Tekris töreninde, locaya alınan adayın, iki sütun arasında, doğudan Nur verilmesi ile aydınlığa kavuşturulması, Süleyman Mâbedi'nin astronomik konumu ile de uyum içerisinde bulunmaktadır.

Beş Sütun

Süleyman Mâbedi ile ilgili olarak kaynaklar çeşitli farklılıklar göstermekle beraber, ikisi mâbedin girişindeki J ve B sütunları başta olmak üzere beş adet sütunun bulunduğu değerlendirilmektedir. Bu tanımlı takip edersene, locanın içerisinde de beş adet sütun bulunmaktadır. Geometride bir düzlem en az üç nokta ile ifade edilir. Fizikte ise, bir düzlemi dengede tutmak için en az üç dayanığa ihtiyaç vardır. Orta sütunlar olarak da adlandırılan bu üç sütun, Mâbedin temelini oluşturmaktadır. Bu üç sütundan doğudaki sütun **Akıl ve Hikmet**'i simgeler ve Hazreti Süleyman'ı temsil eden Üstadı Muhterem'e aittir. Batıdaki sütun **Kuvvet**'i simgeler ve Sur Kralı Hiram'ı temsil eden I. Nazır'a aittir. Güneydeki sütun **Güzelliği** simgeler ve Mimar Hiram'ı temsil eden II. Nazır'a aittir.

Mason Mâbedi'nin temelini oluşturan **Akıl ve Hikmet, Kuvvet ve Güzelliği** ifade eden bu üç sütunun kökenleri daha eski çağlarda arandığında, bu isimlerin

eski Mısır lisanında dilimize tam olarak çevrilmiş olduğu görülmektedir. Eski Mısır, yıldız mitolojisini yaşadığı sıralarda, bu üç sütundan kuzeydeki sütun **Horus**, ekinokstaki sütun **Shu** ve güneydeki sütun ise **Set**'i sembolize etmekteydi. Eski Mısırın yıldız mitolojisinden güneş mitolojisine geçmesini takiben, güneş tanrısı **Ra**'nın Horus'un yerini almasıyla bu sütunların konumları değişmiş ve Mason Localarında kullanılan şimdiki yönlerini almışlardır. Kuzey önemini yitirip, Güneş'in doğduğu yön olan Doğu ilk sıraya yerleşmiştir. Onu öğle vaktinde en yüksek noktada bulunduğu konumu temsilen Güney ve Güneş'in battığı yön olan Batı izlemektedir. Çıracak masonların harici âlemden masonik yaşantılarına öğle vakti, Güneş en yüksek noktada iken geçmeleri, Çıracakların Nazırı olan II. Nazırın güneyde oturması ve Çıracıklık Derecesinde yapılan çalışmaların öğle vakti başlaması bunun günümüze yansımalarıdır.

Hinduizmde Sütun Sembolizması

Hinduizm inancında da sütun sembolizması önemli yer teşkil etmektedir. Üzerlerinde insan başı motiflerini taşıyan bu sütunlar, localarımızdaki konumlarına paralel olarak doğu, güney ve batı yönlerinde bulunmaktadır. Masonik tanımlarını aynı şekil-

de takip edercesine, Hinduizm'de bu üç sütundan doğudaki "Akıl ve Hikmet", batıdaki "Kuvvet" ve güneydeki ise "Güzellik" adları ile anılmaktadırlar. Benzerlik sadece yön ve isimler ile de sınırlı kalmamaktadır. Doğudaki sütun, **Brahma**⁽¹²⁾'yı, dünyanın yaratıcısını sembolize etmektedir.

Hinduizm'de başrahip doğuda Brahma'yı temsilen yer alır ve oturmuş olduğu platform diğerlerinden daha yüksektedir. Onu batan güneşi sembolize eden tanrı **Vişnu**⁽¹³⁾'yu temsilen batı yönünde yer alan birinci rahip ve güneşin en yüksek noktada bulunduğu konumu sembolize eden tanrı **Şiva**⁽¹⁴⁾'yı temsilen güney yönünde yer alan ikinci rahip takip eder. Birinci ve ikinci rahipler başrahipten aşağıda, ancak yerden yüksekte eşit bir platform üzerinde oturmaktadır. Hindu rahiplerinin oturuş şekillerini takip edercesine, localarımızda, Üstadı Muhterem loca içerisindeki en yüksek plâtförmün üzerinde, I. Nazır ve II. Nazır ise Üstadı Muhterem'den daha aşağıda ancak yerden yükseklikleri birbirine eşit plâtförmolar üzerinde oturılmaktadırlar.

Hinduizm inancına göre, Brahma dünyamızı oluşturmak için Akıl ve Hikmet ile plânlamış, Kuvvet ile gerçekleştirmiş ve insanların faydası ve yararı için onu Güzellik ile düzenlemiştir. Üstadı Muhterem, Çıraklık derecesindeki çalışmayı açarken, doğudaki sütunun ışığını "Akıl ve Hikmet mâbedimizi yapmak için bize yol göstere" diyerek yakmaktadır. Üstadı Muhterem'i takiben I. Nazır'ın, "Kuvvet, onu tamamlasın." ve II. Nazır'ın, "Güzellik, onu süslesin." demesi üzerine çalışmalarımızın başlaması, Hinduizm inancında ifade edilmek istenen tanım ile bire bir âhenk içerisinde.

Üç Sütun ve Güneş Mitolojisi

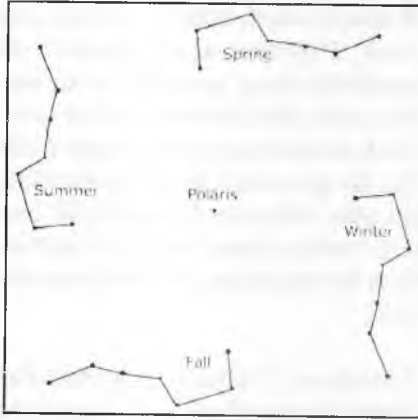
Güneş mitolojisini yaşayan eski Mısır ile Masonluktaki üç sütun sembolizması arasındaki benzerlikler sadece yönleri ile sınırlı kalmamaktadır. Çıraklık Derecesi Çalışma Tablosu üzerinde bu üç sütun değişik başlıklar ile ifade edilmiştir. Çalışma Tablosu üzerinde Doğu yönünde bulunan ve Üstadı Muhterem'e ait olan sütun İyon başlıklı, Batı yönünde

(12) *Brahma, Hinduizm'de yaratıcı tanrı olarak bilinir. Suyun içinde, bir Lotus çiçeğinden kendi kendine doğmuştur. Dünya üzerindeki yaşamın yaratıcısıdır. Aynı zamanda, Hinduizm'deki üçlemenin Vişnu ve Şiva ile beraber bir parçasıdır.*

(13) *Vişnu, Hinduizm'de tanrı, Brahman'ın, bir görünüşü olarak kabul edilir. Koruyucu tanrı olarak da bilinir.*

(14) *Şiva, Hinduizm'de tanrı, Brahman'ın, bir görünüşü olarak kabul edilir. Yok edici tanrı olarak bilinse de olumlu bir güç olarak kabul edilir.*

bulunan ve I. Nazır'a ait olan sütun Dorik başlıklıdır. Güney yönünde bulunan Korent başlıklı sütun ise II. Nazır'a aittir.

İyon, Dorik ve Korent sütun biçimleri, Yunan Mimarisi'nin üç temel düzeni olarak bilinmektedir. Mason Mâbedi'nin temelini oluşturan üç sütunun biçimlerinden ötürü bu isimler ile adlandırılmış olmaları, sütunların başlıklarının asıl anlamlarının kaybolmasına sebep olmuştur. Yunan mimarisinin ürünleri olan bu sütun düzenleri, sembolik açıdan hiçbir anlam taşımadığı için, Masonlukta sadece şekillerinden yola çıkılarak anlamlar yüklenilmeye çalışılmıştır.

İsrail ve Kıbrıs topraklarında yapılan kazılar sonucunda, eski Yunan uygarlığından çok daha eski

tarihlerde yapılmış olan İyon, Dorik ve Korent başlıklı sütunlara rastlanmasıyla, bu sütun düzenlerinin kökeninin eski Yunan uygarlığından daha evveline dayandığı anlaşılmış ve bunu takiben, bulunan sütun tipleri Proto-İyon, Proto-Dorik olarak adlandırılmıştır. Bu sütun tipleri, eski Yunan medeniyeti tarafından doğudan alınmış olup, geçen yıllar zarfında üzerlerindeki semboller belirginliklerini kaybedip yerlerini süsleme amaçlı motiflere bırakmışlardır.

İyon başlığı bilindiği üzere, her iki tarafındaki spiral şeklindeki kıvrımlarıyla, uzaktan bakıldığında koç boynuzunu andırmaktadır.

Proto-İyon başlıklı sütunlar da uzaktan bakıldığında aynı izlenimi vermelerine rağmen, yakından incelendiklerinde her iki tarafta, dışarı doğru kıvrılmış kulakçıkların altında **Lotus**⁽¹⁵⁾ çiçeğinin yaprakları olduğu anlaşılmıştır. Eski Mısır mitolojisiinde Lotus çiçeğinin sembolik açısı

(15) Lotus, Nilüfer cinsinden gelen, sığ sulara yetişen geniş yapraklı birçok bitkiye verilen genel isimdir.

dan önemli bir anlamı vardır. Mavi Lotus çiçeği, geceleri yapraklarını kapayıp suyun içerisine batar ve sabahları suyun içinden çıkıp yapraklarını yeniden açar. Eski Mısırlılar, Mavi Lotus çiçeğinin geceleri ölüp toprağın altına gittiğini ve sabah tekrardan doğup yeryüzüne geldiğini düşünmüşlerdir. Bu özelliğinden dolayı Mavi Lotus çiçeği yeniden doğuşu ve Güneşi sembolize etmektedir. Lotus çiçeği aynı zamanda Yukarı Mısır'ın da sembolü olarak kabul edilmiştir. Yukarı Mısır'ın tanrısının Horus olduğu göz önünde bulundurulduğunda Horus'u da sembolize ettiği anlaşılmaktadır. Doğu yönde bulunan sütunun Eski Mısır mitolojisinde Horus, Güneş tanrısı Ra'yı sembolize ettiğine daha önce değinmiştik. Çıraklık derecesi çalışma tablosu üzerinde de Doğudaki sütunun Proto-İyon başlığı taşıyor olması Masonluk ile Eski Mısır mitolojisi arasındaki ilişkiyi güçlendiren bir önemli unsurdur.

Bununla beraber, Korent başlıklı sütunun üzerindeki motifler Hurma ağacının yapraklarını sembolize etmektedir. Bu yapraklar bereket ve zamanı ifade eder, bu özelliğinden dolayı Hur-

ma ağacına çeşitli inanç sistemlerinde hayat ağacı da denilmektedir. Proto-Dorik başlıklı sütun ise Papirüs'ü ifade eder. Papirüs Eski Mısır inanışında hayatın sembolüdür. Bunun yanı sıra, Papirüs, aşağı Mısır'ın da sembolü olup, aşağı Mısır'ın tanrısı olan Set'i de sembolize eder. Batı sütununun Set sütunu olduğu da göz önünde bulundurulduğunda, sütunun Proto-Dorik başlığa sahip olması aradaki bağlantıyı bir kat daha güçlendirmektedir.

Üç sütun, Yahudi mistizmi **Kabala**⁽¹⁶⁾ öğretisinde de önemli bir semboldür. Kabala sütunlarından sağdaki, şiddet, kuvvet ve adaleti; soldaki sütun, merhamet ve güzelliği; ortadaki sütun ise, dengeyi, aklı ve mantığı sembolize etmektedir. Bu tanım, Masonluk öğretisi ile bire bir örtüşmektedir.

BAĞLANTILI İZLENLER

Eski Mısırlıların dünyayı ve cenneti iki ayrı kare şeklinde ifade ettiğine önceki paragraflarda değinilmişti. Eski Mısırdaki kare şeklinde ifade edilen cenneti köşelerinden dört sütunun taşıdığına inanılmıştır. Bu sütunları Horus'un çocukları **Amseth**⁽¹⁷⁾, **Ha-**

(16) *Kabala*, Hz. Musa'nın yüksek fikirlerini tebliğ ettiği yetmiş kişilik bir grubun kökenini oluşturduğu gizliliğe dayalı bir inanış sistemidir. Yahudi mistizmi olarak da bilinir.

(17) *Amseth*, Horus'un dört çocuğundan biridir. Güney Sütununun koruyucusudur. Cenaze Tanrısı olarak ölünün karaciğerinden sorumludur.

pi⁽¹⁸⁾, **Kabhseñuf**⁽¹⁹⁾ ve **Taumutef**⁽²⁰⁾ gözetmektedir. Daha önce sözü edilen üç tanrı üzerine inşa edilmiş olan Eski Mısır inancı, cennetin dayanağı Horus'un dört çocuğuyla birlikte yedi kişi olarak tamamlanmış olur. Buna paralel olarak, Çıraklık Derecesi'ndeki çalışmanın açılışında Üstadı Muhterem II. Nazıra "Bir Loca nasıl kusursuz sayılır?" sorusunu yöneltmekte ve II. Nazır bu soruya "En az yedi Mason'un hazır bulunmasıyla ..." cevabını vermektedir. Bunun yanı sıra, Üstadı Muhterem I. Nazır'a "Locanın asıl görevlileri kaç kişidir?" sorusunu yöneltmekte ve I. Nazır, kendisine sorulan soruyu, "Üç kişidir, Üstadı Muhterem ve Nazırlar.", olarak cevaplandırmaktadır. Üstadı Muhteremin doğuda, II. Nazır'ın güneyde ve I. Nazır'ın batıda olmak üzere, Eski Mısır tanrıları ile aynı konumlarda olduğu hatırlandığında, bu ikinci

soru ve cevabının en az ilki kadar Eski Mısır inanışlarına paralel bir **çizgi** izlediği görülmektedir.

Astrolojik açıdan değerlendirildiğinde, yedi kişi, Küçük Ayı Yıldız Kümesindeki yedi parlak yıldızı temsil etmektedir. Bu yıldızlar Kuzey kutup yıldızı, **Polaris**⁽²¹⁾, çevresinde dönmekte ve onu gözetmektedirler. Bu aynı zamanda **Swastika**⁽²²⁾ işaretinin de kökenini oluşturmaktadır.

Mayalar da dünyayı bir kare olarak sembolize etmişlerdir. Bu kareyi bir köşesinden sallandırıp, baklava şekline, yani diğer bir deyişle bir ters, bir de düz üçgenin birleşimi olarak ifade etmişlerdir. Bu şekilde sembolize edilen karenin her köşesi astronomik bir yönü ifade etmektedir. Mayalar, bu karenin dört köşesinde bir sütun olduğunu ve bu sütunların kare şeklindeki cen-

(18) *Hapi, Horus'un dört çocuğundan biridir. Babun, köpek maymunu, şeklinde kafası olan bir mumyalanmış insan figürü ile sembolize edilir. Kuzey Sütununun koruyucusudur. Cenaze Tanrısı olarak ölünün akciğerinden sorumludur.*

(19) *Kabhseñuf, Horus'un dört çocuğundan biridir. Şahin başlı bir insan figürü ile sembolize edilir. Batı Sütununun koruyucusudur. Cenaze Tanrısı olarak mumyalanmadan sorumludur.*

(20) *Taumutef, Horus'un dört çocuğundan biridir. Çakal başlı bir insan figürü ile sembolize edilir. Doğu Sütununun koruyucusudur. Cenaze Tanrısı olarak mideden sorumludur.*

(21) *Küçük Ayı Takımyıldızının en parlak yıldızı olan Polaris, Kuzey Kutup Yıldızı olarak da bilinir. Dünyanın eksenini ile aynı doğrultuda olduğundan diğer gök cisimlerinin aksine gün boyunca yer değiştirmez ve hep kuzey yönünde bulunur.*

(22) *Türkçe gamalı haç olarak bilinen Swastika; Hinduizm, Budizm ve pek çok antik uygarlığın inancı sistemlerinde kutsal bir semboldür.*

neti taşıdığına inanmışlardır. Eski Mısır inanışında olduğu gibi, bu dört sütunu koruma görevini, Maya tanrısı **Itzamna**'nın⁽²³⁾ dört oğlu **Bacab**⁽²⁴⁾'lar üstlenmiştir. Tanrı'nın dünyayı yaratmasından hemen sonra Bacab'ları dört kardinal noktaya yerleştirmiş olduğuna inanmışlardır. Bu dört kardeşin adları, **Kan-Bacab**⁽²⁵⁾, **Chac-Bacab**⁽²⁶⁾, **Zac-Bacab**⁽²⁷⁾, **Ec-Bacab**⁽²⁸⁾'dır. Mayalar, Enoş'un mâbedinin kapısının iki yanına yerleştirdiği Pirinç ve Mermer sütunlar gibi, Bacab'ların da dünyanın çehresini değiştiren büyük tufana dayanabilen Maya Tanrıları olduğuna inanmışlardır.

Dört sütun sembolizmasına Hinduizm'de de rastlanmaktadır. Hinduizm dininde, bu dört

sütunu gözetme görevini, isimlerini hayatın önemli öğelerinden alan, **Rouvera**⁽²⁹⁾, **Yama**⁽³⁰⁾, **Indra**⁽³¹⁾, **Varona**⁽³²⁾ üstlenmiştir. Rouvera, varlık tanrısı; Yama, ölüm yargıcı; Indra, cennetin tanrısı ve Varona, suların tanrısı manasına gelmektedir.

Çinlilerin inanç sisteminde de dört sütun sembolizmasının büyük önemi vardır. Çinliler, bölgenin Dört Yüksek Dağı'nı dünyanın dört sütunu olarak görmüşlerdir. Bu dağlar, Tàì Shān, Huà Shān, Héng Shān Nán ve Héng Shān Běi'dir. Çin inanışında bu dört dağ dört üçgen şeklinde sembolize edilmiş olup, her birinin en tepe noktasına bir göz motifi işlenerek dünyanın iyiliğini gözettikleri ifade edilmiştir.

Dağlara verilmiş olan bu isimlerin anlamları da konumları ile bağlantılıdır. **Tàì Shān** dağı, Do-

(23) *Itzamna*, Maya mitolojisinde yaratıcı tanrı olarak bilinmektedir. Güneş tanrısı olarak da bilinir.

(24) *Bacab* kelimesi Maya lisanında Tanrının temsilcisi anlamına gelmektedir. *Itzamna*'nın dört oğlu bu isimle adlandırılır.

(25) *Kan-Bacab*, Maya mitolojisinde *Itzamna*'nın dört oğlundan biridir. Güney sütununun koruyucusudur. Sarı renk ona atfedilmiştir. *Kan* yılının Tanrısıdır.

(26) *Chac-Bacab*, Maya mitolojisinde *Itzamna*'nın dört oğlundan biridir. Doğu sütununun koruyucusudur. Kırmızı renk ona atfedilmiştir. *Muluc* yılının Tanrısıdır.

(27) *Zac-Bacab*, Maya mitolojisinde *Itzamna*'nın dört oğlundan biridir. Kuzey sütununun koruyucusudur. Beyaz renk ona atfedilmiştir. *Ix* yılının Tanrısıdır.

(28) *Ec-Bacab*, Maya mitolojisinde *Itzamna*'nın dört oğlundan biridir. Batı sütununun koruyucusudur. Siyah renk ona atfedilmiştir. *Cauac* yılının Tanrısıdır.

(29) *Rouvera*, Hinduizm'de varlık tanrısı olarak bilinir.

(30) *Yama*, Hinduizm'de ölümler âleminin tanrısı olarak bilinir.

(31) *Indra*, Hinduizm'de hava, savaş tanrısı olarak bilinir. Cennetin hâkimidir.

(32) *Varona*, Hinduizm'de gök yüzü, yağmur ve suların tanrısı olarak bilinir. Kanun ve yer altı dünyasının hâkimidir.

ğu yönünü temsil eder, kelime olarak barış, huzur, yeniden doğuş, doğum, güneş anlamlarına gelir. **Huà Shān** dağı, Batı yönünü temsil eder, kelime anlamı olarak görkemli dağ anlamını taşır. Çağlar boyu Çin okullarına ev sahipliği etmesiyle eğitilmek, yontulmak anlamlarını da almıştır. **Héng Shān Běi** dağı, Kuzey yönünü temsil eder, kelime anlamı olarak dengeyi ifade eder. **Héng Shān Nán** dağı, Güney yönünü temsil eder ve kelime anlamı olarak kalıcılığı, kuvveti ifade eder.

Sonuç

Günümüz dinlerinde de dört sütun, dört koruyucu sembol olarak kullanılmaktadır. Değindiğimiz inanış sistemleri içerisinde sütuna yüklenmiş olan birbirine paralel anlamlar, bu kavramın tek bir merkezden dağılmış olduğu izlenimini vermektedir. Dünyanın her yerinde kullanılmış ve halen kullanılmakta olduğu da göz önünde bulundurulduğunda, sütun ve taşıdığı anlamların evrensel kavramlar olduğu anlaşılmaktadır.

Masonluk, sütun sembolü ve üzerine yüklenen anlamları en sade ve esas şekli ile kapsamıştır. Biliyoruz ki, "Masonluk Mâbedi, Doğudan Batıya uzanır, Güneyden Kuzeye yayılır" ve boyutları sonsuz, diğer bir deyişle "evrensel"dir.

KAYNAKLAR

- 1) S. Erman, *"Tekrisin Anlamı"*, Mimar Sinan Yayınları, No. 16, 2003.
- 2) T. Ayan, *"Çırak El Kitabı"*, 1991.
- 3) C. Knight, B. Lomas, *"The Book of Hiram"*, Barnes & Noble Books, 2005.
- 4) A. Churchward, *"The Arcana of Freemasonry: A History of Masonic Signs and Symbols"*, Weiser Books, 1915.
- 5) A. G. Mackey, *"Mackey's National Freemason Vol. III (October 1873 - September 1874)"*, Kessinger Publishing, 2003.
- 6) S. B. Segall, *"Understanding the Exodus and Other Mysteries of Jewish History"*, Etz Haim Press, 2003.

- 7) G. Oliver, *"Signs & Symbols Illustrated and Explained in a Course of Twelve Lectured on Freemasonry"*, Bros. Cox and Wyman, 1857.
- 8) *Küre Muhterem Locasının Eğitim ve Kültür Çalışmaları*, Ekim (2000)
- 9) A. Churchward, *"Signs & Symbols of Primordial Man"*, 2nd Edition, (1912)
- 10) J. Churchward, *"The Sacred Symbols of Mu"*, (1933)
- 11) *"Çıraklık Derecesi Ritüeli"*, (2004)
- 12) *Grand Lodge of British Columbia and Yukon*, Freemasonry.bcy.ca.
- 13) *"Sacred Mountains of China"*, Wikipedia.
- 14) *"The Evolution of Iron Age Proto-Aeolic Pillar Capitals in the Ancient Near East from Egyptian Lotus-Papyrus Pillar Exemplars"*, Walter Reinhold Warttig Mattfeld y de la Torre, M.A. Ed., Bibleorigins.net, (2004)
- 15) D. Landa, W. Gates, *"Yucatan before and after the conquest: with Other Related Documents, Maps and Illustrations"*, Courier Dover Publications, (1978)
- 16) K. Taube, *"Aztec and Maya Myths"*, University of Texas, (1993)

SOKRATES (MÖ 469 - 399)

Cemil DÖNMEZ

"Kendini bil!"

SOCRATES (B.C.E 469-399)

A philosopher of Athens generally regarded as one of the wisest people of all times. His teachers were not known but he seems to have been acquainted with doctrines of Parmenides, Heraclites and Anaxagoras. Socrates himself left no writings, and his most famous Student Plato, and from the memoirs of Xenophon. Socrates is described as having neglected his own affairs, instead spending his time discussing virtue, justice, and piety wherever his fellow citizens congregated, seeking wisdom about right conduct so that he might guide the moral and intellectual life of Athens. Using a method now known as the Socratic dialogue, or dialectic, he drew forth knowledge from his students by pursuing a series of questions and examining the implications of their answers. Socrates equated virtue with the knowledge of one's true self, holding that no one knowingly does wrong. He looked upon the soul as the seat of both awaking consciousness and moral character, and the universe to be purposively mind-ordered. His criticism of the Sophist and of Athenian political

and religious institutions gained him many enemies, and his position was burlesqued by Aristophanes. In 399 B.C. Socrates was tried for corrupting the morals of Athenian youth and for propagating religious heresies; it is now believed that his arrest stemmed in particular from his influence on Alcibiades and Critias, who was convicted and, resisting all efforts to save his life, willingly drank the cup of poison hemlock given to him. The trial and death of Socrates are explained in details by Apology, Crito and Phaedo.

GİRİŞ

İnsanlık tarihinin sayfaları, maalesef, kendi yaşadıkları dönemlerde, düşüncelerini anlayamayan kişilerce öldürülmüş, düşündükleri için cezalandırılmış, sürgüne gönderilmiş, derisi yüzülmüş birçok değerli düşünürle dolu. Bizlere, günümüzün insanlarına ise, sadece insanlık yararına attıkları bu dev adımlar sayesinde ölümün ötesine geçen bu değerli insanları saygı ile anarak, o değerli düşüncelerinin üzerine bilim ve insanlık adına yeni şeyler ilâve edebilmenin gayreti içerisinde çalışmak kalıyor. Bu çalışmada, sizlere biraz önce açıklamaya çalıştığım düşünürlerin en önemlilerinden biri olan, felsefenin babası, yüce insan Sokrates'ten, onun davranış ve düşünceleri ile bu düşüncelerin masonik uyumundan bahsetmeye çalışacağım.

Sokrates'ten önceki filozofların hepsi de Doğanın bütününe açıklamak için evrensel ilkeler arama eğilimindeydiler. Güney İtalya'da Elea Okulu ve Ksenophales, İnsan her şeyin öncüsüdür görüşünü savunan Protagoras, Hippias, Gorgias ile ortaya çıkan sofizm, gerçeklik yok, gerçeklikler var diyerek pozitivizm ile göreceliğin öncüleri, İyonya fizikçileri, Varlık-Oluş ikiliği ve diyalektik düşüncenin ilk örneği sayılan Herakleitos'u da içine alan ve Sokrates ile devam eden Arkaik felsefe... MÖ 750 dolaylarında Anadolu'da yerleşmiş olan İyonlar, Yunan dünyasının kültür öncüleriydiler. Daha sonra onların yerini Sicilya ve Güney İtalya'daki Yunan kolonileri aldı. Onların gerilemesi ile birlikte 5. yüzyılda Atina Yunan dünyasının kültür merkezi oldu.

HAYATI

Atina'da doğdu. Erdem ve yücelikler içinde bir ömür sürdükten sonra, Yunan mitlerine ve çok tanrılı anlayışa karşı geldiği, gençleri tek tanrı inancına ve yüksek ahlâka davet ettiği için M.Ö 399 yılında kendisine verilen cezaya rıza gösterip baldıran zehirini içerek Atina'da öldü.

Babasının bir taşçı ustası olduğu söylenir. Benim yorumum ise, spekülâtif anlamda tam da babasının izinden gittiği doğrultuda. Dostu da, düşmanı da çoktu. Onu bir damla suda boğmak isteyenler de vardı. Onun için ölüme gidecekler de. Çok tanrı fikrini savunmadığı, putları yıktığı, bilgin geçinenlerin cehaletini ortaya koyduğu, Atinalıların dinlerinin yanlışlığını gösterdiği, gençleri akıl yolu ile tek tanrı inancına çağırdığı için devrinin bütün din adamları ve bilgin geçinenler onu sevmezdi. Kendinden önceki düşünürlerin aksine onun konusu **insan**'dı; ahlâklı, erdemli, iyi insan. Masonların hakikati ararken ulaşmaya çalıştığı **Kâmil İnsan**. Onun "**kendini bil**" sözü, nura kavuşmak için tefekkür hücrelerinde bekleyen mason adayının okuduğu **V.İ.T.R.İ.O.L** ile ne kadar da benzeşiyor.

Eğitimini Atina'nın ileri gelen kişilerinden aldı. Meselâ ünlü Damon'dan musiki dersi aldı. Theodor'dan geometri öğrendi. Çağının en önemli felsefecisi Anaxagoras'ın derslerini takip etti. Sokrates, Anaxagoras'ın "*Anlıktan tüm doğal yasa ve düzenin nedeni*" olarak söz ettiği pasajda, beklenmedik bir aydınlanma buldu. Anlığın evrende nasıl çalıştığını, tüm şeyleri nasıl en iyiye doğru düzenlediğini açıklayacağı umudu ile onu incelemeye girişti. Sokrates'in başlangıçta yoğunlaştığı Doğal felsefeyi bırakıp, ahlâk felsefesine geçişi, ünlü Delf bilicisi olayına bağlı gibi gözükür. Sokrates'in bir candan arkadaşı, biliciye Sokrates'ten daha bilgili yaşayan bir insan olup olmadığını sormuş ve hayır yanıtını almıştır. Bu Sokrates'i düşünmeye götürdü. Tanrının onun kendi bilgisizliğini kabul ettiği için en bilge insan olduğu vargısına ulaştı. Sonra görevini, kalıcı gerçeği, gerçek bilgeliği arama ve onu dinleyecek her insandan yardım alma olarak düşünmeye başladı.

Onu dinleyen insanlar onunla sohbete başladığında, yaşamlarının her açıdan derinlemesine incelendiğine şahit oluyorlardı. Sokrates'in bu alışkanlığını sürdürürken, iklimden ve kent plânlamasından da yardım gördüğü söylenebilir. Atina yılın altı ayı sıcaktı; dolayısıyla insanlarla, ev ortamı dışında, resmi bir tanıştırma olmaksızın sohbetler yapabilme olanağı fazlaydı. Kuzey bölgelerinde, loş, duman altı kulübelerin balçıkla sıvanmış duvarları arasına sıkışıp kalan etkinlikler için, burada cömert Atina semalarından başka bir şeye gereksinim duyulmuyordu. Agora' da, Boyalı Avlu' da ya da Zeus Eloterios avlusun-

da, sütunlar arasında gezinmek ve akşama doğru, öğle vaktinin hay-huyundan da gecenin huzursuzluğundan da uzak o özel saatlerde, yabancılarla konuşmak adettendi. Kent büyük olduğu için çok da şenlikliydi. Atina' da ve Atina Limanında yaklaşık 240.000 kişi yaşıyordu. Kentin bir ucundan öteki ucuna, yani Pire'den Ege kapısına yürümek bir saatten fazla zaman almıyordu. Burada yaşayanlar, tıpkı bir okuldaki öğrenciler ya da bir düğündeki davetliler gibi kendilerini birbirlerine çok yakın hissediyorlardı. Yani, sokağın ortasında yabancılarla sohbet başlayanlar yalnızca deliler ve ayyaşlar değildi. Eğer var olan düzeni sorgulamaktan kaçınıyorsak, bunun nedeni, içinde yaşadığımız kentin iklimi ve büyüklüğü bir yana toplum tarafından kabul gören her şeyin doğru olduğunu düşünmemizdir aslında. Çıplak ayaklı filozof ise, toplum tarafından benimsenen her şeyin anlamlı olup olmadığına ilişkin bir sürü soru soruyordu.

AHLÂK FELSEFESİ VE TEMEL İLKELERİ

Sokrates'in felsefedeki ve felsefe tarihindeki önemi, onun bilinçli ve ahlâki kişiliğin bulunduğu yer olarak ruh kavramını bulmuş olmasından kaynaklanır. Masonluğun üç büyük sembolik nuru sayılan Kutsal Kitaplar, üzerindeki madde ve mana ilişkisini sembolize eden Gönnye ve Pergel... Sokrates, felsefenin merkezine insanı geçiren, insanın kendisiyle, evrenle ve toplumla olan ilişkisinin ne olduğunu ve ne olması gerektiğini araştıran, insan yaşamının kişisel, toplumsal ve ahlâki boyutunu ön plâna çıkarmıştır. Sokrates, insanlara özsel bileşenlerinin ruh olduğunu, onların ruhlarına özen göstermeleri gerektiğini anlatmaya çalışmış, bu düşüncesini ifade etmek, onu eylemleriyle somutlaştırmak için de, yaz kış çıplak ayakla ve ince bir entariyle dolaşmıştır. Kısaca, Sokrates, Masonlukta tefekkür hücrelerinde yazdığımız vasiyetnamedeki; insanın, kendine, ailesine ve topluma karşı olan görevleri nelerdir sorularının yanıtlarını incelemiş ömrünce...

Sokrates, insanların yüzlerini ve fiziki yapılarını değiştiremeyeceklerini, fakat ruhlarını ve karakterlerini değiştirip geliştirebileceklerini belirtmiştir. Sokrates, felsefesinde her şeyden önce, insanın doğası, ihtiyaçları, amaçları ve değerleri üzerinde durmuş, neyin onu tamamlayacağını araştırmıştır. O, aynı çerçeve içinde, dilin doğasıyla ilgilenmiş ve düşünme, anlam, mantık ve tanım konusunu ele almıştır. Yaşadığı dönemde yoğun bir kavram kargaşasının hüküm sürdüğünü, bunun ahlâk alanını da kapsadığını düşünen Sokrates, bilgeliğin,

adaletin, cesaretin, vb anlamının ne olduğu bilinmedikçe, bilgece, adil ya da cesurca eylemlerden söz edilemeyeceğini iddia etmiştir. Sokrates'e göre aynı sözcükleri ya da kavramları kullanan insanlar, bu sözcük ya da kavramlarla farklı şeyleri kastediyorlarsa eğer; bu, insanların anlaştıklarını sanarak anlaşılmadan konuştukları anlamına gelir ve sonuç, kargaşadan başka hiçbir şey olmaz. Kargaşa, Sokra-

tes'e göre, hem entelektüel ve hem de ahlâki yönden olur. Ona göre, entelektüel olarak sözcük ve kavramları, sizin kullandığınız anlamdan farklı bir anlamda kullanan biriyle tartışarak, bir kavga dışında, hiçbir yere varamazsınız ve ahlâki olarak da, söz konusu sözcükler ahlâki fikirlere karşılık geldiği zaman, sonuç bir anarşiden başka bir şey olmaz. Sokrates işte bu kargaşayı sona erdirmek, insanlara ahlâki gelişmelerinde yol göstermek için, bir tartışma ve öğretim yöntemiyle, bir tanım yöntemi geliştirmiş ve tartışmalarıyla, evrensel değerlerin özünü ve gerçek anlamını ortaya koymaya çalışmıştır.

Sık sık belirttiğim gibi, Sokrates İyonya filozofları tarzında bir doğa araştırmacısı değildir. Onun ana ilgi ve kaygılarının ahlâk ve insanla ilgili sorunlar etrafında döndüğü bilinmektedir. Bununla birlikte Sokrates'in İyonya Okulunun çalışmalarından haberdar olmaması düşünülemez. Plâton, Sokrates'in ölümünden önce, öğrencileri ile ölüm, ölümden sonra insanı bekleyen kader, ruhun ölümsüzlüğü üzerine konuşmalarını anlatan ve son derece ağır bir dinsel atmosfer taşıyan ünlü diyalogu Phaidon'da Sokrates'in doğa araştırmaları alanındaki ilginç bir yaklaşımından söz eder. Öncelikle Sokrates'in, ancak daha önemlisi burada Sokrates'i konuşturan Plâton'un, kendisinin doğa araştırmaları alanındaki temel görüşünü, daha genel olarak tüm Atina okulunun evrene genel yaklaşımını yansıtmaması bakımından bu pasaj daha önce eğitimi sırasında sözünü ettiğim Anaxagoras'tan bulunduğu aydınlanmadır ve son derece önemlidir.

Sokrates ahlâkının altı temel ilkesi vardır. Onun yüce kişiliğine yansıttığı bu ilkeler;

- Kendimizi bilmek ve ölçülü davranabilmek sureti ile elde edebileceğimiz **FAZİLET**
- İrademizi fazilete bağlamaktan, ayırmaktan doğan **CESARET**
- Hislerimizle irademizin bağlanmasından ve birbirine uymasından doğan **TAHAMMÜL**
- İnsanlara karşı ilişkilerdeki davranışlar **ADALET**
- Tanrı ile birleşen irade yani **İMAN**
- Tanrısal emirlerden oluşan kanunlara **İTAAT**

şeklinde sıralanabilir. Masonik temel erdemlere baktığımızda, İtidal, Cesaret, Basiret ve Adalet ile neredeyse bire bir örtüşüyor. İman ve ibadetin bileşkesi olarak basiret tanımlanabilir. Bu esaslara göre mutluluk, gerçek erdeme bağlanmakta ve ödev ise, iyiyi işlemektedir.

Sokrates'in, Lakhes ile cesaret ve metanet ile ilgili diyalogunda Lakhes, cesareti bir çeşit ruh metinliği şeklinde tarif eder. Sokrates uzun süren soru cevap şeklindeki bu diyalogun sonunda cesaretin bir çeşit bilgi olduğunu akılla birleşmesinin gerektiğini söyler. Düşüncesizce atılğanlığın ya da korkusuzluğun asla cesaret olamayacağını ispatlar. Diyalogda hem çelişkileri gösterir, hem de öğretir. Diyalektik düşüncenin gereği gibi görüş ve karşı görüşü ortaya koyar. Bir sentez yaratır. Tartışma ya da münazara yolu ile akıl yürütme sanatının en iyi örneklerinden biri olarak diyalog devam eder:

"Fazilet dediğimiz şeyi oluşturan daha başka parçaların da bulunduğunu unutmadın değil mi? O parçaların neler olduğunda, bakalım, birleşiyor muyuz? Bence o parçalar arasında isteklerimize karşı koyabilmek vardır."

Nefsimize hâkim olabilmek. Pek Muhterem Tamer Ayan K.'in deyiimi ile "nefsi nefis etmek."

Diyalog devam ediyor:

"Şimdi gelelim nelerden korkulup nelerden korkulmayacağına. Bir inceleyelim de, bunlardan, senin anladığın başka, bizimki başka olmasın..., biz diyoruz ki korkulacak şeyler korku verenler, korkulmayacak şeyler de vermeyenlerdir. Ama korku verenler ne geçmişteki kötülüklerdir, ne de şimdikiler. Ancak beklenen kötülükler korku verir. Çünkü korku gele-

cek bir kötülüğü beklemektir. Korkulmayacak da yine gelecekte, ama birer kötülük sayılmayacak yahut iyilik denecek şeylerdir."

Diyerek devam eder:

"Demek ki cesaret yalnız nelerden korkulup nelerden korkulmayacağını bilgisi değildir. Çünkü yalnız gelecekteki iyilik ve kötülükleri değil, şimdiki, geçmişteki, kısacası öteki bilgiler gibi geniş anlamı ile bütün iyilikleri ve bütün kötülükleri kavrır."

"Bütün iyilikleri de, bütün kötülükleri de nasıl geldikleri, gelecekleri yahut gelmiş oldukları ile birlikte iyice bilen bir adamda faziletin bütünü vardır demez misin?"

Diyerek, fazilet ve bilginin gerçekten idrak ile bilme olduğu sonucuna varır.

Sokrates'in benimsediği kurama göre, ruhta, bütün insanlar için geçerli olan "ortak doğrular" saklıdır. Yapılacak iş bu doğruları bulundukları yerden yüzeye çıkarmak "bilinir duruma getirmek"tir; işte bilginin oluşması da budur. Bu tür bilgiyi sağlayan bilimsel çalışmanın amacı duyumla kazanılan tek tek tasarımlar elde etmek değil, kavramlar oluşturmaktır. Kavramın belirlenmesi de sınırlarının saptanmasına, kesin tanımın ortaya konmasına bağlıdır. Kavram nesnenin özünü bilmeyi sağlar, bu nedenle bütün olması gerekir. Çünkü kısmi, bütüne bağlıdır, bunun karşısını savunmak yanıldır. Sokrates' in bilgiyi kazanmada uyguladığı yöntem tümevarım denmektedir. Bu yöntemle sağlanan bilginin ereği insan yaşamına anlam ve içerik kazandırmak, onu düzene sokmaktır. Bu düzen ahlâkın çatısını oluşturur. Bu konu felsefesinin modeli bölümünde daha detaylı olarak işlenecektir.

Ahlâkın temeli bilgiyle özdeş olan erdemdir. Ancak bu bilgi özel çıkar sağlamak için kullanılan araç değil, kişiyi mutluluğa götüren kesin ve doğru bilgidir. İnsanı doğru davranmaya, doğru eyleme ulaştıran bu bilginin başka bir özelliği de "iyi" oluşudur. Sokrates' in öğretisine göre iyi, güzel, erdem, yiğitlik, ölçülülük, yücelik, yardım, doğruluk gibi değerler, bilgiyle bağlantılıdır, bilgi dışında bir değer varlığı söz konusu değildir. İyi kişisel mutluluğun temeli, ruhsal sağlığın kaynağı, davranışların ölçüsüdür.

Sokrates'in düşüncelerini yönlendiren, onu bilgi, erdem, doğru ve iyi kavramlarının içeriğini açıklayarak eyleme geçirten bir güç vardır. **Daimonion** adını verdiği bu gücün ne olduğunu, kesinlikle bilme olanağı yoktur. Ancak bütün yargılarında, davranışlarında ona danıştığını, onun onayını almadan işe girişmediğini açıkladığına göre, bu güç onun özünde ruhsal bir ilkedir, derin bir sezgidir. Kimi yorumculara göre ahlâk, tanrısal esin, derin içgüdü diye nitelenen bu güç, onun akılla bağlılığının da temel koşulu niteliğindedir. Çünkü bu güç onu, bütün davranış ve eylemlerinde, aklın ışığında yürüme gereğinde bırakmakta, her türlü akıl dışı Gizemcilik' ten uzak tutmaktadır. Sokrates'in, "Atina gençliğini geleneksel inançlara karşı, yeni tanrılar ortaya atarak, azdıran" kişi diye suçlanmasına yol açan nedenlerden biri de budur.

Sokrates, çağdaşları ve özellikle gençlik üzerinde büyük etki göstermişti. Bunun başlıca nedeni, düşüncelerine uygun olarak tam bir bilge hayatı sürmesi; «hakikati» aramaktan başka bir tutkuya kapılmamış olmasıydı. Düşüncesi ile davranışları arasında sağlam bir uyuma ve bütünlük bulunması da, Sokrates'i, günümüzün düşüncesine ve felsefesine yaklaştıran çok önemli bir özelliktir. Filozof, içinde yaşadığı toplumun inançlarını, törelerini, peşin hükümlerini, sahte yanlarını derinlemesine eleştirip ortaya koyduğu ve akıldan başka bir yol gösterici tanımadığı için ölüme mahkûm edilmişti. Sokrates, hapishaneden kaçmayı kendine yediremediğinden ve kanunlara saygısından ölümü kabul etti. Sokrates, iyiyi ve doğruyu arayarak, insanoğlunun yaşantısını daha mutlu kılmaya çalışan gerçek filozof tipinin temsilcisi olduğunu hayatı ve ölümüyle apaçık şekilde gösteren ilk düşünürdür.

I. Nazır Kardeşimizin sözlerini hatırlayalım. *"İyi, doğruyu ve güzeli arayarak amacımıza ulaşabileceğimize inanıyoruz."*

TANRI ANLAYIŞI

Sokrates, bu âlemden insanları yöneten iki kanunun varlığına inanmaktadır. Biri: Devlet kanunları, diğeri Tanrısal kanunlar. İkincisi, gizli ve aşikâr her hareket ve faaliyeti izler: *"Her şeyi gören göz"*... Birincisi, bilinen kötülüklerin gene insanlar tarafından cezalanmasını emreder. Bunlar, ne kadar hatalı olsalar da, onlara saygı duymamak ve itaat etmemek de o kadar hatalıdır. Oysaki en soylu kanunlar, Tanrısal olanlardır. Bunlar, hem doğaldır; hem de akılsaldır, hem de aklın kendisidir. Ve Tanrı, bunları her şeyden önce kurmuştur.

Sokrates bir gün Hippias'a soruyor:

"Yazılmamış olan kanunları biliyor musun?"

Evet, tüm ülkelerde birbirine benzeyen ve konuları da özdeş olanlarını tanıyorum.

Bunları insanların oluşturduğunu söyleyebilir misin?"

Bu nasıl mümkün olabilir ki, insanların tümünü bir araya getirmek olanaksızdır. Ve hepsi aynı dili konuşmazlar.

Şu halde senin düşüncene göre, bunları kim yapmış olabilir?"

Bana öyle geliyor ki, bu düşünceyi, insanlara tanrılar ilham etmiştir. Zira tüm insanlarda ilk kanun, tanrılara saygı duymak"

dır.

Şu halde yazılmamış kanunlar, bütün bir karaktere sahiptir; Tanrısaldır; onun yaptırımı da Tanrısaldır. Gerçekten tanrılar tarafından konulan kanunlara saldıranlar, insanların hafifletmesine olanak bulunmayan cezalara çarpılırlar. Oysaki insel kanunları çiğneyenler saklanmak suretiyle çoğu kez cezadan kaçır ve kurtulurlar. Sokrat bu suretle sofistlerin doğal ve olumlu kanunlar arasına koydukları farkı açık ve akılsal bir surette tesis eder. Ve onlar, kanunları yıkmaktan başka bir amaç gözetmedikleri halde, Sokrat, yazılı kanunları da Tanrısal kanunlardan çıkarmak suretiyle yüceltir ve güçlendirir. Çünkü ona göre, sonradan konmuş olan kanunlar, Tanrısal kanunlardan çıkar; onlar da evrensel zekâdan bir parça olan özel zekânın, yani toplumun bir eseridir.

Her şeyde esasın Tanrı sevgisi olduğunu bilen insan, bu ahlâkın amacına ulaşmış olur. Şu halde, erdemin bir esası da ibadettir. Tanrıyı düşünmek, yüce iyiliği düşündürmektir. En yüce iyilik, ibadetten önce gelen vatanın kanunlarına saygı duymak ve itaat etmektir.

AKIL

Akıl, bizi serveti ve tanrının süreksiz lûtfunu anlatan dışsal çıkarlar ve fırsatları hor görmeye yöneltmiştir. Akıl, mutluluğu, adi hazları terk etmeyi içeren kutsal bir sevinç gibi kabul etmemizi sağlar. Buradan, mutluluğun, kendisine inananları hiç aldatmadığı ve mutlu bir yaşama ulaşmak için biricik aracının gene bir bilimden ibaret olan erdem olduğu sonucu ortaya çıkar. Erdem, hayrın hem nedeni, hem de

genel bilimidir. Diğer erdemler ise, her biri bir başka cins iynin kısmi bilgisini kapsayan yargısı içindedir. Böylece, ılımlılıkla gerçek iynin bilinmesi, haz adı verilen sahte iyiye karşı gelmiş olur. Görünüştteki (zahirî) şerleri doğru takdir etmekten korkmamak gerektir. Hastalık ve ölüm gibi kaçınılması gereken gerçek şerler de bu türden olanlardır. Nihayet, *"Adalet demek, gerek tanrı ve gerek insanlar tarafından kurulan kanunların yasakladığı ya da izin verdiği şeyleri bilmek demektir"*.

Eğer mutlulukla erdem birbirine karışıyor, bu itibarla da hiç kimse isteyerek kötülük yapmıyorsa, bunun nedeni, tanrısal güçte aranmalıdır. Yani, Sokrat' a göre, iynin kaynağı sofistlerde olduğu gibi, uylasımli, keyifsel ve bireysel tutkular değil, akıldır. Görülüyor ki, Sokrates da ahlâk, amacı iyi ve iyilik olan bir düşüncedir. Nasıl kendi kişisel ilişkilerimizde akla uygun olanı uygun olmayana yeğ tutarsak, öylece de, iyiyi kötüye yeğ tutabilmeliyiz. Yani, düşüncelerimizle eylemlerimiz yekdiğerine uygun olmalıdır. Burada amaç, genel iynin, özel iyiden üstün olduğunu kabul etmekten ibarettir. Bir insan, hiç bir zaman bile bile kötülük yapmaz. Şer, iynin algılanmamasından (idrak edememekten) doğar. Yani kötülük, daha iyiyi düşünememekten doğar. Esasen hiç kimse isteyerek kötülük yapamaz. Zira bu suretle kötülük yapan kimse, iyiliği bilmiyor demektir. Yani, iyiliği bilen kötülüğü yapamaz. Aynı zamanda, herkes kendi iyiliğini ister. Eylemlerimizin ahlâksal başlangıcı budur. Bu nedenden kendimizi en çok memnun edecek ve kendimize en yararlı olan iyilikleri tercih ederiz. Bizim için iyi olan şey ise herkes için de iyidir. Çünkü iynin en büyük özelliği, bulaşmak ve kaplamaktır.

FELSEFESİNİN MODELİ

Sokrates, doğa ve eşyayı tetkik etmiş, bunların insanı hakikate götüremeyeceğine inandığı için insana yönelmiştir. Onun için en önemli ölçü, insanın kendini bilmesidir. Sokrates bilgiye giden yolda birbirine geçen iki yöntem kullanır. İlki alay (**ironie**), ikincisi doğurtma (**maieutike**) yöntemleri.

Konuşmaya başlarken Sokrates, hep kendisinin bir şey bilmediğini söyler. Karşısındaki de, tersine, hep bilgisine pek güvenmektedir, ama ileri sürdüğü de hep pek derme çatma şeylerdir. İşte Sokrates'in ünlü **ironie**'si (alayı) bu karşıtlık içinde belirir. Bundan sonra da Sokrates, konuştuğu kimsede doğruyu meydana çıkarmaya girişir; onun

deyişyle: Ruhta uyku halinde bulunan düşünceleri "doğurtmaya" uğraşır. Bu sanatına da, annesinin ebeliğine bir anıştırma olarak, **maieutike** (doğum yardımcılığı, ebelik) adını veriyor. Bu tekniğin temelinde, disiplinli, sıkı bir düşünme ile "doğru"nun bulunabileceğine bir inanma gizlidir; ruhta saklı doğrular var; bunlar herkes için ortak olan doğrulardır; bunlar, sorup soruşturma ile üzerlerinde durup düşünme ile yukarıya çıkarılabilir, bilinir bir hale getirilebilirler. Sokrates'e göre, bilimsel çalışmanın amacı, duyularla edinilen tek tek algılar değil, kavramdır. Onun için, Sokrates hep, kavramın belirlenmesi, sınırının çizilip gösterilmesi olan tanıma varmaya çalışır.

SOKRATES'İN SAVUNMASI

MÖ 400/399 yılında Sokrates yeniden kurulan demokrasinin önderleri tarafından mahkemeye verildi. Anitus, politikacı Meletus'u suçlamayı sürdürmesi için kışkırttı. Kral Arton'un mahkemesi önündeki savca şöyle kayıtlıdır: *"Pitus yöresinden Miletus oğlu Meletus, Alopekae yöresinden Sofroniskus oğlu Sokrates'i, andı üzerine, şu konuda suçlar. Sokrates, devletin tapındığı tanrılara tapınmamakla ve yeni ve tanıdık olmayan dinsel kılğılar getirmekle suçludur ve dahası, gençleri yozlaştırmaktadır. Savcının istemi ölüm cezasıdır."* Sokrates, belki de düşüncesi nedeniyle ölüme giden ilk düşünce suçlularından biriydi.

Yazık. Maalesef cehalet ve taassup, kin ve bilgelik ihtirası, kirli politika yine galip gelmiş.

Sokrates *"Ey Atinalılar, Beni suçlayanların üzerinizde nasıl izlenim bıraktıklarını bilmiyorum. O denli kandırıcıydı ki sözleri, kendi payıma ben onları dinlerken az kalsın unutuyordum kim olduğumu."* diye başlayan savunmasını yaparken de, özgür faaliyetleri sırasında yaptığı sert ve kaba, halkın anlayabileceği örnek ve karşılaştırmalarla dolu, hatta alaycı ve şakacı konuşmasını bırakmamış, bu tehlikeli

zamanlarda bile çocukluğundan beri içinde duyduğu Tanrısal sesin telkinlerini yinelemekten çekinmemiştir. Ona, zamanın âdetine göre, kendi cezasını yine kendisinin saptaması önerildiği zaman, Sokrat: *"Benim lâıyk olduğum şey mi? Fakat bu, bir ödölden başka bir şey olamaz. Size iyilik yapan ve sizin mutluluğunuzu sağlamaya çalışmak için bir konuta ihtiyacı olan bu yoksul adamın lâıyk olduğu şey, sadece bir ödöldür. Ben ölünceye dek, Prytane'de devlet hesabına beslenmemi isterim!"*. Bu vakur anlatım karşısında şaşırın ve kızan hâkimler küçük bir çoğunlukla onu ölüme mahkûm ettiler. Fakat onun ölümden de korkusu yoktu. Nitekim mahkemede:

"Eğer siz bana, araştırmalarımın ve felsefe yapmaktan vazgeçmek koşulu ile Anytus'un düşüncelerine katılmayacağız, seni beraat ettireceğiz, fakat bu koşulun aksini yaparsan öldüreceğiz, demiş olsaydınız, size tereddüt etmeksizin derdim ki: Ey Atinalılar, sizi seviyor, size karşı saygı duyuyorum. Bende bir tek nefes kalıncaya dek ve bir tek nefes alacak gücüm bulundukça felsefe yapmaktan vazgeçmeyeceğim. Size daima iyilikler ve öğütler vermek için gelecek, her gün kullandığım dille, dostum, sen Atinalısın; sen kudret ve ünde en büyük bir şehirdensin... Oysaki sen, sadece servetler edinmekten, onur ve itibar kazanmaktan başka bir şey düşünmüyorsun! Ruhun gerçeklik ve güzelliği hakkında ise, ne saygı duyuyor, ne de ufacık endişe hissediyorsun... İşte ben yoluma çıkan genç, ihtiyar yurttaş ve yabancı olan her insanla ve özellikle sizlerle böyle konuşacağım! Zira ey Atinalılar, siz beni pek derinden üzüyorsunuz... Anytus' ün sizden istediklerini ister yapınız, ister yapmayınız... Beni ister salıveriniz, ister tutuklayınız. Bin kez ölmek zorunda olsam da tuttuğum yolu hiç bir zaman değiştirmeyeceğim!".

Ölümü pahasına da olsa, ser verip, sır vermeyen, haksızlığa boyun eğmeyen üstadımı hatırladım.

ÖLÜMÜ

Gözünüzün önüne, bir idam mahkûmunun son saatini getirin. Şışman oldukça çirkin ve biraz sonra ölecek olan adamın yanında dostları toplanmış onun son sözlerini dinliyorlar. Dostların her biri çok değerli ve beyin kapasiteleri çok yüksekti. Biraz sonra şışman adamı kaybedecekleri için ağlayanlar görölüyor aralarında. İdam mahkûmu ise hiç oralı değil, Dünyanın yuvarlak olduğunu anlatıyor yakınlarına. İn-

sanların bu yuvarlak dünyanın uzay boşluğunda durabilmesi için hava gibi bir desteğe ihtiyacı olduğunu sandıklarını söylüyor, oysa diyor, hiçbir şey taşıyor dünyayı; diğer gök cisimleriyle çekme ve itme gücü sayesinde boşlukta durabiliyor yani yirmi birinci yüzyıl biliminin bize öğrettiği şeyleri, günümüzden 2500 yıl önce akıl yürüterek buluyor. İdam mahkûmunun adı: Sokrates...

Cellât zehiri bir kapta eziyor ve içtikten sonra yürümesini söylüyor, ne zaman ayakları ağırlaşırsa o zaman yatağa uzanacak ve ölümü bekleyecek. Ama o bu sınırlı zamanı, dünya ve insan hakkında düşünmekle ve çevresindekilerin zihnini aydınlatan sorular sormak ile geçiriyor. Zehir ezen adam Sokrates'in dostlarından Kriton'a idam mahkûmunun fazla konuşmaması gerektiğini, çünkü çok fazla konuşulduğunda beden sıcaklığının arttığını, bu ısının zehiri bozacağını ve artan heyecan yüzünden zehiri bir kaç kez içirmek zorunda kalacağını söylüyor.

Ama Sokrates aldırıyor bu uyarıya *"Onu boş ver"* diyor *"bırak kendi işinin sorumluluğunu üstlensin; gerekirse iki ya da üç kez zehir vermeye hazır olsun"*. Çevresindekilerin ağlaması üzerine Sokrates üzülmemelerini söylüyor. Çünkü o ölüme sevinçle gitmektedir. (Mevlâna'da aynı şeyi söylememiş miydi?) İkili bir sevinçtir bu. Hem bedeninin ağırlığından kurtulup salt düşünce haline geleceğinden, hem de ölümden sonra yaşayacağını bildiğinden. Birinci durum için şöyle diyor:

"Beden beslenme arzusuyla bizleri sürekli yoruyor; üstelik hastalandığı durumda gerçeklik arayışımızdan bütünüyle uzaklaşacağız. Tutkuları, istekleri, korkuları, arzuları ile sürekli zihinlerimizi meşgul eder ve düşünce eylemini bizim için tümüyle olanaksızlaştırır. Beden ve istekleri, çatışmaların, savaşların ve ayrılmaların tek nedenidir; çünkü tüm savaşlar para kazanma uğruna çıkar ve bizlerde bu uğurda zorlanarak geçiririz hayatlarımızı. Ona hizmet eden köleler oluruz.

Hakikate ulaşmak istiyorsak bedenin tutsaklığından kurtulmalı ve olguları sadece ruhun gözüyle görmeliyiz, **Gönül Gözü** ile.

Bu yüzden bilgeliği yaşarken değil, öldükten sonra öğreneceğiz gibi geliyor."

Gerçek felsefeciler ölümün izinden gidenler diyerek, ölümü ruhun özgür kalması için bir kurtuluş olarak gören Sokrates'e itirazlar da gelir. Derler ki;

"İnsanlar, ruhun bedeni terk ettikten sonra hiç bir yerde var olamayacağından, insanın öldüğü an, ruhunun da yok olup gitmesinden, bedeni terk ettikten sonra boşluğa bir nefes ya da duman gibi uçup gitmesinden korkarlar, bir insan öldükten sonra ruhunun var olmayı sürdüreceğini, belli bir düşünme yetisi ve gücü olacağını iddia etmek için pek çok tasvire ve akıl yürütmeye ihtiyacımız var".

Ölüme yaklaşan ve ayakları ağırlaşmaya başlayan Sokrates bu haklı soruyu cevaplamaya girişiyor. Diyor ki:

"Bu sorunun cevabını bulmak istiyorsan, soruyu hayvanlar, bitkiler kısacası doğmuş olduğu söylenen bütün canlılar için irdelemelisin. Tümünün karşıtları durumunda, sadece karşıtlarından doğmuş ya da yaratılmış olup olmadıklarını inceleyelim".

Sonra dünyada karşıt olan her şeyin birbirinden doğduğunu anlatmaya girişiyor. Güzel çirkinin, haklı haksızın, büyük küçüğün, zayıf güçlünün, yavaş hızlının, kötü iyinin, azalış artışın karşıtıdır diyerek bunlar arasındaki ilişkiyi irdeliyor. Geçirdikleri dönüşümü anlatmak için bir kelime bulunmasa bile, gerçekte her birinden ötekine bir ya-

ratma sürecinin olması gerektiğini anlatıyor. Sonra Kebes'e dönüp soruyor:

"Deney, karşıtların birbirinden doğduklarını, oluş'un birinden ötekine geçtiğini bir zorunluluk olarak göstermiyor mu? Şüphesiz gösteriyor.

Uyanıklığın karşıtı uyku olduğu gibi hayatın da karşıtı yok mudur?

Elbette vardır.

Öyleyse, bu karşıt nedir?

Ölüm.

Hayat ile ölüm, birbirinin karşıtı iseler o halde birbirlerinden doğuyorlar; iki oldukları için de aralarında çifte doğuş vardır.

Şüphesiz.

Öyleyse, demin sözünü ettiğim bu iki karşıt çiftten birini, kendisini, çifte doğuşunu sana ben anlatacağım. Ötekinden sen bana söz edersin. O halde birinin uyku, ötekinin uyanıklık olduğunu, uykudan uyanıklığın, uyanıklıktan da uykunun doğduğunu; doğuşlardan birinin uyumak, ötekinin uyanmakla sonuna varıldığını hatırlatırım. Bunu yeter derecede açık buluyor musun?

Evet, açık buluyorum.

Hayatla ölüm hakkında da böyle olup olmadığını şimdi sen bize söyle. Hayatı ölümün karşıtı olarak kabul ediyor musun?

Ediyorum.

Ya birinin ötekinden doğduğunu?

Evet, onu da.

O halde, hayattan ne doğuyor?

Ölüm.

Ya ölümden?

Hayat. Bunu itiraf etmem gerekiyor.

Kebes, demek oluyor ki, canlı varlıklar ve bütün canlı şeyler, ölmüş şeylerden geliyor.

Görünüşte öyle.

O halde, ruhlarımız ölümden sonra yaşıyorlar."

Bu diyalogda da, Altar'ın önündeki siyah beyaz yer döşemesi ve ruhun ölmezliği karşımıza çıkıyor: ruh, beden, can.

Öğrencisi Plâtonun sözleri ilginç:

"Ruh, kendisini, ne işitme, ne görme duyusu, ne acı, ne haz hiçbir şey bulandırmadığı zaman daha iyi düşünür. Böylece kendi içine çekilerek teni uzaklaştırır ve onunla her türlü ilişkiyi elden geldiğince keserek hakikati kavramaya çalışır."

O halleri yaşamaya çalışmak tasavvufta **Vecd** diye tanımlanır.

Şimdi bizlere dönelim. Öğle vaktinde gölgelerin yok olduğu ortamdaki çalışmamıza. Üstadı Muhteremin sözlerini hatırlayalım.

"Ara sıra günlük yaşamın kaygılarından uzaklaşıp tefekküre dalmalı ve vicdanımızın sesini dinlemeliyiz. Ancak böyle zamanlarda iyilik ve güzelliğin kaynağını görebileceğimiz geniş ufuklar gözlerimizin önünde açılır. Düşüncelerimiz Evrenin Ulu Mimarı adını verdiğimiz Ulu Yaradana doğru yükselmeye başlar. Dileyelim ki bu yükselmeye el birliği ile yapacağımız çalışmalar bize yeni güçler bağışlasın."

Yorum sizlerin sevgili kardeşlerim.

Şiirsel anlatımla Sokrates'in ölümüne gidişi ise şöyle;

Ölüm Risalesi

Engin sakın berrak bir denize

Uçsuz bir kumsaldan ağır ağır

Nasıl yürürse insan

Sokrates'de öyle yürüdü ölümüne.

Tilmizleri (talebeleri) ağlaırken

O vasiyet ediyordu

Asklepyos'a bir horoz borçluyuz

Unutmayınız.

Ne tuhafsız dostlar

Güçsüz kadınlar gibi ağlaşmak niye

Yükselmek varken ölümsüzlüğe

İnancına sahip olmak

İnsan olmanın şartı

Kölelikler içinde en olunmaz kölelik

Hayatın ölümcül yanına
Takılıp kalmak değil mi?
İlkin ayaklarında duydu Sokrates
Zehrin soğukluğunu

Ve yavaş yavaş ölüm
Yükseldi göğsüne çenesine
Dudaklarında donan son bir tebessümle
Bir işaret taşı da böylece
Sokrates dikmiş oldu ölüme

Erdem Beyazıt

ESERLERİ VE SONRASI

Sokrates'in en önemli ve en büyük eseri, kendi yaşadığı hayat ve bugünlere taşınan düşünceleridir.

"Çalışmalarımızı kuşaktan kuşağa aktarırsak, sonuç alınacağı kuşkusuzdur."

Sokrates yazılı eser bırakmamıştır. Talebelerinden Plâton'un, **Sokrates'in Savunması** adıyla kaleme aldığı **Diyaloglar**, o dönemin en önemli yazılı kaynağıdır.

- Sokrates'in Savunması
- Söylev Sanatı İçin Gorgias
- Erdem Üstüne Menon
- Dil Üstüne Kratylos
- Şiir Üstüne Ion
- Kazanç Üstüne Hipparkhos
- Ödev Üstüne Kriton
- Bilgelik Üstüne Kharmides
- Cesaret Üstüne Lakhes
- Dostluk Üstüne Lysis
- Sofistler Üstüne Protagoras
- Bilgi Üstüne Theaitetos

Sokrates'in izleyicilerine kısaca bakarsak; Kynikler, Sokrates'in erdem kavramı üzerinde durdular. Erdemin her şeyden daha üstün ve değerli olduğunu savundular. Dünya nimetlerinden uzak çile çekerek yaşamayı seçtiler. Kyrene Okulu: Onlar Sokrates'in sözünü ettiği mutluluğu "tat almada", "haz almada" buldular. İki seçenekten günümüz insanların hangisine yöneleceğini tahmin etmek hiç de zor görünmüyor. Bu iki felsefe okulu karşıtlıklarına rağmen, kişinin mutluluğunu amaç görmeleri bakımından bir noktada birleşiyorlardı.

SONUÇ

Sonuç olarak, döneminde, yüreğindeki erdemleri hayatına uygulayarak ve insanları eğiterek bir önlüksüz mason gibi yaşadı. Düşüncelelerinden ölümü pahasına bile olsa ödün vermeden inançla, cesaretle ve şerefle bir önlüksüz mason gibi öldü. "Yakmak veya ısıtmak, söndürmek veya temizlemek, yok olmak veya ölümün ötesine geçmek... Bunlar arasında size bir seçme olanağı veriyoruz. Hangisini isterseniz onu elde edersiniz. "Benliğinizi yüceltin!" O, 25 yüzyıl önceki düşünce ve davranışlarıyla bugünlere bıraktığı eser sayesinde ölümün ötesine geçmeyi seçti.

KAYNAKLAR

1. HKMBL Derece Ritüelleri
2. Diyaloglar 1 (Plâton)
3. Diyaloglar 2 (Plâton)
4. Antikçağ Düşüncesinde Tanrı ve Varlık Sorunu (Yusuf Ziya İnan)
5. www.Felsefeekibi.com
6. www.Dusunurler.html
7. İyonya Fizyologları mı, Atina Filozofları mı? Makale (Ahmet Arslan)
8. Bilgi Felsefesi (Bahriye Üçok)
9. Ölüm Risalesi (Erdem Beyazıt)
10. Filozoflar Ansiklopedisi (Cemil Sena)
11. Felsefe El Kitabı (S.Hilav)
12. Çeviriler (H.Vehbi Eralp)

LOCALARDAN HABERLER

Localarda Yapılan Konuşmalar

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
<u>İSTANBUL</u>			
İDEAL	Selim Tankut	Anderson Anayasası'nda Masonik Davranış Biçimleri	06.11.2006
KÜLTÜR	Sabri Şekerkıran	Demircilik ve Simyacılığın Ezoterik Yolculuğu	22.09.2006
	Suat Arıkan	Fikri ALTAN K.'in Yaşamı	20.10.2006
ÜLKÜ	Murat Bilgili	Yabancılaşma ve Masonluk	05.10.2006
KARDEŞLİK	U. Timurkan, E. İnal, Ö. Dilber, A. Çakmut	Atatürk ve Kurtuluş Savaşına Hazırlık	09.11.2006
HÜRRİYET	Hayati Mitrani	İnançsızlıklar: Ateizm, Agnostizizm, Nihilizm	26.09.2006
SEVGİ	Somay Baykan	Günümüzde Değişen Değer İlkeleri	16.10.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Saygun Gürpınar	Atatürk'ün Liderlik ve Yönetim Yaklaşımı	30.10.2006
ATLAS	Yusuf Dülger	Hakikate Götürebilecek En Geçerli Yol	11.10.2006
MÜSAVAT	Erol Güler	Kara Güneş	29.09.2006
	Ali Çelikkol	Hermes, Hermetik Öğreti ve Geleneklerimizdeki Rolü	13.10.2006
LİBERTAS	Emre Albek	Tefekkür İçin Pasajlar (Müzik ile Beraber)	04.10.2006
HAKİKAT	Andon Parizyanos	Küreselleşme ve Masonluk	18.10.2006
AHENK	İlker İnal	Türk Marşı	20.09.2006
	Serdar Sarıçiftçi (Johannes Kepler Avusturya Muh. L.sı)	İstiklâl ve Güneş Enerjisi	04.10.2006
FAZİLET	Aras Şenvar	Kalfa Derecesini Anlamak	03.10.2006
	Yüksel Önür	Siyah ve Beyaz	03.10.2006
	Remzi Sanver	Geleneksel Masonluk Üzerine	17.10.2006
ERENLER	Ersin Alok	Kara, Karadeniz	29.09.2006
DELTA	Vedat Başaran	Mutfak Kültürünün Sosyal İnsan Üzerindeki Etkileri	02.10.2006
	Ahmet Kurtaran	Tekris ve Ezoterik Yorumu	16.10.2006
	Celil Layiktez	Atatürk Dönemi Masonluk	30.10.2006
SADIK DOSTLAR	K. Eyüpgiller	Aydın Bir Osmanlı Kadını "Adile Sultan"	12.10.2006
ÜLKE	Hasan Ataşoğlu	Da Vinci Şifresi, Templier Şövalyeleri ve Rosslyn Şapel	12.09.2006
	Remzi Sanver	Geleneksel Masonluk Üzerine	26.09.2006
	Bingür Sönmez	Tıbbın Arkasındaki Savaş Teknolojisi	10.10.2006
HUMANİTAS	Ümit İriş	Dil ve Sembolizm	19.09.2006
	Mehmet Fuat Akev	Ritüel ve Ritler	03.10.2006
	Mehmet Âkif Akev	Sufilerin Sesi ile Sufizm (Müzik Eşliğinde)	17.10.2006
	Hayim Vali	Vücudun Haykırıları Ruhun Yazgısıdır	31.10.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
HULÜS	Lefter Karakaş	Çalışmalara Başlarken	11.10.2006
DEVRİM	Salih Evcilerli	Masonluğun Yönetimi	13.09.2006
	N. Kubanç, E. Bilgin, H. Gümüştekin, R. Heper	Ömer Hayyam	27.09.2006
	U. Mercankaya, B. Alkin L. Eralp, B. Dülge	Yunus Emre	11.10.2006
SEVENLER	Ahmet Ziyal	M. ve Tolerans	20.10.2006
HİSAR	Murat Bilgili	Yabancılaşma ve Masonluk	17.10.2006
ÜÇGEN	Cevad Güner	Hasenat Konusunda Bir Söyleşi	29.09.2006
ÜÇİŞİK	Nurhan Artel	Taksimden Çıksak Yola, Ver Elini Nur-u Ziya	18.09.2006
	Naif Timur	Dinlerde Adalet Kavramı ve İnsan Hakları	02.10.2006
	Haluk Erdoğan	İletişim ve Masonluk	16.10.2006
	Cengiz Tekin	Akıl ve Hikmet	30.10.2006
GÜN	Cahit Üren	Tolerans ve Hoşgörü	19.10.2006
ÖZLEM	Asım Ak'ın	Masonluk ve Masonculuk	09.10.2006
İREM	Erdinç Sağlam	Etkili Baba, Çocuk Eğitimi ve İletişim	06.10.2006
EVREN	Aslan Yahni	Kutsal Kitaplar	28.09.2006
	İsak Bahar	30 Yılda Süzdüklerim	12.10.2006
PİRAMİT	Kemal Sağun	Her K. Hakkını Aldı mı?	20.10.2006
NİLÜFER	Oktay Gözü	Hiram Efsaneleri	14.09.2006
	Bülent Çakıroğlu	Atatürk Sofrası - Kardeş Sofrası	26.09.2006
	Y. Kutlu Payaslıoğlu	Atatürk ve Türk Musikisi	10.10.2006
SEMBOL	Asım Ak'ın	Masonluk ve Masonculuk	09.10.2006
GÜVEN	İsmail Örengil	Neyimiz Sır, Hangimiz Ketum?	19.10.2006
MEŞALE	Osman Balcıgil	Piri Reis Haritası Üzerine Bir Çalışma ve Piri Reisin M.'ik Yorumu	20.09.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ANADOLU	Kemal Görkey	Değişim Dünyasının Değişmeyen İhtiyacı: MASONLUK	26.09.2006
	A. Kurtaran, C. Bilen, K. Sanlı, A. Giray, T. Zaman	İnsanlık Yarınlarında Buluşabilir mi?	10.10.2006
SEZGİ	Selim Eke	Niçin Buradayız	03.10.2006
	Uğurcan Akyüz	Masonik Etiket	17.10.2006
	Emin İzgi	Akıl, Hırs ve Masonluk	31.10.2006
AKIL VE HİKMET	İlker İnal	Sevimli Yanlışlıklar	26.10.2006
BOĞAZİÇİ	Murat Bakış	1717'den Bir Su Ezgisi, Water Music; G.F.HÄNDEL	20.09.2006
	Muharrem Akın	M.'lukta Sır Saklama	18.10.2006
YEDİTEPE	İlker İnal	İlker İnal'ın Seçtikleri	21.09.2006
GÖNYE	Fadıl Altop	Masonik Disiplin	16.10.2006
GÜZEL İSTANBUL	Murat Bilgen	Süleyman Mabedi	15.09.2006
	E. Tınay, O. Okay, M. Çetinkol, C. Or, S. Ozan, Ü. Gürtuna	Masonluğun Yazılı Olan ve Olmayan Kuralları	29.09.2006
	Fadıl Altop	Felsefe ve Şiir	13.10.2006
	Yener Güreş	Dünden Bugüne Cumhuriyet	27.10.2006
	Şinasi Afacan	Aynadaki Suret	27.10.2006
SADAKAT	Oğuz Atilla	Tarih Boyunca Altı Köşeli Yıldız	26.09.2006
	Gürkan Aktoluğ	Masonik Etiket	10.10.2006
MARMARA	Yurdakul Alpay	Atatürk ve Aydınlanma	30.10.2006
DOSTLUK	Ahmet Örs	Masonluk Düşmanlığı	16.10.2006
	Mehmet Karaarslan	Evrin Teorisi ve Masonluk	30.10.2006
GELİŞİM	Ergün Celep	L.'mızın Temel Taşı Muh. H. Galib DOLUN K.'mizden Anılar	19.09.2006
	Ülkü Baydar	Neden Buradayız	03.10.2006
	H. Kerim Sucu	Pisagor Bardağı	17.10.2006
	Hasan Ataşoğlu, Ahmet Hikmet Turan	Da Vinci Şifresi, Templier Şövalyeleri ve Rosslyn Şapel	31.10.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ONUR	Kaan Köksoy	Çırak Derecesi Ritüeli	03.10.2006
	Yunus �nus	Ezoterizm Tarihinden Sayfalar (Mitraizm)	17.10.2006
	İbrahim Korar	Bir �n. �s. Muh.	31.10.2006
UMUT	Asım Ak'ın	Masonluk ve Masonculuk	09.10.2006
YAKACIK	Tuncer Ak�it	Kabala ve Efsanesi	11.10.2006
KADIKÖY	Kâmil Aksoy	Voltaire KardeŐimiz	25.09.2006
	Hasan Kalafat	Adam Olmak, Mason Olmak	09.10.2006
GEOMETRİ	Orhan Okay	Tarihten Bir Yaprak; Güneş Muh. L.	27.09.2006
	U. Tuzlacı, T. �zbabacan, M. İ�iz, O. PiŐirici	Ritler	11.10.2006
DOĞU	Osman Bayıksel	İletişim	26.09.2006
UFUK	Ahmet Turat	Sayıların Dili	12.10.2006
DORUK	OĞuz Yılmaz	Masonik Etiket	19.09.2006
	Remzi Sanver	21. Asırda Ezoterizm	03.10.2006
	Cent Karacaoğlu	Spekülatif H�r Masonluğun Babası John Theophilus Desaguliers K.	17.10.2006
	Serhat Sayın	Sembolizm ve Evrenin Ulu Mimarı Kavramı	31.10.2006
GRANİT	Ahmet Kalın	M.'ik Sohbet	16.10.2006
TESVİYE	Ömer Hülagü	Masonik Etiket	14.09.2006
	Cevad G�rer	İp Sembolizması	28.09.2006
ATAYOLU	İlker İnal	Mason ve Nitelikleri	09.10.2006
ALTAR	Metin Ayıcıl, Mecit Geboloğlu, Ufuk Genç	Masonik Sembolizma	12.09.2006
	Y. Buzcu, S. B�y�kbaŐaran, N. �ztaŐ, M. Üstün, E. Giritli, A. TapŐın	Atatürk Devrimleri	10.10.2006
NAR	Nejat G�len	65 Olayları	16.10.2006
	E. Tınay, O. Okay, M. �etinkol, C. Or, S. Ozan, �. Gürtuna, O. Marinov	Masonluğun Yazılı Olan ve Olmayan Kuralları	30.10.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
YÜCEL	Ç. K.'ler	Tekrise Kıyafeten Hazırlanmak ve Çıracak Selamı	19.10.2006
GÜZELLİK	Tuay Tüfenk	Hür M.'nun Eskimeyen Yüzü	05.10.2006
KÜRE	Cankut Özkorkut	Hakikat Yolunda Beden ve Ruh	25.09.2006
ÇEKİÇ	Yaşar Onay	Masonik Öyküler ve Yorumları	19.09.2006
KOZA	Cem Heper	Evrenimiz İçin, Ülkemiz İçin, Kendim İçin	28.09.2006
	Ahmet Memeşa	Ham Taş	12.10.2006
TAŞOCAĞI	Murat Bilgen	Süleyman Mabedi	27.09.2006
MİMAR HİRAM	N. Kemâl Sönmez	Ortak Değerlerimiz	04.10.2006
	Bülent Gürser	Ruhun Ölmezliği	18.10.2006
ANIT	Altuğ Acuner	Sayı Sembolizması	02.10.2006
	Cem Akıncıtürk	Küba Bağımsızlık Tarihi ve Masonik Hareketin Bu Oluşuma Etkisi	16.10.2006
KÖRFEZ	Atila Turunç	Sevgi	21.09.2006
ZEYTİNDALI	G. Yüksel, Y. Doğan, N. Tenekeci, İ. Tınay	Dinlemek, Düşünmek, Söylemek	27.10.2006
IRMAK	İbrahim Erentay	Doğuma Kadar	03.10.2006
SEBAT	Korkut Keskiner	Olası Dünya Devleti ve M.'luk	25.09.2006
	Halik Gökalt	Masonluğun Genel İlkeleri	10.10.2006
SEVGİ YOLU	Asım Ak'ın	Masonluk ve Masonculuk	09.10.2006
RÖNESANS	Ahmet Erman	Dante'nin İlahi Komedyasının Ezoterik Yorumu	10.10.2006
VEFA	M. Salafur, M. Ünal, M. Oyvay, C. Erpolat, T. Şikoğlu	Görev Anlayışı ve Çalışma	08.09.2006
	M. Duygan, A. Taşdelen, C. Özyıldırım, S. Özkök, Y. Uzel	Fikri ve Bedeni Çalışma Yönünden Önlük	22.09.2006
	Arif Davran	M.'ik Masal	06.10.2006
	Rint Akyüz	Göksel Kehanetler	20.10.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
SUR	Remzi Sanver	Ezoterizm Üzerine Düşünceler	21.09.2006
	Arif Akgün	Sembollerimizin Kökeni	05.10.2006
	İlker İnal	Sevimli Yanlışlıklar	19.10.2006
AYDINLANMA	Melih Sisa	Katedral Ustaları	27.09.2006
AKASYA	Behçet Kurtoğlu	İki Bin Yıl Öncesinden Bugüne Ölü Deniz Yazmaları	28.09.2006
	Ersin Alok	Anadolu, Tanrıların Dünyası	12.10.2006
	Atilla Büyüktuncay	Atatürk Devrimlerinin Süreci	26.10.2006
SÖZ	Hakan Yılmaz, Hakan Erkiner, Uğur Haklar	Neden Birlikte Yontuyoruz?	19.09.2006
	A. Ümit İriş	Dil ve Sembolizması	03.10.2006
CUMHURİYET YILDIZI	Ahmet Kalın	Masonluk Üzerine Sohbet	27.09.2006
	Sunel Diren	Kuruluş	11.10.2006
İSTANBUL	Kerem Alkin	21.yy'da Küresel Dengeler ve Türkiye'nin Konumu	22.09.2006
ZAFER	Zeki Monkul	Masonik Etiket-Devam	05.10.2006
	Doğan Süer	Tapınak Şövalyeleri, Papa ve Taş	19.10.2006
BİLGE	Remzi Sanver	Ritüellerimiz	11.10.2006
KALKEDON	Yunus Borhan	Doğudan Gelen Işık	11.09.2006
	Deniz Şen	Globalizasyon ve Masonluk	25.09.2006
	Bora Büken	Bir Üs. Gözü ile Kalfa Derecesi Ritüeli	25.09.2006
	Cemil Dönmez	Gönül Gözü	09.10.2006
VATAN	Ziya İmer, Abdullah Nakipoğlu, Özcan Alper	Evrenin Yaradılışı	13.09.2006
	İdris Özeren, Ahmet Buldam, Noyan Güven	Anderson Yasaları	27.09.2006
ERMAN	Hasan Ataşoğlu	Da Vinci Şifresi, Templier Şövalyeleri ve Rosslyn Şapel	04.10.2006

LOKASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
LOTUS	İlker İnal	Masonluk ve Nitelikleri	18.10.2006
KOŐUYOLU	Soner Akyol	Kalfa Sembolizması	19.09.2006
	Osman Bayıksel	Selâm	03.10.2006
	Şinasi Karaali	Masonik Etik ve Düşüncede Mutasyon	17.10.2006
	Kerem Alkin	21.inci YY.da Değişen Dengeler	31.10.2006
KRİSTAL	Oleg Marinov	Mason Olmak	26.09.2006
VİTRİOL	İbrahim Malkoç	Sanat İşlemi	26.09.2006
	Emre Burçkin	Batılılaőma Süreci ve Avrupa Birliği Beklentileri	10.10.2006
KUVVET	Vitali Saporta	Adalet	12.10.2006
	Tayfun Tür	Sanat	26.10.2006
İLERİ	İlker İnal	Sevimli Yanlışlıklar	18.09.2006
	E. Tınay, O. Okay, M. Çetinkol, C. Or, S. Ozan, Ü. Gürtuna	Masonluğun Yazılı Olan ve Olmayan Kuralları	02.10.2006
	Kerem Doksat	İnsanın Var Oluőuna, Notür, Nurtür ve Kùltür Açıısından Masonik Bir Bakış	16.10.2006
	Erdoğan Ersever, Edip Saner	Hamtaő - Küptaő	30.10.2006
ATAÇAĞ	Can Kapyalı	Masonluğun Kökenleri Varlığının Sosyal ve Evrensel Nedenleri	04.10.2006
	A. İsmail Özçelik	Nefret, Hırs ve İntikam	18.10.2006
TOPRAK	Sunay Akın	Kitaplı Dünya	17.10.2006
	Reha şahin	Aday Seçimi - Tahkikat - Rehberlik	31.10.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ANKARA			
UYANIŞ	Avarkan Atasoy	Aydınlanma Felsefesi ve Cumhuriyetimiz	17.11.2006
DOĞUŞ	Sedat Tenik	Doğuş'umuzdan Bugüne	26.09.2006
YÜKSELİŞ	Erdem Yormuk	Narsizm ve Masonluk	02.11.2006
İNANIŞ	Cemil Tezcaner	Masonik Esintiler	25.09.2006
BİLGİ	Ediz Kuntasal	Türk ve İslam Aleminde M.'luğa Benzeyen Kurumlar	20.09.2006
BARİŞ	Şinasi Şansal	Masonik Naoygation	16.10.2006
DİKMEN	Cahit Geveci	Sır Yolculuğu	05.10.2006
YILDIZ	Mehmet İzgi	Güncel Sorunlarımızı İlgilendiren Yayınlar	14.09.2006
	Mehmet Ayan	Enerji Sorunlarımız	28.09.2006
	Ender Arkun	Aydınlanma	12.10.2006
ARAYIŞ	Mustafa Şişman	Tahkikatın Önemi	07.11.2006
ÜÇGÜL	Tayfun Kalkan	"Küreselleşme"	13.09.2006
AHİLER	Tevfik Küçükpınar	Zekânın Etkinlik Alanları	28.09.2006
ÇAĞ	Tankut Ünal	Atalarımız Duvar Ustaları	02.10.2006
GÖNÜL MİMARLARI	Erdal Gülcüler	Kardeşlik Sevgisi	03.10.2006
	Seyhun Tunaşar	Türkiye Ulusal Büyük Locasının Problemleri ve Sıkıntılı Yılları	17.10.2006
EŞİTLİK	Atilla Kazancı	Ley Hakları	10.10.2006
ANKARA	Asım Akin	Masonluk ve Masonculuk	15.09.2006
	Osman Alişiroğlu	M.'luğun Temel İlkeleri	29.09.2006
İLKE	Gökhan Erzurumluoğlu,		
	Onur A.	"e Devlet"	08.09.2006
	Nadir Elibol	Keltler - Galatlar	22.09.2006
	Engin Olgun	Pisagor ve Öğretisi	13.10.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
ATANUR	Okan Işın	Nur ve Ziya Sembolizması	30.10.2006
ERDEM	Mehmet Başçavuşoğlu	Masonluk ve Ahlâk	03.10.2006
	Ozan Sağdıç	Kuvay-ı Milliyyeden Cumhuriyet'e	31.10.2006
DENGE	Volkan Baltacı	İnsanlığı Nasıl Bir Gelecek Bekliyor - Server Tanilli	26.09.2006
	Kubilay Varlı	Bir İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı - İlber Ortaylı	10.10.2006
DOĞAN GÜNEŞ	Okan Işın	İsim Seçme Sanatı	25.09.2006
	Ali Akaner	Güzellik	09.10.2006
TOLERANS	Altay Birand	Kaybolanı Aramak	27.09.2006
ÜÇNUR	Hakkı Büyükçivitçioğlu	Teolojik Süreçte Sevginin Evrimi	25.09.2006
BAŞKENT	Kemal Göl	Tedavi ve Şifa	02.10.2006
	Altan Ersin, Erdoğan Ok	Masonluğun Asal Erdemleri	
		İtaat, Sadakat, Ketumiyet	16.10.2006
	Oktay Solak	Ayna'dan Yansıyanlar	30.10.2006
GÖKKUŞAĞI	Okan Işın	İçsel Gelişmenin Aracı, Bireysel, Masonik Felsefe	06.10.2006
EKİN	Bora Farsak	Kalp Sağlığı	17.10.2006
	Haluk Ar	Masonluğun Genetik Mirasında Uzakdoğu Kodları	31.10.2006
PERGEL	Ahmet Sönmez	Yeni Dünya Düzeni ve M.'luk	19.09.2006
	Atilla Kurtay	Çağdaş Felsefe ve M.'luk	03.10.2006
	Burçak Çubukçu	Ham Taşın Evrimi	17.10.2006
UYUM	M. Emin Bora, Mete Özdem	"Doğal Hayatı Koruma, Av ve Yaban Hayatı"	14.09.2006
	Tümer Uraz, Süphan Gaffor	Özgür Düşünce ve Vicdan Hürriyeti	28.09.2006
AND	Yavuz Ercan	Atatürk, Cumhuriyet, Laiklik, Bağımsızlık	18.10.2006
PUSULA	Alptekin Küçükçelen	Çırac K.'lere Mektuplar	18.10.2006
ODAK	Bülent Arpacioğlu	Yemin	19.10.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
DEFNE	Sezai Yılmaz	Tekris Ritüelinin Satır Araları	04.10.2006
	Haluk Safi	Kalite, Başarılı Kardeşliğin Anahtarıdır	18.10.2006
BİLİM	Ahmet Özkalkan	Felsefede Değişim - Modernizm ve Postmodernizm	11.10.2006
ÖZGÜRLÜK	Adnan Erbaş	Aykırı Bir Yaşantı: Modigliani	26.09.2006
	Remzi Buharalı	Türk Beşleri	10.10.2006
MOZAİK	Erdoğan Noyan	Geçmiş ve Gelecek Arasındaki Fark	13.10.2006
ÇAĞRI	Hakan Yavuz	Bilginin Evrimi ve M.'lukta Bilginin Yeri	26.09.2006
	Metin Heper	Türkiye'de Devlet Geleneği	10.10.2006
HİTİT GÜNEŞİ	Okan Işın	İsim Seçme Sanatı	25.09.2006
TANYILDIZI	Ersan Öztuna	Bir Pyhsagoras Denemeleri	09.10.2006
SİMURG	A. Şükrü Taner	Royal Society	20.09.2006
	Selçuk Önalp	Mabet ve Loca	04.10.2006
	Belgin Erkan	Tahkikatın Önemi ve Tahkikat Üstadının Görevi	18.10.2006
AYDINLIK	Kaya Saltık, Sinan Vargı	"M.'luğu Ortaya Çıkaran Tarihsel Nedenler"	13.09.2006
KAYNAK	Ahmet Sürmeli	Mozart K.'in Türk Temalı Eserleri Üzerine	27.09.2006
	İstemi Baykal	Mimar Gözüyle I. D. Çalışma Tablosu	11.10.2006
ÖNDER	Namık Doğancıoğlu	Kendini Müşahade, Kader-Kaza	14.09.2006
	Ahmet Dağlı	II D.'nin Tarih İçindeki Yolculuğundan Bir Derleme	28.09.2006
	Belgin Erkan	Tahkikatın Önemi ve Tahkikat Üstadının Görevi	12.10.2006
YÖNTEM	Ceyhan Güner	M.'luğun Örgütsel Yapısı	21.09.2006
	Tuncay Kesim	M.'ik Eğitimin Tanımı, Amacı, İlke ve Yöntemleri	05.10.2006
	Güner Gücük	Laiklik ve Türkiye	02.10.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İZMİR			
İZMİR	Aktan Temiz	M.'lukta Kişi Özgürlüğü ve Ahlakî Sorumluluk	21.09.2006
NUR	Ünal Caba	Görev Bilinci ve Sorumluluk	10.10.2006
PROMETHEE	Rıfat Doğan	İktidar	04.10.2006
GÖNÜL	Yüksel Kazmirci	Niçin Nasibimiz Kadar Alırız?	28.09.2006
	Sümer Deniz	Masonik Hayatta Hoşgörü ve Sevgi	12.10.2006
	Fahir Sağ, Bekir Girgin, Murat Sezer	Gönül Muh. L.'sında Geçmişten Günümüze	26.10.2006
İRFAN	Taner Toparlak	İnsanlık Mabedi İçin Ne Yapıyoruz?	16.10.2006
ÜMİT	Erkan İmrek	İnsan Sevgisi	26.09.2006
	Yüksel Kazmirci	Anılar	10.10.2006
	Remzi Sanver	"Ümit ya da Neden (Halâ) Buradayım"	10.10.2006
EPHESUS	Cengiz Özarı	Sevgi Faktörü	09.10.2006
EYLEM	Korkut Keskiner	Olası Dünya Devleti ve M.'luk	25.09.2006
	Şadan Gökova	Mitolojide M.'ik İzler	09.10.2006
	Yılmaz Karakoyunlu	Atatürk 125 Yaşında	30.10.2006
MANİSA	Nadir Kızılgüneşler	M.'lukta Yemin	04.10.2006
	Aziz Kerim Türkoğlu	Benliğe Hakimiyet Akıl ve Hikmetle Olur	18.10.2006
EGE	Erkan İmrek	İnsan Sevgisi	28.09.2006
İŞİN	Şeref Ünal	Türk ve Mason Kültürünün Ortak Değerleri	25.09.2006
BAŞARI	Remzi Sanver	Geleneksel M.'luk Üzerine	02.10.2006
ÜÇSÜTÜN	Kaan Yaralıoğlu	Hayatı Anlamak	21.09.2006
KORDON	Özkan İpek	Bir Değişim Hikayesi	21.09.2006
DOĞA	Sancar Maruflu	Atatürk ve Cumhuriyet	31.10.2006

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
TAN	Berkhan Savaşçın	Yaşamımızda Bir Masona Yakışır Şekilde Davranmak	26.09.2006
	Adnan Şişman	M.'luk ve Boş İnançlar	10.10.2006
OCAK	Avram Aji	Metamorfoz	28.09.2006
	Serhat Gobi	Andımızı Günlük Yaşamımızda da Uygulayalım.	26.10.2006
	Murat Erman	Bir M. Nelere Dikkat Etmeli	26.10.2006
ŞAKUL	Tacettin Ürkmen	Kardeşlik	02.10.2006
İMBAT	Üs. Muh.	Locaya Sesleniş	03.10.2006
	Suphi Varım	Antik Çağlardaki Antik Çağlar Ritüelleri	03.10.2006
	İbrahim İzmit	Nereden Gelip Nereye Gidiyoruz?	17.10.2006
	Sancar Maruflu	Atatürk ve Cumhuriyet	31.10.2006
AGORA	İlker Ergin	Karanlıktan Aydınlığa	21.09.2006
	Suat Türkmenoğlu	Anderson Nizamnamesi	05.10.2006
	Taner Toparlak	İnsanlık Mabedi İçin Ne Yapıyoruz?	19.10.2006
IŞIK	Tüm 149 Işık K.'leri	Yunus Emre'nin Dizelerindeki İnsan Anlayışı	30.10.2006
	Bülent Hekimoğlu	İnsan ve Hakları	02.10.2006
TERAZİ	Fethi Murat Serter	Kuru Kafa, Kırık Ayna, Kum Saati Tuz ve Ekmek	28.09.2006
	Hakan Kılavuz	Görevlilerin Görevleri	28.09.2006
	Mehmet Sönmez	Mabetteki Sütunlar	12.10.2006
	Orkan Ergün	Dualite	26.10.2006
ÇEŞME	Ömer Akyüz	Hür M.'lukta Ev. Ul. Mi. Kavramı	24.09.2006
SENTEZ	Ceyhun Dizdarer	Kuzey Doğu Köşesi	17.10.2006
	Sancar Maruflu	Atatürk ve Cumhuriyet	31.10.2006
	Asım Ak'ın	M.'luk ve M.'culuk	03.10.2006
KUŞADASI	Kemal Saatçioğlu	M.'lukta Coğrafi Yönlerin Anlamı	13.09.2006
	Raif Akdeniz Baş	Sadakat Duruşunun Sembolizması	13.09.2006

LOCASI	KONUŐMAMCI	KONU	TARİH
ZUHAL	Ardan Kayaaltı	Eğer Bizimle Aranızda Yakınlık Olmasaydı	05.10.2006
ÖZVERİ	Teoman Gürgan K.	Kuruluş Yıldönümü Konuőması	04.10.2006
	Ahmet Erman	Dante-İlahi Komedyanın Ezoterik Yorumu	04.10.2006
HERMES	Ergin Algım	Kapı	25.09.2006
PAMUKKALE	Ünlü Yukaruğ	Açıılıő Konuőması	11.10.2006
BODRUM	Can Arpağ	Biraz Gelir misiniz?	28.09.2006
FETHİYE	Ümit İriş	Mabetteki Sembolizma Ezoterik Yaklaşım	12.09.2006
	Ali Tarık Gül	Dünden Bugüne	05.10.2006
	Hasan Çelik	Köy Enstitüleri	31.10.2006
HERODOT	Erhan Özatay	Dualite'den Kaçıő	21.09.2006
	Ümit İriş	Mabedimizin Sembolizması	05.10.2006
	Korkut Keskinel	Evrenin Ulu Mimarına Farklı Bir Bakış	19.10.2006

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI SOYADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	TEKRİR TARİHİ	LOCASI	İNTİKAL TARİHİ
Cahit Akgün	İstanbul 1913	16.10.1954	Delta	06.03.2005
Doğan Poyraz	İstanbul 1923	26.03.1959	Dikmen	18.02.2006
Erdoğan Başağaç	Ankara 1938	28.11.1985	Birlik	21.03.2006
Rafael Roditi	İzmir 1924	11.10.1961	Promethe	04.04.2006
Ali Bağcıoğlu	İzmir 1921	08.05.1984	Nokta	09.04.2006
Aybars Ciliv	İzmir 1937	16.06.1971	Promethe	07.05.2006
Lütfi Ögütücü	Haskay 1925	29.09.1969	Meşale	10.05.2006
Ömer Faruk Kurt	İstanbul 1923	11.06.1962	Simge	18.05.2006
Mustafa Durmaz	İzmir 1944	06.06.1984	Ephesus	19.05.2006
İsmail Öntay	İzmir 1950	17.03.1993	Evrin	22.05.2006
Şükrü Alpaslan	Diyarbakır 1949	19.10.1978	Kardeşlik	23.05.2006
Atacan Batılı	İstanbul 1943	04.02.2003	Güzellik	24.05.2006
Tevfik Mete Polat	İstanbul 1936	19.04.1972	Uyum	26.05.2006
Sezgin Orcaner	İzmir 1940	30.11.1984	Doğa	06.06.2006
Ziya Sağlamlı	İstanbul 1926	25.03.1958	Kardeşlik	15.06.2006
Erdal Yurtman	Ankara 1943	20.05.1982	Dikmen	09.07.2006
Ünal Temelli	İstanbul 1929	27.01.1981	Marmaris	21.07.2006
Tayfur Daldal	Ankara 1952	14.06.1990	Yıldız	01.08.2006
Erol Ergin	Ankara 1946	09.05.1986	Doğa	03.08.2006
Naim Adiloğlu	Kıbrıs 1930	12.06.1972	Başak	08.08.2006
Salih Aksoy	Adana 1947	25.03.1996	Sembol	11.08.2006
Abdünnafi Atamer	Antalya 1913	24.12.1957	Fazilet	11.08.2006
Melih Berkay	Edremit 1947	31.05.1986	Toprak	12.08.2006
Ahmet Adil Dönmez	Ankara 1965	16.03.2005	Anıt	15.08.2006
Yüksel Varderele	Balıkesir 1934	03.05.1994	Eskişehir	20.08.2006
Enis Ecer	İstanbul 1923	14.10.1970	Devrim	03.09.2006
Beno Aluf	İstanbul 1927	14.12.1971	Humanitas	04.09.2006
M. Sami Bocutoğlu	Silifke 1916	15.05.2006	Yıldız	11.09.2006
Selahattin Yücel	Çorum 1944	23.03.1999	Bilim	11.09.2006
Işık Ofdağ	İstanbul 1930	25.12.1975	Ülkü	18.09.2006
Erdem Özsinmaz	Ankara 1940	25.02.1971	Birlik	25.09.2006
M. Kemal Kaya	Afyon 1930	29.03.1988	Hitit Güneşi	04.10.2006
Hilmi Özgün	Niğde 1914	03.04.1959	Kültür	30.10.2006

HIÇ BİR ŞEY ÖLMEZ – HER ŞEY YAŞAR

Eb. Maş.'a intikal eden Kardeşlerimize Ev.'in Ul. Mi.'ndan sonsuz mağfiret ,
kederli ailelerine ve bütün Kardeşlerimize sabırlar dileriz.

MİMAR SİNAN

Bulletin of the Grand Lodge

of Free and Accepted Masons of Turkey

ISSN 1301-2762

CONTENTS

7. Message from the Grand Master Asım AKİN
11. Grand Officers Meeting No: 10,
September 29, 1952 Suha UMUR
25. Four Documents From the WL Murad Aziz AZMET
35. Evolution Faruk ERENGÜL
50. Freemasonry in Persia Tamer AYAN - Ali VERBAS
74. The Pillars and Mithos Onur ÇINAR
87. Socrates Cemil DÖNMEZ
105. News from Lodges Mimar SİNAN
119. Obituaries Mimar SİNAN

Address : 25, Nuruziya Sokağı — Beyoğlu / İSTANBUL

YEAR : 2006

NO : 140

